

KAITSE KODU!

Antsla. „K.L.“

Foto. G. SANDER.

SALU.

12. juuli 1930

NR. 27/28

Hind 20 senti

Elukindlustusega
Eesti Omavalitsuste Kinnitusseltsis

„OMA“

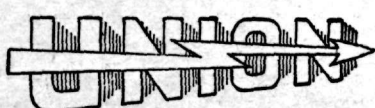
kindlustate oma perekonna tuleviku ja enda vanaduspäevad.

Kuuekordseks

on kasvanud „OMA“ elukindlustuste seis kahe viimase aastaga, mis on kõige paremaks soovitusel „OMA“ soodsatele kindlustustingimustele.

**Seltsi põhikapital ja tagavarad Kr. 400.000.—
Soliidne edasikindlustus välismaal.**

Peakontor: Tartus, Riia tän. 41 (oma majas). Telef. 3-44 ja 5-62.
Peaagentuur: Tallinnas, Harju tän. 48.

jalanõud

on moodsad ja vastupidavad.

TH. V. GRÜNVALDT-UNION

tallanahk

on veetihe ja tugev.

Müük igas paremas äris Eestis.

**Vabrik: Tallinnas,
Maakri tän. 19/21.**

Telefonid: Juhatus 308-97
Jalanõude osak. 308-44
Nahaosakond 9-05

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1 KORD
NÄDALAS

6. AASTA KAIK N: 27/28
KAITSE KODU!

S. ELÄSTNIKOV

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseleidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10–12 e. l. Käastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja lagasisaamiseks markimata käsi- kirju alal ei hoita.

12. JUULI 1930

Väljaandja: KAITSELEIDU PEASTAAP.
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. A. BALDER.
Tegev toimetaja: L. SÖERD.

TELLIMISHIND: aastas 6 kroon, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. KUULUTUSTE HINNAD: 1 lehekülj teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

IGAÜKS ON OMA ÕNNE SEPP MEIE ALATEADVUS JA KUJUTLUSJÕUD, MIDA NEED SUUDAVAD

H. SCHWARZI järgi

On kindlam kui seda paljud usuvad, et iga inimese rinnas elab veel nii-öelda teine „mina“, teine meile tundmatu, käsitlematu teadvus. See on meie alateadvus.

Võib endale siis kujutella, nagu asuks inimeses kaks elanikku, üks ülemisel, teine alumisel korral, kui seda niiviisi võrrelda. Ülal — teadvus, kõik meie tuntud mõtted, tungid, meeleolud, lootused, kartused, mida tunneme, millest teame, et need on olemas, all — meie alateadvus, — nagu kaks üksteise kohal jooksvat vee- koske või maakihti.

Meie teadvusest on meil selge aim. Tunneme kõiki tema liikumisi. Meie alateadvus seevastu jääb meie tähelepanuvõimele suletuks. Siiski on see just meie alateadvus, mis meie siseilmas valitseb, suuremal määral kui seda ise teame või võime mõelda. See on kui meie teadvuse automaatne registraator. Seal on säilinud kõik meie varasema nooruse tunded, soovid ja meeleolud, mis aeg-ajalt avaldavad meie siseelule suurimat mõju. Meie alateadvus võtab kõigest, mis meie hinges liigub, osa ja lahendab raskeid küsimusi sageli paremini kui meie teadlik järelekaalumine.

Kui me seda ära tunneme, siis kerkib iseendast üles küsimus, kuidas oleks võimalik seda imelist elavat jõudu meis kavakindlalt reguleerida meie vaimlise ja kehalise heakäekäigu hrvides. See on võimalik. Järgnevate ridade ülesanne on näidata, millise kraadini ja milliseil eeltingimustel see on võimalik.

Kõik meie sügavamad muljed kanduvad ja jäävad meie alateadvusse püsima, kuigi me seda ei märka. Olgu need meie mis tahes elamused, meeleolud, lootused, kartused, mida tunneme, — kõigest neist jääb osake meie alateadvuses alles ja nad kokku määravad meie kujutlusjõu sihi ja iseloomu. Lisaks inimese alateadvus osutab püüdu isikut tema sihtide ja soovide taotlemisel õhutada ja ta tundeid süvendada.

Seda silmas pidades mõistame kergesti, et igaüks meist võib enda juures kutsuda esile hingelisi kui ka kehalisi tundeid, võib neid suurendada ja vähendada, vaadates sellele, kui intensiivselt ta kujutlusjõud neile tundeile reageerib.

See tunnete sisendamine kujutlusjõu abil sünnib meie juures jätkuvalt ka ilma, et me seda tahaksime või märkaksime. Peale selle meie kujutlusjõud on ka ümbruse mõjudele vahenditult alluv. Ilmastikuolud, seltskonna laad, kus liigume, üksik sügavaim elamus või terve rida ühelaadseid elamusi, — kõik need võivad otsustavalt mõjutada meie siseelu, mis siis loomulikult ka meie kogu olemuses ja tegevuses vastavalt väljendub.

Meie kujutlusjõud ei suuda sageli mitte üksi tundmusi, vaid ka haigust või tervist faktiliselt esile kutsuda. Igasuguseid valutundeid võime niisuguse endasisendamise teel esile kutsuda, suurendada, vähendada ja isegi kõrvaldada.

Arstid, kes on head psühholoogid, oskavad seda kujutusjõudu oma patsientide huvides kasutada. Kui arst, kel on patsientide usaldus, valu üle kaebavale isikule põhjalikuma järelvaatuse järel ütleb, et viga on ainult kõige väiksem, siis ta on seda varsti ka haigegi meelest. Vastupidisel juhtumil aga tunneks haige sedamaid end veel pahemana kui enne.

Kuulsin kord üht lugu, mis võib-olla on ka juhtunud. Seltskond lõbusameelseid sõpru otsustas oma ühise tuttavaga järgmiselt naljatada. Keegi neist tuli viimasele tänaval vastu ja küsis:

„Mis teil viga on, te näete ju õige hädine välja, kas olete haige?“

Juba esimese küsimuse järele tundis ohver endal halva olevat. Kui talle aga tänava nurgal teine tuttav vastu astus ja teeseldud kaastundega pöördus ta poole sama küsimusega, peatus vaene ohver lähema vaateakna juures, et oma välimust uurida. Kui siis kolmas ja neljas sama halba nalja jätkasid, tõttas õnnetu kohkunult koju ja laskis end büroos äkilise haigestumise pärast vabandada.

Samuti võib märgata iga inimese juures teatud heatunde tõusu, kui talt näiteks küsitakse: „Kas olite puhkusel, et näite nii õitsvana?“

Kord jäi keegi proua haigeks. Kõik tunnused näitasid mürgitamist. Ta oli kavatsenud juua endatapmise sihiga mürki, oli aga eksikombel ainult suuvett rüübanud. Kuna ta aga oli veendunud, et see oli mürk, jäi ta tõsiselt haigeks. Alles siis, kui arstid talle asjaloo selgeks tegid, paranes ta sedamaid.

Tuntud on lugu reisijast, kes öösel võõras hotellitoas ärgates tunneb õhupuudust. Elektrilamp on kustunud ja nüüd otsib ta pimedas akent, et see avada. Närviliselt kobab ta ringi, leiab ruudu, aga ei leia riivi. Et teda õhupuudus ikka veel piinab, lööb ta lühidalt otsustades ruudu puruks ja ahmib sissevoolavat värsket õhku. Tugevana ja karastatult astub ta siis voodi. Hommikul aga näeb ta, et ta oli purustanud aknaruudu asemel peegli riietekapiil.

Keegi tööline astus ettevaatamatult kõrgepingejuhele nii lähedale, et ta seda näoga puudutas. Mõne minuti pärast oli ta sumud. Hiljem tuli ilmsiks, et juhe oli sel silmapilgul täitsa isoleeritud ja et elektrivoolu selles nii siis üldse ei olnud. Äkiline kokkupuutumine kõrgepingega äratas õnnetus arvamise, et ta sai elektrilöögi, ja see kujutus sai talle saatuslikuks.

Baudoin jutustab oma raamatus „Suggestioon ja autosuggestioon“ kaht järgmist tõestisündinud juhtumit: Kellelegi surmamõistetule öeldi, et ta mingisuguse teadusliku eksperimendi pärast verest tühjendatakse. Talle tehti paar süütut pistet veresoonesse ja avati siis veekraan. Õnnetu arvas kuulvat veekohinas oma verd jooksvat ja suri varsti üldise nõrgenemise tõttu.

Keegi haige arvas olevat kuulnud arsti sosistavat, et ta veel ainult kaks kuud elab. Kuigi ta seisukord hiljem paranes, oli ta kujutusjõud selle tähtaja kohta nii tugev, et ta teise kuu viimsel päeval suri.

Olin kord juures, kui pakikandjal tuli kanda üles mitmesuguses suuruses pakke. Ta sidus neist teatud hulga kokku ja tõstis selga, aetas aga kimbu kohe jälle

lauale tagasi, kuna see tundus talle liig raskena. Vahtetas siis kaks suurt pakki kahe väiksema vastu ümber, tõstis kandami uuesti selga ja sõnadega „nüüd on hoopis kergem“ astus üles. Peremees, kellega jäime alla, seletas mulle, et väiksemad pakid sisaldasid raskemat kaupa kui suured, mille vastu tööline nad vahetas. Tegelikult olid väikesed pakid rohkem kui kilogramm suurtest raskemad. Arvamine aga, et nad on kergemad, tegi töölisele tõeliselt raskema koorma kergemaks.

On palju inimesi, kes on teatud toitude või toidu teatud valmistamisviiside vastu. Samad inimesed söövad aga neid toite heameelega, kui nad seda teevad teadmata. Mäletan vastumeelsust, mida enamjagu inimesi tunneb hobuseliha vastu, mida aga sõjaajal paljud heameelega söid, kui nad ei teadnud, et see oli hobuseliha. Samuti ei söö paljud lambaliha, sest see lõhnab ja tal on muid vigu. Esitatakse aga see neile vasikapräna, siis nad ei märka seda harilikult.

Keegi noormees kujutles endale, et ta ei või süüa jahutoite, mis on võiga valmistatud. Kord kanti käikid lauale, millest noormees esimese suutäie järele loobus, kuna need olid võiga. Siis teatas ema, ta olnud hoopis unustanud, et olnud tema jaoks neist mõned valmistatud rasvaga. Ta läks kööki ja tõi mõned samad käikid lauale, mis aga nüüd olid noormehele üsna suupärased.

Keegi peab loengut. Kõne on ühetooniline, ta ei huvita meid, ja me oleme väsinud. Siis nimetab kõneleja mõnd nime või asja, mis meid huvitab. Otskohe on väsimus kadunud. Ütlesime oma kujutusvõimele: seda pean tähelepanelikult kuulama. Ja juba oli väsimus võidetud.

Kuidas meie kujutusvõime ei mõju mitte ükski meie vaimule, vaid ka kehale, on igauks märganud, kel on vähegi tähelepanuvõimet. Ütleme näiteks, et väike seltskond on kuski huvireisil. Lõbusas jutuaajamises möödub aeg. Siis ütleb keegi, et ta tunneb juba nälga. Sellega äratatakse teistegi juures näljatunde. Oleks aga sama isik sõnanud: „Kell on juba 5. Siin me marsime juba kolm tundi ja ma olen väsinud.“ Siis oleks iga kaasmatkaja, muidugi sellekohaselt, kui sügavalt keegi väsimuse kujutlusele andub, sedamaid tunnud sedasama. Kogu seltskonna meeleolu langeks ja käimine oleks äkki väsitav ja raske. Kui aga siis vähe aja pärast ilmuks kaugusest nähtavale mõni teemaja, mis võiks äratada kujutluse, et seal saab puhata ja süüa, siis vaatamata praegu tuntud väsimusele muutuks tempo jälle kohe elavamaks. Kujutus eelseisvaist mõnususist tiivustaks samme ja teeks seltskonnale teekonna kuni sihi saavutamiseni kergeks.

Kujutusvõime mõjuga on seletatav ka see, et inimesed, kes armastavad elu ja kujutlevad endale visalt paranemist, ka palju kindlamalt ja rutemini paranevad kui teised haiged, kes alistuvad resigneeritult saatusse või on oma kujutluses juba teinud eluga lõpuarve.

Elutundjad ärimehed mõistavad sagedasti kasutada kujutusjõudu oma äriteenijate tegevusvõime tõstmiseks. Ülemus ütleb näiteks ametnikule või töölisle:

„Annan sulle ülesande teie hooleks olles veendunud, et ainult teie selle täidate hästi.“

Niiviisi äratab ta asjaomases isikus kujutluse suurenenud tegevusvõimest, mis siis ka on kasuks eelseisvale tööle.

Ma ei tahaks tõendada, et vihkamine ja armastus, simpaatia ja antipaatia, on ainult kujuteldud tunded. Kui väga aga ka kujutlusjõud siingi räägib kaasa, võime igal sammul tähele panna. Armastatu jaoks näiteks meil pole küllalt sõnu, et kirjeldada ta ilu, südameharidust ja -headust, ta õilsust. Ta on täiuslikkus ise! — Mõni sagedasti naeruväärt väike põhjus võib selle unistleva jumaldamise muuta ükskõiksuseks või koguni vihkamiseks ja vaenuks. Kui teissugune on siis asja nii imeteldu pilt kainenenu silmis! — Kõik ilusad omadused, mis veel hiljuti tegid selle nii võluvaks, aitavad

nüüd vastuoksa selle eemaletõukavaks muutmiseks kaasa. See, kes veel eile oli nii täiuslik, nii ilus, nii üllas, — on nüüd veel ainult inetuse ja pahede eeskuju. — On selge, et ta on jäänud endiseks ja et ainult meie — vastavalt oma seekordseile meeleoludele, endale ta alul liialdatud häid ja siis halbu omadusi oleme sisendanud ja kujutelnud.

„Nagu sa maailma vaatad, niisugune ta on,“ ütleb vanasõna. Sellega on öeldud, et inimesed ja asjad esinevad meile niisugustena, nagu neid kujutleme.

Kõik, mis endale kujutled, on tõelisus! —

Ole rõõmus ja lõbus, ja maailm on ilus, ole tusane ja nukker, ja maailm on hädaorg.

Nii lihtne on retsept endale elu ilusaks teha.

Noorkotkluse arenemise põhjanevaim küsimus — juhid

Kaitseliidu peastaap on asunud „Noorte kotkaste“ organisatsiooni loomisele. On valitud noorkotkaste peavanemaks ja abipeavanemaks seltskonnas väga lugupeetud ja tuntud tegelased, riigikogu esimees K. Einbun d, põllutööminister A. K e r e m ja end. riigivanem prof. A. P i i p.

Uue organisatsiooni ülemine tipp on loodud, muu kõik tuleb alles luua.

Et uut organisatsiooni upitada jalule, selleks on olemas väga mitu teed, milledest tulevad kaalumisele peamiselt kaks: organiseerimine alt üles ja ülalt alla.

Esimese mooduse järgi kujuneks asi nii, et igas kohas kutsutakse kokku poisid, kes siis vanemate tegelaste kaasabil hakkavad endale otsima ja valima juhte, kes astuksid kasvatajaina ja juhtidena nende etteotsa. Teatud piirkonna poiste rühmitused ühineksid seepeale suuremaiks üksusiks, hankides endile sinna uusi juhte jne., kuni ülespoole peastaabini. Seda teed on käidud noorte organiseerimisel peaaegu igal maal, kus leiame skoutlikke organisatsioone. Sama arenemisteed on käinud ka meie skoutlikud organisatsioonid — skoudid ja noorsepad.

Teine moodus — ülalt alla — on vastupidine eelmisele. Selle järele algab organiseerimine juhtide hankimisega ja lõpeb poiste koondamisega algrakukesse.

Leitakse kõigepealt isikud, kes astuksid kogu uue algatuse etteotsa ülemate juhtidena, selle järele moodustatakse malevate, malevkondade ja rühmade juhtivad organid ja alles selle järele, kui on loodud kogu juhtide kaader, hakatakse vastavalt juhtide arvule võtma vastu ka poisse endid. Seda moodust nimetatakse küll tihti kroonuliseks, kuid teatud tingimuses ei puuduta ka oma tunduvad paremused.

„Noorte kotkaste“ organiseerimisel on võetud aluseks just viimane moodus ning seda õige kaaluvail põhjusil.

Noorte organisatsiooni põhjanevaks elemendiks on ikka ja alati juhid. On juhid tublid, kogenud ja õhinal asja juures, kujuneb organisatsioon tugevaks, temas valitseb tubli sisemine distsipliin, keeb elu ja poisid arenevad selleks, mis organisatsioon endale on seadnud eesmärgiks — tublideks, igakülgselt arenenud kodanikeks ja aatelisteks isamaalasteks. On aga juhid nõrga iseloomuga mehed, hoopis kogemusteta noorte käitamisest, teadmatud oma ülesannetes ja ükskõiksed nende vastu, s. t. ainult nimepidi juhid, siis kas läheb poistele nende tegevus peagi igavaks, nad muutuvad loiuks ja jooksevad viimaks laiali, või nad hakkavad tegutsema oma käe peal, juhilt küsimata, kaldudes peagi kõrvale määratud õigelt teelt ja muutudes, distsiplineerimatuiks, igasuguseid pahesid taotlevaiks salkadeks. Viimane on õieti kõige halvem, mis võiks sündida, sest pigem joosku nad siis juba hoopis laiali kui et nad hakkavad tegutsema vales suunas, mispuhul loodetava kasu asemel saadakse aina kahju ja määratu suurt kahju.

Seega siis juhid on need, kes peavad kandma oma õlul vastutuse noorte organisatsiooni heakäigu ja tubliduse suhtes.

Kui seame endale nüüd küsimuse, milline peaks siis õieti olema noorte juht, siis võiksime vastuse sellele võtta lühidalt kokku järgmises lauses:

1. Noorte juht peab olema sooja südamega inimene, kel on armastust noorte vastu. Ainult säärane isik, kes armastab noori, saab aru nende hingeelust või vähemalt seda püüa, võib tegutseda noortega. Noored, kes otse janunevad teise, eriti vanema inimese sooja ja osavõtliku suhtumise järele, mõistavad seda väga ja väga hinnata. Nad muutuvad ta lahutamatuiks sõpradeks, nad otse ripuvad ta küljes. Külma suhtumine aga ja karm ümberkäimine ning hoolimatus tõukab noored eemale, nad hakkavad juhise peagi nägema oma vaenlast ja neile valmistab suuri

mat lõbu teda kiusata ja vihastada. Kõik, kes on te-
gutsenud noortega, võivad kinnitada nende sõnade tõe-
lisust ning nii mõnigi õpetaja on oma nahal saanud
tunda, mis tähendab noorte kius ja vihkamine. Sää-
rasel juhtumil aga pole lootda edu ega edenemist, juht
jääb üksi, noored pöörduvad temast eemale ja otsivad
teist, kes neile jagab rohkem soojust, armastust ja
arusaamist nende hingeelust.

2. Noorte juhil peab olema aga ka huvi noorte
vastu ja tahtmist nendega tegutseda. Loid in-
mene, kes suhtub ükskõikselt oma tegevuse üles-
andeisse, ei kõlba noorte juhiks. Noortes pesitsev ener-
gia hulk nõuab selle raiskamist, muidu jääb see temasse
pakitsema, kuhjub üheks suuremaks ning muudab ta
närvlikuks ja õnnetuks, mis võib lõppeda plahvatusega.
Seepärast noored ei salli loidust ega ükskõiksust,
nad ei suuda pidada lugu inimesest, kes ei ole liha ega
kala. Nad nõuavad kuuma, ülekeevat elu, kogunud ener-
giaallikate purskamist voolavaks, vahutavaks ojak-
s ning jõeks, mis rajab endale hoogsasti tee üle kivide ja
kändude, läbi kaljurahnude ja teiste ettejuhtuvate ta-
kistuste, välja vabasse merre. Juhtide ülesanne on vaid
tormata kaasa ja hoolitseda selle eest, et ajakese, jõe
suund oleks õige, et ta tõesti suubuks vabasse mere-
vette, mitte aga ei satuks porisesse rappa või sohu, kus
ta hääbuks.

3. Noorte juht peab olema — isik, selle sõna
kõige tõsisemas mõttes. Noored, kelle hing on alles
otsimisel, kellesse kuhjunud energia elemendid mood-
ustavad alles segipaisatud konglomeraadi, ihaldavad
sealjuures aga selgust, kujunemist ja arenemist kindlas
suunas. Nende kõikide ihaldatavaimaks sooviks on saa-
da väljaarenenud, selgekujuliseks isikuks. Seepä-
rast nõuavad nad ka oma juhiks isikut. Isikut, kes teab,
mis ta on ja mis ta tahab. Isikut, kes enam ei kõhkle
ega otsi, kes oma arenemisteel on jõudnud teatud sel-
gele seisukohale. Seda nad usuvad, selle nõu nad võ-
tavad meeeldi kuulda ja talitavad selle järele. Sellele
juhile on nad uhked.

4. Noorte juhi kohta peab olema kindlustus, et
ta noorte ees esineb alati väärikselt. Hea ees-
kuju on määratu palju tähtsam kui igasugune vooruste
ja aadete dotseerimine. Juht, kes näit. noortelt nõuab
kainust ja suitsetamisest hoidumist, sealjuures aga il-
mub nende keskele ebakaines olekus ja suitsetab, võib
olla kindel, et ta sellega oma hoolealuseid avatleb joo-
misele ja suitsetamisele, kas või salaja, kõnelgu ta kas
või ingliskeelel alkoholi tarvitamise ja suitsetamise pa-
hedest ning kahjulikkusest ja manitsegu ja vannutagu
ta neid kas või iga päev sellest keeldumisele. Lausel
„Arge tehke nõnda nagu mina“ ei tohiks olla ruumi
noortega tegutsemisel. Noored ei suuda pidada lugu
isikust, kel pole isegi nii palju väärikust, et ta vähe-
malt sel ajal, kui ta viibib nende keskel, ei suuda ise
taltsetada oma himusid. Seega, ideaalseim juht on see,
kes ise ei taotle neid pahesid, millidest hoidumist ta
soovitab ja nõuab oma hoolealuseilt. Ühtlasi on aga
ka selge, et vaevast suudetakse komplekteerida juhtide
kaader sellaselt, et temas ei leiduks ühtki suitsetajat
ja alkoholi tarvitajat. Siis vähemalt peab olema kind-
lustus, et suitsetaja või mittekarsklane, ilmudes

noorte hulka alati on kaine ja keeldub nende hulgas
suitsetamast. Säärasest inimesest suudab noor saada
aru, ta austab tema iseloomu kindlust ja näeb ta hea
olla noorele eeskujuks. Seepärast see kindlustus peab
vähemalt olema iga juhi kohta.

5. Noorte juht peab olema väliselt ja moraal-
selt puhas inimene. Inimene, kes ei ole puhas oma
mõtteis, tarvitab noorte kuuldes kahemõttelisi sõnu ja
lauseid, nilbusi, inetuid ütelsi, söimusõnu, vandumist,
hoidugu eemale nende teelt. Ta ei ole noorte juht,
vaid nende hingeelu mürgitaja. Samuti vastuvõt-
matu noorte juhiks on inimene, kes on rāpakas oma riie-
tuses, ilmub noorte hulka määrdinud ja tolmuses kuues
ja jalaõudes, pesemata käte, sasis juuste, puhastamata
suu ja küünealustega. Kel paadub väline puhtus, sel
puudub ta enamasti ka seesmiselt. Noor hing aga on
alles puhas paber ja januneb jääda selleks. Talle on
vastik ja vastuvõtmatu inimene, kel see kord puhas ol-
nud paber on määritud ja täis kriipseldatud igasuguse
mustuse ja inetusega. Kuid sama kergesti võib juhtu-
da, et ka noore hing, mis ju nii kergesti end laseb mõ-
jutada, peagi muutub roojaseks, kadunuks. Väline eba-
puhtus aga haavab noore ilutunnet ning, kuigi noortel
enestel on kalduvus kanda vähe hoolt oma välimise puh-
tuse eest, seda rohkem peavad juhid oma hea eeskujuga
püüdma hävitada seda poistesse maast-madalast juur-
dunud pahet.

6. Noorte juht peab olema distsiplineeri-
tud inimene. Seesmise distsipliini kasvatamine poistes
on üheks peamiseks noorkotkluse ülesandeks. Seda aga
suudab ainuüksi isik, kes ise sisemiselt on distsipli-
neeritud. Seepärast noorte juht ei tohi jääda millalgi
hiljaks, peab täitma ise oma kohuseid äärmise täpsu-
suga, olema nõudlik enese isiku suhtes. On ta seda ja
talitab ta nii, siis võib ta peagi märgata, kuidas tema
kätte usaldatud noortes jõudsasti hakkab arenema dist-
sipliinitunne. Väga tähtis on siin just igasuguste lu-
baduste täpne pidamine. Kui juht on midagi luba-
nud, siis olgu selle täitmine kindel kui kalju, kuigi see
hiljem peaks osutama raskeks ja vastumeelseks. Siis
pigem ärgu üldse lubatagu midagi kui et antud luba-
dus jäetakse täitmata. Poisil peab olema alatine kin-
del teadmine, et juhi sõna on sõna. Siis õpib ta peagi
pidama lugu ka oma sõnast ja seda andma vaid siis,
kui ta on kindel selle lunastamises. Mitte vähema täht-
susega pole ka oskus käsida. Iga mõtlematu, kaa-
lumatu käsklus on kurjast ja kisub juhi autoriteedi alla.
Autoriteedi kaotamisega aga on juhi laul noorte hulgas
laudud. Käskimisoskusega käsikäes käib ka vastuvaid-
lematu käsutäitmine. Ka selles peab juht olema
eeskujuks oma hoolealustele. Olgu ta ise kõige täpsem
käskude täitja, siis võib ta ka noortelt nõuda ning peab-
ki nõudma kõhklematut käsutäitmist.

7. Noorte juhil peab olema arenenud organi-
seerimisvõime. Kõik ise teha ja teisi lasta pealt
vaadata pole ühegi aruka mehe teguviis. Palju täht-
sam on osade õige jaotus, kõigi tööle rakenda-
mine, v a a d a k u siis korraldaja ise kas või pealt.
Selles peitubki lühidalt öeldes orgniseerimise oskus. See
on suur ja tähtis oskus, kuid ta on hädavajaline. Sel-
lega ei vii keegi maailma edasi, et ta püüab kõik teha

ise, sest kõik teha ei suuda ta ikkagi üksinda. Paljude teiste tööjõud jääb aga hoopis kasutamata, millest tekib suur ja asendamatu kahju. Vaadaku hea organisator sealjuures pealegi kas või pealt, kuidas teised tegutsevad. Tema töö seisabki just tegevuse mitmesse kätte jaotamises endas. Ja see on alati tähtsam töö kui tegelik töötegemine ise.

8. Noorte juhil peab olema ümbruskonna täielik usaldus ja lugupidamine. Poiste vanemad ei saa usaldada oma lapsi isikute kätte, kelle vastu neil puudub lugupidamine. Samuti peab poiste kasvatustöö väljaspool kooli seinu toimuma täielises kontaktis kooli ja seltskonnaga, peab leidma nende toetuse ja kaasabi. Olla aga ühendavaks lüliks noorte, kooli ja seltskonna vahel võib ainult see, kes kõigi juures seisab lugupidamises ning kel ei puudu nende täieline usaldus.

Nagu näeme eelpoolmainitud, tuleb noortele juhtide otsimisel minna õige ettevaatlikku rada, tuleb palju kaaluda ja arutada enne, kui keegi kutsutakse noorte organiseerimise töö juure. Pigem olgu juhte alguses vähem kui et nad oleksid ebasobivad ja ebasoovitavad inimesed.

Loomulikult tuleb siis lahendada veel üks tähtis küsimus, s. o. juhtide ettevalmistus tegevuseks noorte hulgas skoutlike põhimõtete alusel. See aga saadakse kätte igasuguste kursuste, referaatide, õppelaagrite, nõupidamiste, käsiraamatute ja juhtnööride andmise teel. See on ikkagi vaid aja küsimus ja laseb end lahendada varem või hiljem. Peamise tähtsus-

sega küsimuseks on aga ikka ja alati sobivate juhtide leidmise küsimus.

Neist kaalutlusist välja minnes ongi „Noorte kotkaste“ organisatsiooni loomisel mindud „ülalt alla“ organiseerimise teele, sest ta võimaldab paremat juhtide kaadri komplekteerimist, annab aega nende valikuks ja ettevalmistamiseks, ja alles siis, kui juhtide kaader on juba loodud, hakatakse koondama poisse vastavalt juhtide arvule, s. t. poisse ei koondata rohkem kui leitud juhid suudavad võtta oma tiiva alla.

Organiseerimisel „alt üles“ oleksid aga poisid koondatud kokku, küsimata, kas neile leidub ka juhte või mitte. Ja siis oleks suurejooneline ja tähtis algatus kindlasti äpardunud juba esimesest organiseerimisethest alates.

Need read aga ärgu teiselt poolt kohutagu tagasi ühtki meie tegelast, kes endas tunneb sooja süda noorsoo vastu, huvi, tahtet ja tungi nendega tegutsemiseks, armastust oma rahva poegade vastu, vaid igati, kes tuleb sooja südame ja armastusega, kellel on tahtet ja tungi tegutsemiseks, see tundku end kutsutuks tööle uuel aatelisel tegevusväljal, sest kõik muu, mida veel vajatakse kõigiti kohase juhi omadustena, laseb end hea tahtmise juures kasvatada juure; samuti täienetakse ja kogenetakse päev-päevalt tegeliku töö juures. Tähtsaim on ikkagi südame-soojus, armastus ja tahe.

V. N.

JÄRVA MALEVA VIIENDA AASTAPÄEVA LASKEVOISTLUSED PAIDES 21. JUUNIL

Elektriseeritud õhkkond, mis valdas Järva laskuriteperet võistluseleil päevil, lahtus seekord erilise kõrgepingeta 21. skp. Paide malevkonna laskerajal, andes põuaste ilmadele omase lõikuse.

Vintpüssi-tuusadest Rull, Laube, Päären ja Pürn pidid mõnedki andma ruumi üllatusmeestele, vaatamata oma täpsuspüssidele (Rullil R. Passupilt valmistatud vabapüss). Arvatavasti mängisid närvid meestele vingerpussi, kuna nende saavutused harilikult on piirdunud 225—240 silmaga.

Võistlust nelja eelmainitud küti vahel oodati laskurite-peres suure huviga, kuid juba lamades asendi järele oli selge, et teravam konkurents jääb ära, kuna Pürn siin 9 silmaga pääsis juhtimisele, lüües välja 90 silma, Laube 81 ja Rulli 75 silma ees. Põlvelt asendist saavutasid: Rull 79, Laube 73 ja Pürn 71 s. Püsti asendist lõi Pürn välja 57, Laube 46 ja Rull 41 silma. N. Tuimann, kes laskis puhtsõjaväepüssist, saavutas: $64 + 71 + 64 = 199 + 5\% = 209$ silma, lõi Laube 200 silmaga kolmandale kohale, kuna Rull Reinmanni ja Juhkami poolt suruti kuendale kohale.

Möödunud võistlus näitas veel kord kujukalt, et tehniline ettevalmistus üksi ei võimalda tabavaid laske, vaid erilise tähtsuse omab just oskus end hoida pihus.

Tehnilisi tulemusi:

K.-v. vintpüss A klass — 1. J. Pürn, Paide mlvk., 218 silma; 2. N. Tuimann, Paide mlvk., 209; 3. I. Laube, Paide mlvk., 200; 4. Reinmann, Paide mlvk., 198; 5. Juhkam, Tapa mlvk., 197; 6. Rull, J.-Jaani mlvk., 195.

K.-v. vintpüss B klass — 1. J. Juhkam, Tapa mlvk., 97 silma; 2. B. Raadik, Paide mlvk., 84; 3. B. Tamjärv, J.-Jaani mlvk., 63 silma.

Püstol — 1. A. Juhkam, Tapa mlvk., 114 silma; 2. E. Reinmann, Paide mlvk., 108; 3. V. Päären, J.-Jaani mlvk., 106 silma.

Sportpüss — 1. Nuke, J.-Jaani mlvk., 247 silma; 2. Rull, J.-J. mlvk., 237; 3. Raadik, P. mlvk., 231 silma.

Kokku võttes peab jääma rahule saavutatud tagajärgedega, kuna möödunud võistlused olid esimeseks tuleprooviks meie laskureile käesoleval aastal.

Üllatusmeestena olgu märgitud N. Tuimann ja B. Raadik Paide malevkonnast, kes esinesid täiesti väärikalt, eriti Raadik, kelle debüüt püsti asendi õnnestumise korral oleks võinud lõppeda esimese kohaga B kl.

Jääb soovida, et järvalased jääksid endise innuga asja juure, et kaitsta edukalt võidetud kohta k.-l. laskurite-peres.

Diopter.

ILUSAMAIK KAITSELIIDU SUVILAAGREID

REKORDILINE OSAVÖTT SAKALAMAA MALEVA
LÕUNA-LAAGRIST. ÜLE 500 JALA-, RATSA- JA
SUURTÜKIVÄEMEHE KAKS PÄEVA «KIBEDAS
SOIDUS»

Suvilaagrite korraldamisega kaitseliidus tehti august 1927. aastal. Asi oli siis veel uudus ja keegi ei võinud aimata ette õiget, elule vastavat kaitseliidu laagri iseloomu. Mõned, pessimistlikumate vaadetega inimesed laitsid isegi uue algatuse maha ja kuulutasid sellele peatset hingeheitmist.

Tegelikult kujunes asi teisiti.

Peastaabi poolt väljatöötatud suvilaagrite põhimõtted ja juhtalused osutusid elujõuliseks ja vastavaiks kaitseliidu tingimusele. Malevais 1927. ja 1928. aasta jooksul korraldatud laagrid andsid tulusaid näpunäiteid nende tegelikuks korraldamiseks.

Juba 1929. aastal asuti laagrite suhtes kindlale seisukohale, mille võib võtta kokku järgmisesse põhilauseisse:

1) hästi, õigel ajal ja õigel kohal korraldatud laagrid löövad tingimata läbi ja võidavad kaitseliitlaste poolehoiu;

2) elujõulisemad on ja oma ülesande täidavad parimini suur-laagrid, kuna vähemate üksuste laagrid on liiga äripäevased ja neid ei suudeta nende suure arvu tõttu korraldada nii hästi kui vähemaarvulisi suur-laagreid;

3) laagri tegevuse aluseks tuleb võtta lahingulised-tehnilised harjutused (peamiselt lahingdrill), millega laagri õppused kujunevad ettevalmistavaks koollis sügiselise taktikalise õppuse ja manöövri jaoks;

4) teiseks põhitegevuseks oleks korraldada laskeõppuse läbiviimine, kusjuures peale tegeliku laskmise enese laagris olijaid tutvustatakse kõigi korraldajate laskuritele tarvisminevate tegevuste ja võtetega.

5) kõrvaltegevusena oleksid soovitatavad igasugused võistlused (kergejõustiku-, laske-, ratsa- jne.) koha- ja väljalaske võimastuste piires ja peale selle veel igasugused laagrikohased meelelahutused (laagritulede põletamine, vabaõhu-ettekanded, propagandakõned jne.).

Kui eelpool nimetatud tegevusalad on enam-vähem läbiviidavad ja hõlpsasti korraldatavad, siis kergib üles ainult küsimus, kuidas viia läbi pp. 3 ja 4 toodud õppused, s. o. lahingdrill ja laskeõppus, eriti just suurlaagris, millest osavõtjate arv tõuseb sadade peale.

Kujuka ja sirgejoonelise vastuse annab sellele küsimusele

Sakalamaa maleva lõuna-laager,

mis korraldati 21. ja 22. juunil 1 km lääne pool Loodi jaama „Rimmu“ talu maadel.

Laagrist osavõtjate arv ulatus esimesel laagripäeval: õppetööd kaasatagijaid mehi — 385 ja teisi laagris viibijaid (muusikandid, majandusmehed jne.) — 41;

SAKALAMAA MALEVA LÕUNA-LAAGER.

Kesk- ja Paistu malevkonnale annetatavate lippude õnnistamine.

kokku 426 meest. Teisel laagripäeval: õppustest osavõtjaid 462, teisi 67; kokku 529 meest. Peale selle umbes 40 naiskodukaitse liiget.

Osavõtult võib lõuna-laagrit nimetada sõna tõsisel mõttes suurlaagriks ja seniste andmete järgi ongi ta sellelt rekordne.

Niisuguse osavõtjate arvuga rehkendas ka maleva pealik laagri organiseerimisel ja seepärast ei ole huvitusest tutvuda ta korralduste ja laagritööde tegeliku läbiviimisega, kuna laager tunnistati kõigi poolt ühemeelselt täiesti kordaläinuks.

Laagri õppetöö ja muu tegevuse ulatuse kindlaksmääramisel maleva pealik seadis täitmiseks üles järgmised ülesanded:

1) kõikidega võtta läbi üksikmehe, jao ja rühma lahingdrill selles ulatuses, kui palju seda läheb tarvis eelseisval sügisel manöövriks;

2) tutvustada mehi kõigi laskuritele vajalike tegevuste ja võtetega, ettevalmistavate harjutustega alates kuni tegeliku laskumiseni ja selle tagajärgede läbiarutamiseni;

3) kergejõustiku ja ratsaspordi propageerimiseks korraldada kergejõustiku- ja ratsavõistlused ja

4) laagri kui suursündmuse allakriipsutamiseks korraldada laagris kahele malevkonnale (kesk- ja Paistu) lippude väljaandmine.

Laialdaste õppeplatside, küllaldase aja ja rohkearvulise õpetajate kaadri juures ei võiks nende ülesannete täitmisel mingisuguseist rasku-

sist olla juttugi. Kuid lõuna-laagris oli olukord hoopis vastupidine: õppeplatse jätkus 400—500 mehele hädavaevalt rividriilliks, aega puhtõppegevuseks kõige enam 10 tundi ja, mis kõige halvem — valmis, käepärast võetavat kaadrit ei olnud peaaegu sugugi olemas.

Kuid visa tööga saadakse üle nendestki raskusist.

Kui õppetegevuse üksikasjaline kava kokku seatud, kontrollitaks selle teostamise võimalusi maastikul; siin määratakse kindlaks igale rühmale ja jaole ta õpuskoht, määratakse ära jagudele ja rühmadele ühised õppekohad, milliseid üksused kasutavad järgemööda. Laskerajal märgitakse ära iga grupi asukoht (neid on arvult 12) ja nummerdatakse.

Aja jaotus tehakse minutilise täpsusega, arvestades ka ühelt õppekohalt teisele minemisele kulutatud aega.

Kõige raskemaks osutub kaadri küsimus. Seni oleme harjunud abiga kaitsesväest, muidu ei julge kas või ettevõttele panna kättki külge. Kuid Sakalamaa maleva pealik asub täiesti õigele seisukohale: on jõudmas kätte aeg, mil peame loobuma alalisest välisabi kasutamisest, on endalgi ohtral arvul pealikuid, õppepealikud, erialade pealikud, ja neid tööle rakendades peaks suutma küll korraldada igasuguseid laagreid. Väline abi olgu ainult varuks, millega täita paratamatult tekkinud tühjad kohad.

Maleva õppejõud on aga laiali üle kogu Sakalamaa. Neid on tarvis laagritöödele valmistada ette. Selleks tõmmatakse kaadriks ettenähtud mehed 15. juuniks Viljandisse kokku. Vaatamata ebasoodsale ajale (oli parajasti Viljandis ülemaaline muusikapäev) ilmub kohale 80-st kutsutust umbes pool.

Laskeõppuse gruppide juhid on kohe käes ja napilt paari tunniga on asi seevõrra „klaar“, et iga mees täie oskuse ja julgusega võib asuda oma grupi juhtimisele. See tähendab veel kord, et „teadlik“ laskmine Sakalamaa malevas on võtmas laialdast ja kindlat pinda.

Raskem on juba lahingdrilli juhtidega. Siin on küll vastavad konspektid seatud kokku ja määrustikud jagatud välja, kuid asjale ei saa õiget otsa peale enne, kui maastikul kõik tehakse läbi. Kõik kaadrisse määratud mehed ei ole saanud varemalt vastavat ettevalmistust, kuid hea tahe ja tragi pealehakkamine aitavad niikaugemale, et mehed oma ülesande täitmisega saavad hakkama.

Need ettevalmistustööd on ainult väike osa kogusummast, mis lasus maleva juhtide õlgadel. Muude ettevalmistustööde juures me lähemalt ei peatu, sest need on enam-vähem harilikud.

Kibedais askeldusis jõuab kätte

21. juuni, s. o. esimene laagripäev.

Väike abitustunne haarab hetkeks südant, kui näed neid kolonne ja kolonnikesi liikuvat laagriplatsti poole, lippudega, muusikaga ja ilma. Kuidas neist, sagedasti võõraist meestest, liita ühemeelselt ja edukalt tegutsevad üksused?

Siiski... ei möödu poolt tundigi, kui on moodustatud 1. kompanii (sõjaaegses koosseisus) ja teiste formeerimine on kibedasti käsil. Formeeritud üksused asuvad laagri telkide ehitamisele ja laagri majandusliku

SAKALAMAA MALEVA LÕUNA-LAAGER.

Nurgake laagri „majanduse osakonnast“. Ristiga märgitu on laagri majanduspealik pangadirektor hr. Vichvelin.

asjanduse korraldamisele, kuna kõik pealikud, jaopealike abidest ülespoole, tõttavad maastikule, õppeplatsidega tutvuma ja veel kord õppekavu läbi arutama.

Kell 13.00 võib toimuda laagri ametlik avamine. Maleva pealiku hoogsale sissejuhatavale kõnele järgneb tseremoniaalne laagri lipu ülestõstmine. Siis tutvustab laagri pealik kaitseliitlasi laagri tööga ja korruga ning „rassimine“ läheb lahti.

Enne õhtust ülelugemist ei saa keegi tõmmata hinge tagasi.

Kompaniid viibivad vaheldumisi laske- ja õppeplatsil. Õppeplatsi loetakse „kibedamaks“. Ei olegi nii lihtis kahe, kolme tunniga teha läbi üksikmehe ja jao drill. Taktikaline drill hakkab üksikmehe tegevuse kätteõppimisega (tegutsemine leppemärkide järgi, asendite muutmine, liikumine, suuna muutmine, hüpped jne.). Need katsutakse iga üksiku mehega läbi ja harjutatakse, kuni nad on täiesti selged. Sellele järgneb jao lähenemine igasuguseis lahingolukordades (kahurite, raskete kuulipildujate, kergete kuulipildujate ja püssitule all). Iga jagu käib läbi erilisel organiseeritud „jao teed“, millele kõik lahingolukorrad on märgitud mitmevärviliste lipukestega. Lõppeks järgneb jao ahelikku paiskamise „tehnika“ ja paiskunud jao tegevus kuni rünnakuni.

Too „tehnika“ kõrvetava päikese all ei olegi nii kerge, kui higi tikub vammusest läbi. Kuid läbi tehakse ta ikkagi, veel suure innu ja hea tahtmisega.

Orkestrid ootavad õppeplatsi veerul, et tagasi jõudvad kompaniid tuua laagrisse.

Mitte vähem ametis olid ka ratsamehed, keda harilikult püütakse küll tembeldada üheks või teiseks, kuid mitte töömeesteks. Jala laagrisse tulnud tegid jalaõppuse kaasa kompaniide koosseisus, kuna hobustega mehed kogu õhtupooliku ratsutasid ringi. Õpiti ja uuriti igakülgselt ratsapatrulli tegevust.

Nii möödus esimene tööpäev kibedais askeldusis, nii et pärast õhtusööki korraldatud jaanitulel ainult vaikselt mõnuld.

Teisel laagripäeval

pühendati peamine tähelepanu rühmategevusele, eriti just relvade ja inimeste koostööle, et ükskord saad

lahti kurikuulsaist „turgi sõja aegseist“ formatsioonest kallaletungil. Selleks kooliks oli poolteise kilomeetri pikune „rühmatee“, mis kõigile taktikuile vist jäädvalt jäi meele. Loodi jaama tagusest metsast läheneb rühm, kes metsaveerul satub vaenlase suurtükile lökkepiirkonda (kollased lipukesed tule all oleva maa-ala ulatuses). Vaevalt saab rühm jagudeks hargnenult suurtükist läbi, kui eeloleva oru põhjas satub gaasidega mürgitatud maa-alale (valged lipukesed), siis tuleb ristelda läbi raske-kuulipildujate tuest (nelinurksed punased lipukesed) ja lõppeks viiakse läbi ka lähidase maa tulivõitlus rünnakuga kergete kuulipildujate (kolmnurksed punased lipud) ja püssitule (sinised lipukesed) all. Küll tuli laveerida ja rivistusi muuta, naabrit avitada ja naabri toetusel end nihutada edasi, enne kui vaenlane sai rünnatud.

Aikese-eelne põletav päike sunnib vägisi villu, kuid seda ei lubata. Taktikalised harjutused on küll sooritatud, kuid üheski korralikus laagris ei saa läbi „rividrililita“. Seisab ju õhtupoolikul ees paraad lippude annetamisega. Terve tund kulub taktisammu harjutamisele ja teiste paraadiga seotud küsimuste lahendamisele, enne kui kell 13.00 saab lõunasöögile.

Vahepeal on ka oma täpse laskmise ja numbrite eeskujuliku töö poolest kuulus Sakalamaa maleva patarei jõudnud laagrisse. Silmapilkselt on suurtükid veo-

autodelt laetud maha, kõik ettevalmistustööd tehtud ja suurtükide-paugud käivad piksekärgatustega võidu.

Pärast lõunat on kibedam töö spordi- ja ratsameestel, kes võistlevad, kuna teised kuni lippude annetamiseni ja paraadini saavad veidi hinge tagasi tõmmata.

Pärast kella 18.00 toimetas kaitseliidu ülem kindral J. Roska lippude üleandmist kesk- ja Paistu malevkondadele, millele järgnes kotka- ja valgeristide väljajagamine. Paraadmarsi järele liiguti muusikahelide saatel telkide juure, kus sündis laagri ametlik sulgemine. Siis veel viimne ühine õhtusöök ja õhtuhämaruses algab rännak kodu poole.

Laager on läbi. Töölaager oleks ta õige nimetus. Tehti isegi „ränka sõitu“, nagu nimetab üks kohalik ajaleht ja lisab sellele juure: „Kui aga „sõidud“ olid läbi ja õhtul algas kojusõit, siis ei olnud hädaldajaid enam ühtki.“ Töö kinnitab vaimu ja tõstab meeleolu kõrgele.

Kes põhjustasid säärase kordamineku? Kõik alates pealikust kuni reamalevlasini. Eriti aga torkasid silma peale maleva pealiku major J. Eisenbergi laagri pealik kapten Jürgens, majanduspealik hr. Vihvelin ja reavõistlejaist ratsamees Müür. Kes oli üksusist parim? Kõik nad olid head, kuid ei saa jätta mainimata Viljandi tehnilist kompaniid. R. L.

SAKALAMAA MALEV PÕHJA-LAAGRIS

Maikuu lõpul otsisid Sakalamaa maleva instruktor kpt. Sepp, Kolga-Jaani malevkonna pealik H. J. Kukk ja propagandapealik A. K. Michelson Põltsamaa ümbruses kohta, kuhu Sakalamaa põhja-laager pidi asuma pidama oma suurpäevi 21. ja 22. juunil. Nad jäid peatuma Paalajõe kaldal, kilomeetrit 7 allavoolu Põltsamaalt, „Maru“ talu krundile. Maaomanik andis lahkesti loa oma maa peal pidada laagrit. Nii oligi laagriplats leitud.

Kuivad kõrged Paalajõe kaldad, leherikas lepistik, kus laksutab ööbik, jõel kaunis karestik soodsa suple-

SAKALAMAA MALEVA LÕUNA-LAAGER.
Patarei pärast laskmist valmis kojusõiduks.

misvõimalusega ja vees laksulöövate kalakestega on „Maru“ talu loodusilu, mida vene ajal siin käisid suveti nautimas endise Võisiku mõisa härrased.

21. juuni varahommikul hakkas ilmuma laagriplatsile malevasi. Esimesena tulid Kolga-Jaani malevkonnast Soosaare valla malevlased ja asusid kohe telkide tegemisele Paala paremale kaldale. Siis tuli veoautodel malevasi Põltsamaalt ja Kolga-Jaanist. Ilmus naiskodukaitse liikmeid, saabus Kolga-Jaani malevkonna orkester täies koosseisus, sõitsid ratsakomandod ja varsti oli koos ligi kolmsada malevlast. Elu hakkas laagris liikuma ürgjõuliselt. Särgiväel kandsid malevlased kokku materjali telkide ehituseks. Nagu kaunid meelislilled siniseis valgekraeisis vormikleitides askeldasid naiskodukaitse liikmed jõe kaldal puude vilus söögikatta ümber toitlismuredega. Kpt. Sepp aga rühmas alasti meestega Paala peale palkidest silla ehitamisel, sest platsi puudusel paremal kaldal tuli käia õppustel pahemal kaldal. Kõik läks imekiiresti. Iga malevlane oli südamega asja juures. Ja nii võiski kl. 11 paigu laagriivanem, hallpäine omavalitsustegelane Nik. Loss, avada laagri. Pühalikult kerkisid lipuvardasse ühel ajal Eesti lipuga Soome ja Poola riikide lipud. Laagripealik kpt. Vervolt pidas sütitava kõne, alates luuletaja Juh. Liivi sõnadega: „Ma lillesideme võtaks, võtaks eha, võtaks koidu, võtaks venna südame ka ja köidaks sind sellega kokku, oh Eestimaa!“ Pärast seda tuletas meele Kolga-Jaani malevkonna pealik Kukk Põhja-Sakalamaa sõjaslangenuid, millele järgnes ühine laul Kolga-

Jaani malevkonna orkestri saatel: „Ligemal', Jumal, sull'“

Algasid õppused eeskava järgi.

Õhtu eel tuli laagrisse ka maleva pealik maj. Eisenberg ühes Sakalamaa maleva propagandapealiku M. Raua, „Oma Maa“ toimetuse liikme ja härra Sakalamaa maavalitsuse esimehe Lauriga. Major Eisenberg tervitas kõiki kokkutulnuid, soovides kõigile head töötahet. Sellele järgnes M. Raua patriootiline kõne. Nüüd siirduti õhtusöögile, kuna naiskodukaitse oli katnud laua ka külalistele jõekaldale õunapuude vilusse.

Pärast õhtueinet kasutati suurepäraselt supeluskohta kehakarastuseks ja sellele järgnes pidu, mille sügavasisulise avakõne ütles Kolga-Jaani malevk. propagandapealik A. Vanaus, laulis K.-Jaani malevk. meeskoor pealik H. J. Kuke juhatusel, mängis orkester ja Põltsamaa malevlased andsid vabaõhu-etenduse.

Õhtuks oli kogunenud ka mõnisada huvilast ümbruskonnast ja kaugemaltki.

Järgmise päeva hommikul, 22. juunil, äratas orkester malevlased koraaliga: „Ärgake, nii vahid hüüdvad!“ Peagi oldi jalul, võeti hommikueinet ja mindi ülevas meeleolus õppusile.

Kuigi ilm oli pikse-eelne — palav ja lämmastav — püsis meeleolu siiski kõigil hea. Kui aga juba õppusil oli jõutud lõunavaheajale, keha kärestiku hüplevais voogudes jahutatud, siis paluti rutata lõunasöögiga, sest väljatelefoniga, mis pidas ühendust Põltsamaa kesksaamaga, teatati, et hr. kindral Roska on Paidest sõitnud läbi teiste külalistega ja seega teel põhjalaagrisse.

Et aga samal ajal kerkis äikesepilv põhjast, pikne kärkis ja mürises, oli telefonikõne, seega ka teadetesamine, raskendatud, mispärast asuti rivisse kõrgeid külalisi ootama. Äikesepilv vajus õnneks ära lõuna poole, sabistanud vaid hõredat, peent vihma ja värskendanud õhku, mis tuju aina tõstis.

Varsti kuulduks maanteelt, mis laagrist mõnisada meetrit eemal, ratsaeskordi tugev „Tervis!“

„Tulevad!“ käis laagris suust suhu, ja meeleolu oli külaliste vastuvõtuks haritipul. Hakkaski paistma kaks kerget autot, mida saatsid Kolga-Jaani ja Põltsamaa malevkondade ratsaeskordid. Mürises Kolga-Jaani malevkonna orkestri tervitusmarsis, kuna laagri vanem hr. N. Loss ja laagriema pr. J. Hubel lilledega külalistele vastu sammusid, nende järele laagripealikud. Kahel pool teed spaleerisid naiskodukaitsejad, kes pilidusid külaliste möödudes nende teele lilli.

Kindral Roska tervitas malevlasi, millele järgnes tema kõne ja ühine isamaa hümn. Siis tervitus pikemas kõnes külalisi laagripealik kpt. Vervolt, lastes elada ühes malevlastega kindr. Roskat ja hr. Kvitzinski, poola sõjaväelist esindajat, kes vastas eesti keeles: „Elagu vaba Eesti! Elagu kaitseliit!“

Kindral Roska jagas välja malevlasile valgeid riste teenete eest. Muude hulgas ta kinnitas selle rinda ka Kolga-Jaani malevk. arstile dr. J. Veskimetsale, kes esimesena korraldas Sakalamaa malevas sanitaarkursused nõudeile vastavalt, korraldas eeskujulikult Kolga-Jaani malevkonnas sanitaar-ala ja oli ka laagris sanitaarkomando täie koosseisuga.

Nüüd paluti külalised einetele. Pärast einet sõitsid külalised edasi Sakalamaa maleva lõuna-laagrisse.

Järgnesid spordivõistlused: ujumises, ketta- ja odaviskamises, kõrgushüppes ja pallimängus.

Mõnuldi veel kord kärestiku karglevais veehaaran-guis, siis lõhuti telgid, koonduti kokku, lauldi orkestri saatel isamaalisi laule, peeti kõnesid ja lahkuti kõige ülevamas meeleolus.

Videviku eel polnud laagriplatsil enam ühtki inimest neljast sajast malevlasest. Laulis vaid lepatihnikus muretu ööbik, löi sulpsu kärestikus võidurõõmus säinas, et ta rahurikkujad lahkunud, ja kaugemal pajupõõsastikus võtsid vastu rääkude räuskavad kõrid kastest rasestunud ööd.

A. K. Michelson,
propagandapealik.

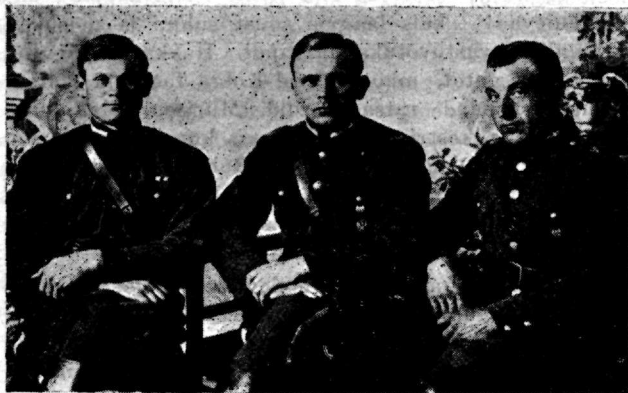
Augusti alguses ilmub Poola presidendi külaskäigu puful Eestisse

„Kaitse Kodu!“ Poola erinumber

See number ilmub värviliste kaantega ja enam kui 100-leheküljelises

kaustas. Erinumbrisse on lubanud kaastööd rida silmapaistvaid Eesti

ja Poola poliitika ja avaliku elu tegelasi

PRAEGUNE ESKADRONI JUHATUS.

Istuvad vasakult paremale: jaopealik Richard Trahs, eskadroni pealik Voldemar Ellert ja eskadroni pealiku abi Rudolf Öunap.

Koeru-Rakke eskadroni parim ratsanik vahtmeister Heinrich Meekler oma võiduka hobuse ja auhindadega.

JÄRVA MALEVA KOERU-RAKKE ESKADRONI RATSAVÕISTLUSILT

9. juunil s. a. pühitses Koeru-Rakke eskadron oma 5. aastapäeva, mis kujunes kohalikuks rahvapeoks ja kodukaitse tahte ning jõu võimsaks demonstratsiooniks.

Aastapäev algas jumalateenistusega, mil traditsiooniliselt aastast-aastasse noored juureastunud eskadroni liikmed kõigi ees annavad vande-tootuse. Hulgaliselt kokkuvoolanud rahva saatel lahkuti jumalateenistusele selleks, et paraadiplatsil koguneda ning sealt orkestrihelide saatel minna võistlusväljale, mis on päeva tõmbenumbriks. Päevakava alustatakse ilumaneeži-šoiduga, missugune peab olema sissejuhatuseks pärisvõistlusile.

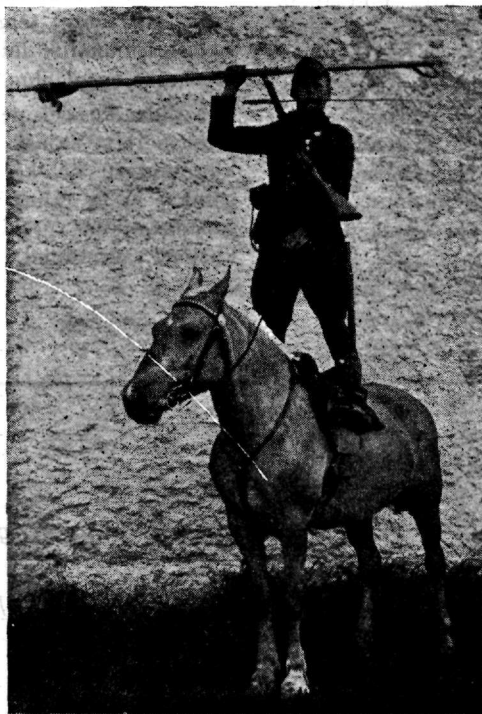
Nüüd järgnevad üksteise järele võistlusnumbrid: takistussõit (I koht — plk. Ernst Hindrekus — 0 trahvipunkti-ga), herdel-võidusõit (I koht — eskadroni vahtmeister Meekler), galopivõistlus (I koht — plk. A. Hindrekus), voltižeerimine (I koht — plk. A. Öunap), püstisõit sadulas, mis-sugusele numbrile oli kaitse-liidu ülema poolt pandud välja rändauhind. Kaks aastat püsis nimetatud rändauhind — väikekaliibriline spordipüss — vahtm. Meekleri käes, kuid tänavu, mil teda Meekleril tuli viimast korda kaitsta, läks spordi-püss endisele eskadroni pealikule Vilmansenile, kes selle

numbri sooritamisel ühel hobusel püsti väligaloppi sõites demonstreeris kõikide relvade, s. o. piigi, mõõga, püssi ja püstoli, tarvitamist. Tera-relva käsitamisel tegi vahtm. Meekler „puhta töö“, saavutades 0 trahvipunkti, ja seda suurelt kiiruselt — väligalopilt. Publik tervitas oma lemmik-ratsanikku lakkamatu aplausiga. Peale nimetatud võistlusnumbrite esinesid Koeru-Rakke ratsamehed veel mitme numbriga, köites rahva tähelepanu.

Võistlusile järgnes ühine koosviibimine kohalikus seltsimajas, kus naiskodukaitse näitas oma kunsti maitsvate võileibade valmistamises. Sealsamas oli ka auhindade väljajamine. Parimaks ratsanikuks 14 punktiga osutus jällegi vahtm. Meekler, kes jäävalt omandas selleks määratud rändauhinna — pronkskuju.

Ratsapäev lõppis piduga samas seltsimajas, millelt vast hommikukoidikul hakati lah-kuma, kes rongile, kes maad mööda kodu poole.

Lahkuti rõõmsalt ja parimate soovidega südames Koeru-Rakke eskadronile, kes viie pika aasta jooksul on virgalt kannud vabatahtlikke kohustusi kodukaitse teenistuse alal. Selle töö viljaks on võimas ja rohkearvuline mees-kuika naispere kogunemine Rakke-Koeru ratsameeste lipu alla, mis seal kõrgelt lehvib.

Pealik Vilmansen, kes eskadroni algpäevilt kuni viimase ajani eskadroni juhtis.

LEENART SANGLEPP

Unine Tallinn laskus raskelt rammestava öö rüppe. Raske ja rusuv uni lasus linna peal, suigutades üle saja tuhande elaniku sügavasse unne. Maja maja kõrval norises ja korises painajalikult magusa, ent siiski rammestava öö süles.

Üle linna vanade müüride ja kaugele agulitesse looklevate majade rägastiku laskus vesihall pilvitus, millest piserdas alla udupeent seenevihma.

Sel kellaajal — raekoja kell näitas juba kolmandat hommiktundi — oli linn peaaegu inimtühi. Harva, kui üksik jalakäija, kandes pohmelusest rasket pead õlul, tõttas läbi südalinna kiirel sammul kodu poole, et saabuvaks päevaks uute kohustuste vastu välja puhata.

Ainult linnavaht surmtõsise näoga kõndis edastagasi, kuulutades oma kindla jalaastumisega pealinna korra ja julgeoleku kaitsja olemasolu.

Kustki tuli trallitades ja taarudes mehistanaisist koosnev inimjõuk, hoides kinni üksteise käe alt ja ümisedes tasakesi omaette laulu — ühes pohmelusega kõrtsist kaasatoodud šlaagerit. See oli nagu tasane vetekohin, mille sekka kuuldus läbi uduvihma üliroõmsat ja lustilist sillerdamist.

Harvenes jõuk, krääksus uksevõti roosteses lukus ja varsti oli ka kõrtsipubliku laialivalgumine peatselt saabuva hommiku hämaruses jõudnud lõpule. Miski ei seganud enam idüllirikast öörahu. Nagu rukkirääk kollendaval põllul, nii präöksus uduses hämaruses vaid üksiku mootorsõiduki tuututamine, ent seegi vaibus pea ning sügav öö, unine öö võttis vana Tallinna lõplikult enda hõlma.

Vaikselt ja masendavalt seisis unne vaibuv pealinn uue päeva ootel.

*

Mitte kaugel südalinnast, Kaupmehe tänaval vanas kahekordses puumajas lõõskas rasket und magada Toomas Kivistik, arveametnik eraelus ja kaitseliidu jaopealik oma isikliku tubliduse ja kodukaitse ülesannete oieti mõistmise tõttu.

Liigse palavuse tõttu oli ta teki enda pealt ära lükanud ja nüüd võis näha, kuidas ta tugev ja karvane rind tõusis ja vajus, kuidas ta ahmisi endasse magamistoat leitsakat õhku.

Seljakil poosis ja pea kaugele kuklasse visatud, tundis ta end hästi ja kosutavalt magavat. Eile õhtul oli ta olnud tublisti väsinud, käinud maleva majas pealikute koosolekul, mänginud pärast seda üle tunni veeremängu juba hästi roidunud olekus, söönud siis veel raske öhtusöögi kaasvõitlejate seltskonnas ja tulnud koju natuke raske ja unise peaga varsti pärast keskööd.

Raske uni oli võtnud tema kohe oma võimusesse. Kuid nagu see liigse väsimuse juures harilik, uinus ta raskesti, kuid rahutult. Segased, kaleidoskoopilise kiirusega vahelduvad unenäod ja rasklemine ühelt küljelt teisele väsitasid teda veel edasi ka magades. Ja nii sai rahulik uni tema üle võimuse alles tundi paar pärast uinumist.

Korrage, see oli kella kolme paigu öösel, hakkas tema uinuvas ajudes mingi asi heledasti ja rusuvalt tuututama. See oli mingi kaeblik heli, mis tungis luuni ja üdini ja mille mõjul virgus ärkvele terve linn ebaharilikult hommiktunnil.

Toomas Kivistik taipas selles kutset kodukaitsele ja ta viskus ainsa hüppega asemelt.

Häire! Taeva pärast, tõesti häire!

Pidev ja kaeblik undamine kustki nägemata kaugeusest manas silme ette pildi salapärase jõudude õisest haarangust Tallinnale. Tihedad mürtsud, mis kostusid selgesti häire undamise sekka, kinnitasid omakorda seisukorra tõsidust ja sundisid paljusidki kiiremale rõivastamisele, et lähemal silmapilgul juba — püss käes ja padrunitask vööl — kaitseliitlaste kogunemispaika tõtata.

Toomas Kivistiku pea oli veel uimane vaevasesst magamisest, ta kondid hõõgusid nagu tules ja ta liikmed olid kanged ega tahtnud hästi kuulata sõna. Jumal, kui kohmetu ta oli! Padrunitaskut vööle kinnitades komistas ta oma enda jalgade otsa ja lõi pea vastu põrandalaudu, nii et kolp helises. See helin püsis tal veel kaua kõrvus, ühinedes lõppeks kaitseseisukorrale kutsuva häirega üheks venivaks ja rusuvaks heliks.

Kivistiku naine ei olnud häire peale ärganud. Ta

rahulik hingamine ja mugav asend magades andsid tunnistuse, et väline maailm, olgu nii oluline kui tahes, on suletud ta kõrvadele, kogu ta meeleaparaadile, mis oli lakanud töötamast keha ja vaimu puhates.

Nii on hea, mõtles Kivistik. On tõesti parem, kui saab välja enne, kui peab kuulama naise hädaldamist, kes ei suuda aheldada oma tundeid ja hakkab kindlasti nutma praeguse seisukorra puhul. Need naised, need naised — ikka ja alati jätkub neil pisaraid! Ja ometi ei suuda meie nendega sumbutada öise häire kohutavat kisa.

Enda tundis Kivistik olevat täiesti rahuliku. See oli mingi üliloomulik ükskõiksus, mis valdas teda. Mitte mingeid tundeid, ainult teadmine hädaohust ja vägev tahe tungida välja kaasvõitlejate ridadesse.

Mõne minutiga oli ta täiesti riides ja viivu aja pärast väljus ta korterist kitsakese hoovi kaudu tänavale.

Siit kahe minuti tee linna poole esimene põiktänav. Seal — Kivistik teadis — pidi olema kogunemine.

Värske tuuleõhk, mis temale tänavale astudes näkku löi, värskendas teda ja ta mõtted said vabama liikumise.

Häire undamine ei olnud lakanud viivukski, ta kostis siis tänavale veelgi tugevamalt, veelgi kaeblikumalt kui nelja seinaga piiratud magamistuppa.

Kivistik imestas ainult, et tänav oli tühi. Seni ei olnud ta näinud ainustki kaasvõitlejat kogunemispaika ruttavat. Tõsi küll, linna poolt kostus selgeid hääli, pussilaskmist ja kuulipilduja sülitamist, mis andsid õige raamistiku Pika Hermani tornis undavale häirele. Või oli ta jäänud hiljaks? Maganud läbi esimese tunni hädaohust?

Üks oletus teise järele jooksis läbi ta peaajust, ilma et ta oleks jõudnud otsusele.

Ent nüüd ei olnud aegagi mõelda ja targutada. Silmapilk nõudis kiiret tegutsemist.

Ettevaatlikult end majade varju hoides lähenes Kivistik, puss laskevalmis käes, kogunemispaiگا. Ta aju töötas masinlikult, tajudes vaid üht: — vaja ainult kiirelt jõuda kaasvõitlejate juure, et seeläbi esiteks pääseda teadmatusest ja teiseks võida rakendada oma relv kodumaa kaitsmise teenistusse.

Aga võib-olla on see ainult proov — torkas Kivistikule pähe. Ainult kaitsejõudude tubliduse ja tugevuse proovimine.

Aga ei, see ei või olla. Mida tähendab siis see vahetpidamatu tulistamine südalinnas, need tugevad mürtsud kauguses, mis tuletavad meele lõhkevaid granaate?

Jõudes mõnikümmend sammu edasi Kivistik nägi temale lähenevat sõjariistus inimjõuku osalt halles mundreis, osalt valgete sidemetega häe ümber. Tähendab — omad.

Kivistik ligines tulejaile kiiresti.

„Mis on lahti? Jumala pärast, kas esimese detsembri kordumine...?“

Jõugust eraldus noormees tugeva kehaehitusega.

„Jah, põrandaalused on ujunud veepinnale. Neil on tugev abi traataia tagant. Esimene bande löödi pihuks Toompea nõlval. Nüüd kestavad üksikud heitluse

sed tänaval. Kaitseleit, kaitsevägi ja politsei on alarmeritud. Loodetakse kallaletung vaigistada mõne tunniga.“

See telegrammi stiilis esitatud teadaanne andis Kivistikule selge pildi olukorrast. Siis ikka tõesti mäss...

Nagu mingi surve abil tungis Kivistik edasi — laskmise suunas. Temaga seltsinud kaitseleitlased andsid talle tee peal üksikuid seletusi sündmuste käigu kohta öö jooksul. Nagu selgus, oli esimesena tungitud kallale Toompeale. Kallaletungijaid oli olnud umbes viiskümmend meest, kuid need oli löödud kohe taganema. Viisteist kallaletungijat oli saanud surma, teised olid põgenenud. Samal ajal oli tungitud postkontorisse ja see imekombel vallutatud. Kaitseleitide peastaabi juures oli olnud väiksem rüselemine. Kaks kallaletungijat võeti vangi. Selgus, et üle piiri jooksid.

Tungides nende teadete varal sündmuse käiku Kivistik leidis enda olevat juba südalinnas. Tema kõrva juures lasti juba raginal ja keegi haavatud mees lohistas end tema poole uulitsarentslis.

See oli vormita ja käelindita, kuid ka relvata. Relva oli ta, nagu selgus, ära visanud. Kommunist! Kivistik jättis ta sinna paika.

Nüüd leidis ta ka oma mehed. Jõudu! Kuidas läheb? Hästi, soo, see on siis hea. Edasi, poisid, vaenlase pihta!

Kustki eemalt ronisid tumedad öövarjud nagu teod nende poole ja alustasid tulistamist. Hahoi, siin võib ju minna päris löömiseks! Kivistik ühes meestega viskus kiiresti sobivasse asendisse ja viivu pärast lendas kuule kui rahet vaenlase pihta.

Üles tõusta! Rännata! Ahaa, teie taganete, te põrgulised, jätkus teil ka julgust meeste vastu tulla?

Sealsamas kihutas soomusauto täie käiguga vaenlase sekka ja niitis puhtaks selle tänavasopi kallaletungijaist. Hurraa, meie võidame! Edasi, poisid!

Soomusauto surmakülvaov tuli niitis vaenlasi maha kui rohtu...

Mõne aja pärast tuli teade, et kallaletungijate bande on võtnud enda alla linna elektriijaama. Kohe saadeti sinna kakskümmend meest, kes tulid oma ülesandega toime niivõrra puhtalt, et vaevalt poole tunni pärast elektriijaam tagasi võideti ja vaenlane Kalarranna juures paisati merre, vähemalt löödi põgenema mere suunas.

Sündmuste kiire vaheldumine oli Kivistikule olnud alul pisut tajumatu, kuid mida enam jõudis lahingukära ta kõrvus kumiseda, seda enam tundis ta tõusvat enda vormi. Peale tungida! Põgenema lüüa! See oli tema deviis. Ja ta lõi vahvasti kaasa kaasvõitlejate ridades, olles tubliks lüliks pealinna kaitseks väljatulnud meeste ahelas.

Vahepeal olid sündmused võtnud õige soodsa pöörde kaitsevägele. Kõikjalt tulnud teadatel olid kallaletungijate read löödud lõplikult segamini, nii et põrandaaluste jõudude seekordse väljaastumise võis lugeda täiesti nurjunuks.

Üks asi tegi aga linna kaitsjaille peavalu: ei saadud kätte põrandaaluse löögirühma juhte, kuigi teada oli, et need olid kogunenud ühte majja, mitte kaugele südalinnast, kust kogu sündmuse kestvusel olid joosnud välja öise kallaletungi niidid. Selle pesakese tabamine oli võrratu suure tähtsusega, kuna seeläbi oleks võidud tungida selle alatu ettevõtte südamesse ja kiskuda sealt tangidega välja mässuliikumise mädapaise.

Ei aidanud seegi, et kahtlastel kohtadel korraldati majast-majja läbiotsimisi. Ka vangivõetud löögimeeste ülekuulamine ei annud täpsemaid tulemusi, sest paljud neist, kui pimedad tööriistad ja käsilased, ei teadnud isegi väljaastumise keskk kohta, kuna teised, nina-meestele lähemal seisjad, vaikisid oma kangekaelsuse tõttu.

Selle aja jooksul oli linnas seisukord muutunud juba täiesti rahulikuks. Ainult harva siin-seal kostuvad püssipaugud andsid tunnistust põgenema löödud väljaastujate haaramisest, kelle segamini löödud read püüdsid nüüd oma kaela ja konti päästa kiire põgenemisega. Kõik linnast väljaviivad teed suleti, tänavaile seati valve.

Toomas Kivistik, kes oli määratud ühes kolme mehega südalinna läheduses toime panema läbiotsimisi, oli kümmekond kahtlast kohta juba läbi puistanud, teist niipalju kahtlasi isikuid vahi alla võtnud, kui ilma ühegi nähtava tagajärjeta. Kahel korral oli Kivistik tabanud mässust osavõtja: esimesel juhul tänaval, kui see näiliselt rahuliku kodanikuna kuhugi konsperatiivkorterisse ruttas, ja teisel juhul ühe eramaja keldris, kuhu põgeneja oli ruttu pugenud.

Viimane oli alles roheline noormees, vaevalt uduhise mokahabemega ja lapseliku roosa näoga, nii et teda esimesest pilgust võis pidada kõigeaks muuks, aga mitte mässajaks. Täiesti lööduna ja alistavana andis ta enda Kivistiku salga võimusesse, kõnelemata ainukestki sõna. Võis märgata ainult, et ta suunurgis mängles juba enesevalitsematus ja hirm.

Kivistik võttis ta kohe tabatud maja hoovis ülekuulamisele.

„Noormees, teie enda käes seisab teie edaspidine saatus. Õelge mulle jalamaid, kus asub kallaletungijate

peakorter, ja teid koheldakse kui kaitsevägele suure teene osutajat. Teisel juhtumil ma pean kahetsema teie noorust ja teie tegusid.“

Noormees kuulas neid rahulikku sõnu kogu kehast värisedes. Oli näha, et temas võitles elujanu mustade mõtetega, missuguseid oli ta jõudnud istutada oma pähe juba varajases nooruses.

„Ma ei tea, hm, ma mõtlen, et ma ei ole õigustatud paljastama oma kaaslast. Ma satuksin nende viha alla ja siis oleks minuga lõpp...“

Ta kõneles naiseliku, poolpaluva häälega, millest kostus nii palju naiivsust ja meelekindlustust.

„Mis ülesanded olid teil täita öise sündmuse puhul?“

„Olin käskjalg. Pidasin sidet peakorteriga...“

Kuuldes neid sõnu Kivistik otse hüppas rõõmu pärast. Ta teab!

„Noormees, teie ütlete mulle, mis ma teilt nõuan, või ma ei vastata millegi eest. Aga ruttu!“

Ei möödunud kümnet minutitki, kui tabatud käskjalg, üleni higine ja punane uuest osast, mis tal oli mängida oma elu päästmiseks, avaldas kallaletungijate peakorteri asukoha.

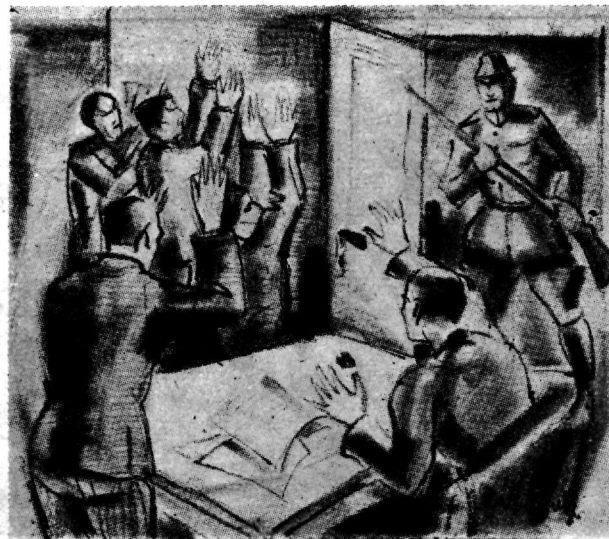
See pidi olema ühel kõrvalisel tänaval kivimajas. Alaline valve kümnest mehest. Peamees ise oli viivu aja pärast põgenenud sinna.

Rohkem ei olnud Kivistikul tarvis. Kiirelt valmis plaan ta ajus. Jah! Üksinda, oma kolme kaaslaste jõul ja abil läheb ja paljastab ta peakorteri. Aeg on tegutsemiseks kiire.

Esimese vastutuleva kaitseliitlase saatis ta vangiga ja teatega, kuhu ta läheb, kaitseliidu staapi, kuna ise asus oma meestega kiire marsis käskjala poolt näidatud tee suunas.

See oli kahekordne, sünge välimusega kivimaja. Uulitsapoolsed aknad olid kaetud riidega. Ühtki hinge ei olnud näha lähedal.

Jättes kaks meest välja valvama Kivistik tungis ühe kaaslasega tagaukse kaudu mõtlematult ja aja-

Kümned käed tõusid üles ta käskluse peale.

viimatult majja. Liikudes edasi nii tasa kui see oli võimalik sattusid nad esikus peale valvurile, kellele anti hoop püssipäraga pähe, mispeale mees vajus kokku kui liivakott. Edasiliikumine oli seotud suure hädahüga. Kuigi ei olnud näha kuskil inimhinge, oli ometi tundmus ja teadmine, et viibid lõvikoopas.

Suundudes ülemisele korrale oli kuulda ühe ukse taga elavat rääkimist. Ei olnud enam mingit kahtlust, pesa oli käes. Hinge tagasi tõmmates surus Kivistik käe ukse lingi peale. See vajus alla. Uks avanex. Ainsa hüppega oli meie kangelane tubakasuitsuga täidetud toas.

„Käed üles!“

Kuus-seitse meest, kes istusid laua ümber, tõstsid oma käed kõrgele üles. Keegi katsus haarata revolvrit, kuid see lasti Kivistiku kaaslaste poolt jalamaid maha.

Kiiresti kutsuti sisse väljajäetud kaitseliitlane, tabatuilt konfiskeeriti sõjariistad, mida oli terve ladu. Toas täieline konspiratsioonkorterite seadeldus: kirjutusmasinad, šapirograaf, üleskutsed jne.

Alles nüüd toibusid tabatud esimesest ehmatusest, ent oli hilja: nad olid sõjariistadeta ja tugeva valve all, põgeneda polnud kuhugi.

Vahepeal oli peastaapi saadetud kaitseliitlane jõudnud anda edasi Kivistiku ettekande konspiratiivkorterite paljastamise asjus ja nüüd veeres juba auto relvastatud meestega saladusliku kivimaja ette. Suur oli meeste üllatus, kui nad töö leidsid olevat tehtud. Üksinda, ainult ühe kaaslaste abil tabada pörandaalune peakorter, see oli tõesti vägitegu, missugust igatahes ei osatud oodata. Selle eest kaitseliidu ülem, kes oli kiires korras kohale sõitnud, isiklikult surus Kivistiku kätt.

„Teie olete tubli mees, pealik Kivistik. Täna teid suure teene eest kodumaale.“

Kaasvõitlejad tõstsid Kivistiku kätele ja loopisid teda kõrgele õhku.

„Elagu pealik Kivistik! Elagu!“

Süüdlasel oli tunne, et maailm hakkas tema ümber ringi käima. Ta tundis, kuidas teda loobiti kui

Tugevatel kätel õõtsutati teda kui kangelast...

kummipalli vägevate hurraa-hüüete saatel. Oli nii imelik ja isesugune tundmus.

„Kui nad mu nüüd pillavad,“ mõtles Kivistik, „siis kukun kindlasti pea peale. Ah, ah, moh küll loobivad. Aitab juba, sõbrad, aitab. Küllalt, küllalt!... Ah, oh, laske nüüd, mul käib pea ringi, ma ei süüda enam, ma ku-u-kun...“

Viimaseid sõnu ütles Kivistik juba ärkvel olles. Ta oli tööpoolest kukkunud — pörandale.

Naine, kes oli kolina peale üles ärganud, kukkus tõrelema:

„Mis sa, sunnik, lõhud öösel, et sa ei näe magada. Poole ööni longib teine väljas, siis nüüd ei saa magada.“

Kivistik katsus käega pead, mis kukkumisel oli saanud tubli muhu otsaette.

„Siis ikka tõesti ainult unenägu. Jumal tänatud! Ei tahaks ka tõesti kodumaale uusi katsumispäevi.“

Mõni minut hiljem võttis rahulik uni Kivistiku oma hõlma.

Taevaskoja laagri naiskodukaitsepere.

MÕND LÄÄNEMERE MERERÖÖVLEIST

A. CZIBULKA ANDMEIL

Mereröövleist, kes olid eriti kardetavad ja võimsad keskaja lõpupäevil, on säilinud rahvastes mitmeidki lugusid, millest paljud ilmsesti ei vasta täpselt tõsioludele, vaid on liialdatud või teisendatud, nagu see ajajärgu ja tänapäeva sajangute-pikkuse vahemaa tõttu on loomulik.

Läänemerele tegutsevaist mereröövleist on sakslaste rahvalugudes tuntuim hulljulge ja kardetav mereröövli pealik Klaus Störtebecker, kellest muide ajalugu pikemalt ei maini kui et mereröövli sagedasis rünnakuis kaubalaevadele nimetab paaril korral ta nime, jutustab, ta olevat pärit olnud vististi Vismarist, olevat olnud oma aja mereröövli suuremaid juhte, kes ühes oma kaaslastega a. 1402 Hamburgi timuka mõõga all otsa leidis. Ja ometi on olnud vähe viise, mida sakslaste seas sajangute kestes nii palju on lauldud kui nüüd juba kustumisel olevat Störtebeckeri laulu. Veel praegu liigub Friisimaa ja Danzigi vahel elavalt suust suhu jutustusi tema lossidest ja peidukohtadest, tema tegudest ja mõõtmatuist varandusist. Ei võinud ju midagi neis aastakümneis rahvasse rohkem mõjuda kui mereröövli põrgulik möll väljas merel, kus nad tungisid kaubalaevade kallale ja olid kardetavamad igasuguseist sõdadest.

Kõigest harilikust, igapäevasest ja kitsast eraldas rahvas võimsa merevürsti Störtebeckeri sümboolseks võrdkujuks, laialdase massi tunnete kandjaks, kes, vaatamata hirmule, mida tasse piraadid sisendasid, tundis kahjurõõmu riisumisest, mida need rikaste kaubahärrade vara kallal merel toimetasid. Jõust ülevoolava kujutuse, milles tundub tolle aja metsikut hingust, on annud rahvajutt Störtebeckeri surmast. Suur merekangelane oli nimelt enne enda ja oma kaaslaste hukkamist palunud Hamburgi linnavolikogu, et see jätaks ellu need tema seltsimeestest, kellest ta pärast seda, kui ta pea on maha raiutud, mööda sammub. Ta palve lubati täita. Klaus Störtebecker astuski peata juba viienda meheni, — seal aga heitis talle timukas piitsa jalgade ette, kartes, et peatu mereröövli muidu kõik oma 70 kaaslast läbi sammub ja päeva lõbusa näidendi hoopis rikub.

Ja kuulame pisut jutustust edasi, et õppida tundma tolle aja timukaid. Kui juba seitsekümmend korda oli tookordne Hamburgi timukas, meister Rosenfeld, tõstnud oma verest auravat mõõka, küsinud keegi raehärradest, kas ta ei ole juba lõpuks väsinud, millele timukas rõõmsalt vastanud, ta olevat väsinud nii vähe, et usaldaks veel samas paigas kõigil Hamburgi raehärradel pead maha niita. Nende sõnade eest karistuseks lõigati see tal endal maha. Niisugune on jutustus, mille värvehõõgav stseen peegeldab niihästi oma aja hulkade tundeid, andes kujutluse epohhi metsikusest ja ebaharilikust liikuvusest, missugune miljöõ seletab paremini selle tänapäeva vaatevinklilt omapärase nähte, — püsiva ja võimsa piraatide klassi — tekkimislugu.

Kuigi leidus mereröövleid igal merel juba sellest ajast peale, kui esimesed kaubalaevad algasid oma tegevust, oli siiski XIV sajangu keskel nende seiklejate

arv Läänemerele ennekuulmata suur, — asjalugu, millel olid oma põhjused. Nimelt hansalinnade kasvamise ja õitsenguga tekkis rohkem kui enne päevakorrale röövlite ja hulguste püüdmine ja hukkamine, kes tähendasid alalist nuhtlust kaubavooridele suuremail mandri kaubateedel. Üheks röövlite valjemaks kimbutajaks oli Mecklenburgi hertsog Heinrich, kes poos iga röövli, kelle ta tabas, oma käega üles. Seepärast ei sõitnud ta kunagi välja ilma tarvilise nõoritagavarata, mis ta riputas oma sadula külge. Selle ebahariliku valjuse tõttu ongi Mecklenburgi hertsogi nimi jäänud ajaloosse Heinrich Timuka nime all püsima.

Agaga kõik need katsed luua korda ja julgeolekut suurendasid veel halba. Kõik hulgusrahvas, kel oli seikleja kalduvusi, kellele käsitöölise kutse näis liig vähetasuvana ja kellel mandril olemine niikuinii läks kardetavaks, jooksid nüüd merele, suurendades lühikese ajaga kohutavalt mereröövli neistik hulka. Mõnd aega oli igasugune kaubavedu Läänemerele otse võimatu, sest meri kubises neist „pühitsematuist kuradilastest“, nagu kroonikakirjutaja nimetab piraate. Sageli võis näha nende kõrgepardalisi relvastatud paate otse sadama suus saaki luuramas. Öö teise järele võis näha üle tumeda veepinna merel kõrgele kerkivat veripunast tulekuma, mis tunnistas mõne kaubalaeva või merekindluse õudset lõppu. Küll olid linnad nõus ühiselt saatma sõjalaevu piraatide vastu, veel rohkem, korraldama sõjalaevade või teatud merepolitsei näol alalist valvet kaubalaevade kaitseks, aga ometi ei tehtud selles sihis kaua midagi ära, sest laevade ehitus ja varustamine nõudis teadagi raha, mille kogumisel ei saavutatud niipea vajalist üksmeelt. Mereröövli tegevus ja julgus aga kasvas alatasa ja omandas äkki poliitilise võimu tegurina tähenduse ning faktilise tunnustuse. Nimelt valiti pärast Daani kuninga Valdemar III surma Daani troonile Norra kuninganna Margarete alaealine

Merilahing röövlitega Guernsey juures 1342. a.

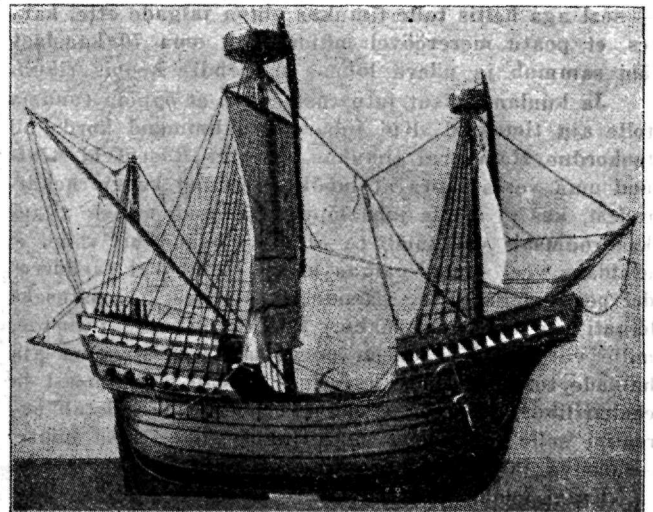
STÖRTEBECKERI kuivamaa redupaik.

poeg Olaf, kelle eestkostjaks tema täisealiseks saamiseni oli kuninganna. Viimase suurtele plaanidele, nimelt ühendada kõik põhjariigid oma valitsuskepi alla, näis parima meremehelise korraldusega hulljulge piraatide seltskond teretulnud abilisena tema püüdeis Rootsi kuninga Albrechti poolt asutatud Hansaliidu vastu. Niiviisi avas kuninganna mereröövleile oma linnad ja sadamad, kus nad oma saaki võisid peita, ühtlasi jagas neile niinimetatud röövkirju, mis andis piraatidele õiguse tegutseda. Peale selle sündis veel midagi tähelepanavat. Nimelt Vismarisse a. 1382 linnade kokkutulnud asemikud võtsid röömuga vastu mõnede mereröövlite juhtide ettepaneku sõjariistade vaherahuks kuni järgmise kevadeni. Sellega aga oli antud tunnustus mereröövlitele kui lepinguõiguslikule parteile ja iseseisvale võimule, kelle terrori hiljem Hansaliit ja põhjariigid alles aastakümnete-pikkuses võitluses murdsid, kuna pärast vaherahu tegutsesid piraadid seda agaramalt. Suurimas hädas otsustasid linnad kaubaveost merel üldse loobuda, nii siis blokeerida seda röövliriiki merel. Aga blokaadi all ei kannatanud linnad vähem kui need, kelle vastu see oli määratud. Kaubahinnad kerkisid ääretult kõrgele. Pankrott ja vaesus ähvardas kaupmehi. Vaatamata hädaohule saatsid nad salamahti siiski laevu merele, nii et piraatidelegi blokaadi kestes saaki jatkus. Siis võeti tarvitusele iseäralik abinõu. Renditi nimelt mereröövlite hävitamine teatud summa eest Stralsundi pealikule ja hiljem bürgermeistrile Vulf Vulframile. Selle-eest oli ka saak viimaste päralt. Vulfram oskas oma tööd. Lühikese aja kestes lahkusid mereröövlid, keda pealik oma „rahupaatides“ ühest peidupaigast teise taga kihutas, nii et „neil hing kinni jäi“, suurtes karjades oma laevadest ja siirdusid maanteede röövimisele, kus neil vahepeal muutunud olukordade tõttu oli jälle tegutsemisvõimalusi. Merel aga purjetasid võimsad hansalaevad kõiges rahu oma teed, seda enam, et kuninganna Margarete mereröövlitele omalt pooltki ust näitas ja neile ära keelas röövitut saagi maaletoomise, sest piraadid ei olnud tunnud rohkem tagasihoidlikkust norra või daani kui rootsi või hansalaevadegi suhtes.

Seal suri aastal 1389 Olaf, Daani kuningas. Margarete teostas oma ammuse plaani ja nimetas end ka Rootsi ja Daani kuningaks, kuigi hertsog Albrecht Mecklenburgist juba veerandsada aastat Rootsi krooni kandis ja nüüd endalegi Daani ja Norra kuninga tiitlit himustas. Tuli sõda. Albrecht kaotas ja vangistati. Rootsimaal oli kuninganna oma, ainult Stockholm ei alistunud. Saksamaal otsustati pealinn Albrechtile päästa, aga puudus sõjavägi. Selles hädas polnud midagi rohkem teretulnud kui röövpaatide metsik meeskond, kes, kuigi Stralsundi pealikust suuremalt jaolt pakku aetud, siiski veel ulgumerel ja kaugemais paikades redus — ringi uitas. Vismaris ja Rostockis avaldati üleskutsed, kus teatati sõnasõnal, et igaüks, kes soovib tegutseda Norra ja Daani vastu, seal röövida, riisuda ja põletada, ühtlasi Stockholmi tarbeainetega varustada, teatagu end nimetatud linnades, kus nad varustatakse vajalikkude röövkirjadega. Röövlid ei lasknud seda endale kaks korda öelda. Neid saabus sinna nii suurel määral, et kroonikakirjutaja sellest järgmiselt teatab: „Logelejat, kurja rahvast voolas kokku kirjeldamatu hulk, küll talupoegi, kodanikke, ametnike ja muid, sest kõik, kes ei tahtnud töötada, arvasid, et nad vaestest daani ja norra talupoegadest võivad rikkaks saada“.

Eriti see oli kardetav, et selle üleskutsega pandi liikuma seiklushimulised isegi aadlike perest, kes röövlitega liitusid ja panid viimaste seas maksma kindla distsipliini. Seega saabus mereröövlite loos ajajärk, mil nende röövlaevad kartmatute ja kangelaslike juhtide käes said kohutavaks relvaks rahuliku elu lõhkumisel.

Kaua ei jäänud piraadid oma ülesandele, Stockholmi tarbeainetega varustada, ustavaks, nad ei hoolinud sõbrast ega vaenlasest, vaid röövisid, mis aga teele sattus. „Jumala sõbrad — kogu maailma vaenlased“ oli nende hüüdsõna ja varsti täitsid nad Läänemere oma nime kohutavuse ja tegude koledusega. Omavahel olid nad alluvad karmidele ja halastamatuile seadusile. Saagi jagasid nad ausasti üksteise vahel, nagu see igalpool mereröövlite keskel oli kombeks.

Laevamudel 1470. a.

Kaubalaevade meeskonnal, ükskõik millise lipu all see ka sõitis, tardus üdi ja veri, kui ta ööpimeduses või tihedas udus kuulis tuttavat röövlaevade käsklus-signaali, nägi kõrgeid kogusid, mustade iehvivate lippudega pea kohal, asetuvat külg külje vastu kaubalaevaga, tulelontide ja pootshaakide lennates saatanlikkude hulguvate ja juubeldavate tontide eesotsas metsikut Störtebeckeri või Gödeke Michelsi kuju kadunud kaubalaevale hüppavat. Asjata hoiatasid Vismar ja Rostock ja Mecklenburgi hertsog sõpru, et need iepinguosaliste laevu ei rööviks. Mereröövlid ei pöörnud sellele vähimatki tähelepanu, vaid talitasid täitsa oma heaksarvamise järgi. Jällegi tuli Hansal laevasõitustest loobuda. Aga seegi ei taltsutanud piraate. Sai saak merel haruldaseks, langesid nad rannalinnade ja -kindluste kallale, tapsid ja riisusid, sundisid Malmö linna endale maksu maksma, tungisid mööda Elbe jõe isegi kuni Hamburgini üles, — ja kuhjasid varandusi varanduste üle, mis, kuigi need polnud nii mõõtmatud kui rahva fantaasia seda kujutleb, — ometi võisid arvamatult suured olla.

Aga oli ka juhtumeid, kus röövlaev sai oma saaduse osaliseks. Juhtus näiteks, et röövlid heitluses Stralsundi sõitva kaubalaevaga alla jäid. Umbes sada piraati vangistati. Kuna neid veel kettideski kardeti, paigutati igauks neist kergemaks ja vähemohtlikuks transpordiks tühja tünni, kaeti kaanega, millesse oli paras auk lõigatud, nii et vangi pea välja mahtus, ja veeti siis see sajatav ja hädaldav laadung Stralsundi kohtuplatsile, kus timukas neil kõigega koos tünnis pead otsast niitis! Ometi ei mõjunud see palju, sest saja mahalõigatud pea kohta valgus Störtebeckeri või Gödeke juure kolmekordne arv seiklejaid asemele. Enne kui ei tabatud juhte, ei suudetud halba välja juurida.

Paavst kuulutas mereröövlid kirikuvande alla. Muudugi vähimagi tagajärjeta. Need asutasid, et oma häbitegusid taevaga lepitada, Stockholmi igavese messi „Jumalale kiituseks, püha risti, Neitsi Maria ja kõigi pühade auks“, kinkisid templile hinnalisi aardeid ja tegutsesid oma kutses agaramalt kui kunagi enne.

Suurte läbirääkimiste järel vabastas kuninganna Margarete lõpuks Albrechti, kes oli olnud ta vang kuus aastat. Kalmari lepingu kohaselt sai Margarete Daani, Rootsi ja Norra krooni enda kätte ja tegi rahu. Vismar ja Mecklenburg tühistasid seadused, mis lubasid röövleil tegutseda. Aga see ei kurvastanud viimaseid. Sest nüüd alles nad olid tõepoolest „kogu maailma vaenlased“. Vaatamata, et nad olid kuulutatud lindpriiki — laendasid nad meresõitjate piirkondi. Tungisid Venemaani ja Hispaania ja Prantsuse kallasteni. Võimsaim osa neist ühes piraatide — vürstide Gödeke, Störtebeckeri, Vichmanni ja magister Vigbold'iga maabus Ida-Friisimaal, kus arvurohked pealikud valitsesid isandatena oma karmi rahva üle. Sellel rahutul maa-alal, mis oma kallaste, kanalite ja eelsaarekestega pakkus parimat varjupaika, leidsid röövlid võimsamate pealikute juures sõbralikku vastuvõttu, sest need lootsid neid üksteise vastu võivat kasutada. Siit korraldasid viimased röövkäike kaubateedele, mis ühendasid hansalinnu Inglismaa ja Hollandiga. Et nad ei pörkunud tagasi ka inglise laevade riisumisest, siis arvas Inglise kuningas, et see kõik sünnib saksa Hansa-liidu nõusole-

Inimjõuga töötav kraan sadamalinnas 15 sajangul.

kul, ja ähvardas sõjaga. Viimase kartusel asuti sajan-gu pöörangul lõpuks energilisele röövlite haarangule. Aastal 1402 — nagu arvatakse — oli otsustav lahing Neuverk'i saare lähedal, kus osa röövlaevu Störtebeckeri ja Vichmanni juhtimisel kaubalaevu varitsedes pidas lähenevaid Hamburgi sõjalaevu kaubalaevadeks. Hirmus võis olla heitlus, sest seekord võitlesid piraadid oma peade eest. Seitsekümmend röövlit, nende seas Störtebecker ja Vichmann, vangistati ja hukati sügisel 1402. a. Hamburgis. Varsti hiljem tabas Gödeket ja magister Vigbold'i sama saatus. Mereröövlite pead, nagu see sel ajal oli kombeks, riputati oma kaaslasile hoiatuseks teivastele Elbe kaldale. Ometi kulus veel mõnigi aasta, enne kui Läänemeri piraatidest lõplikult puhastati.

Niisugune oli asja ajalooline käik, mida rahva jutustuses on mitmeti teisedatud ja dekoreeritud. Nii jutustab muinaslugu, et Klaus Störtebecker, kes seisab rahva mälestuses kõigi teiste merekangelaste keskel esikohal, suudeti ainult kavalusega tabada, nimelt ülalmainitud röövlaevade ja Hamburgi sõjalaevade kokkupõrkel olevat hiilitud öösel Störtebeckeri laeva juure ja valatud sulavat tina selle rataste vahele. Kui siis hommik koitis, ei suutnud piraatide admiralilaev paigast liikuda. Seepeale vaatamata oleks kolm päeva kestnud lahing peaaegu veel merevürsti võiduga lõppenud. Selle ja veel paljude teiste siin nimetamata lugudega ehib rahvasuu oma kardetud, aga imeteldud merekangelast.

Mõnd uppujate päästmisest

Appi! Upun!! Nii kõlab hüüd, kui võitluses vetevallaga on raugemas jõud ja vetevood ähvardavad meie pea kohal lüüa kokku ning matta meid sügavusse.

Viimne lootus on siis veel kaaskodanike abile. Kui see hilineb, on eluga tehtud lõpparved.

Sageli on juuresolijad kohmetud ega tea, millest hakata peale, kuidas õieti anda abi. Sageli uppumises on süüdi ka abisaajad, kes ei oska pakutud abi võtta vastu ja „tänuhäheks“ kisuvad abistaja endaga kaasa.

Eriti suvisel ajal, kui kõrvetav päikene meid kihutab otsima karastust merest, jõest, järvest, on sagedased uppumisjuhtumid.

Liiga kuumalt ja higiselt vette, ujumisel oma füüsiliste jõudude ülehindamine kutsub kõik selle esile.

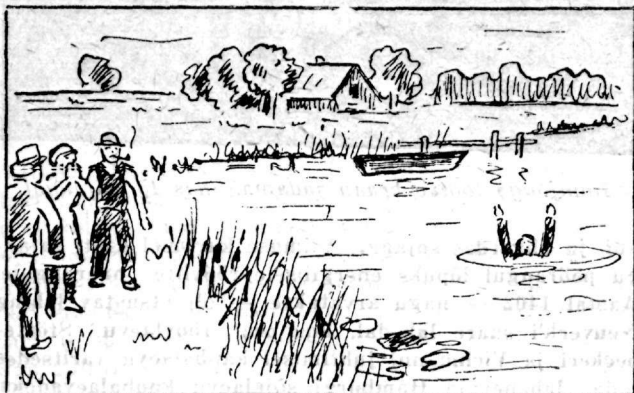
Õnnetuste arvu suurendavad veel juhtumid paadisõitjate ja merimeestega.

Asudes ja liikudes veekogude lähedal peab iga kodanik, eriti aga kaitseliidu pere liikmed, olema valvel ja valmis andma abi uppujale kiires korras.

Abiandmisel tuleb toimida kindlalt, rahulikult, kiiresti orienteerudes tekkinud olukorras ja kaaludes läbi kõik käepärast olevad päästmisabinõud.

Alljärgnevate piltide ja kirjelduste eesmärk on selgitada mitmesuguseid päästmisvõtteid.

Vale:

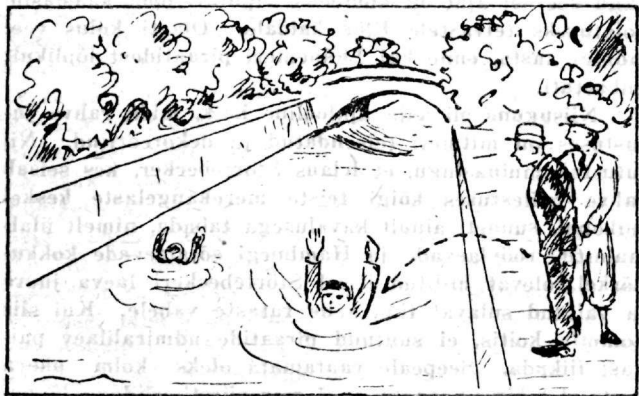

Isegi siis, kui ujuda ei osata, on patt tegevuseta pealt vaadata ja hädaldada.

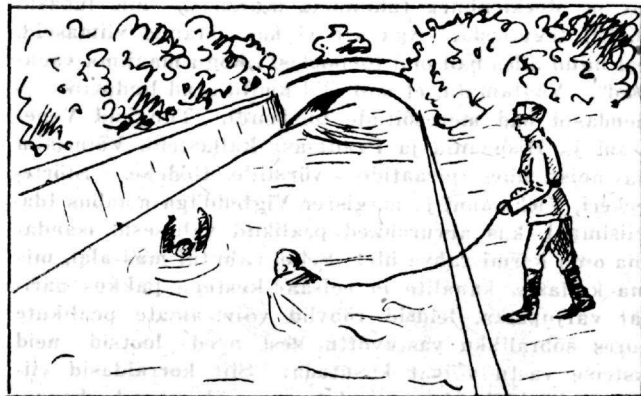
Õige:

Kiiresti lähedal asuvasse paati ja appi uppujale.

Valesti toimib vilumatu ujuja, hülpates uppujat päästma tundmatusse vette kõrvalabita.

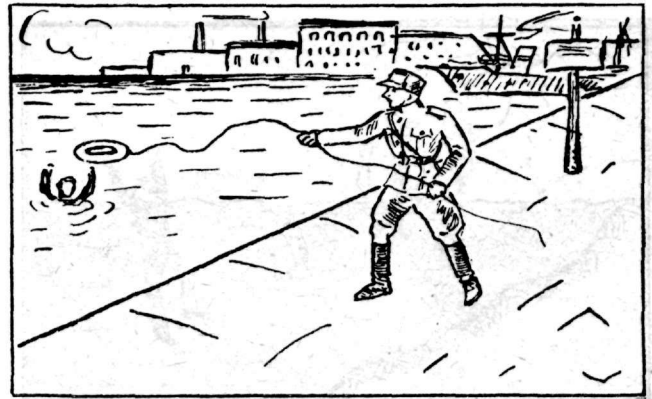
Otstarbekam on lasta siduda end nõõri või ridva külge ja siis tõtata appi.

Vale:

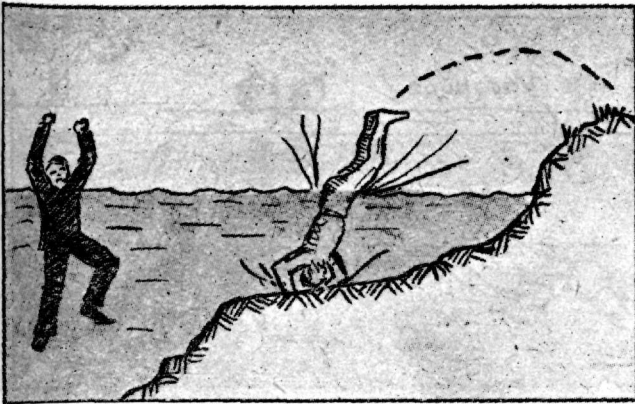

Kui päästeabinõud käepärast, ei ole otstarbekas kohe tormata vette.

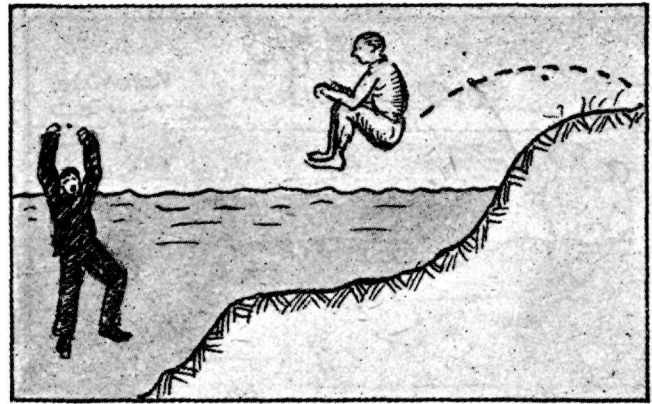
Õige:

Eeskätt kasutada ära lähedal asuvad päästeabinõud.

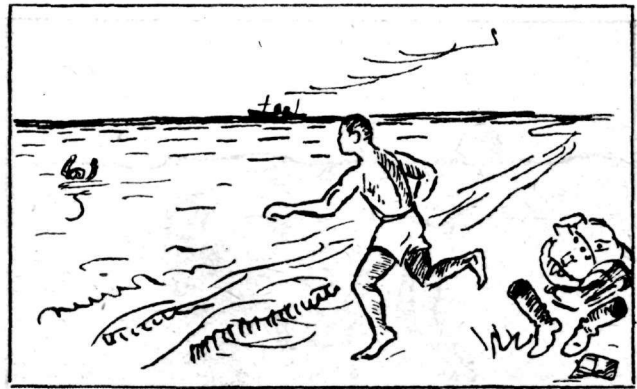
Sukelduda tundmatus vees on hädahohtlik.

Otstarbekam on hüpata vette pildil näidatud viisil.

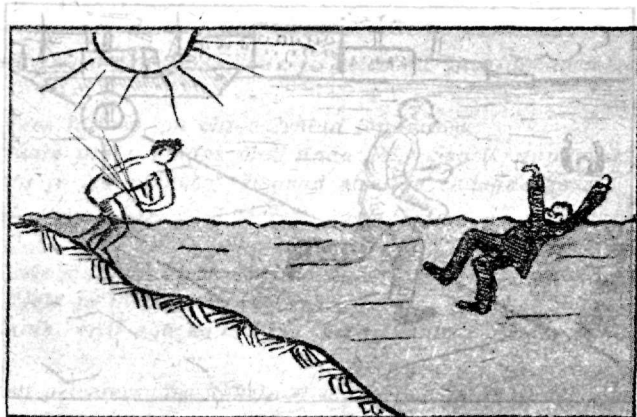
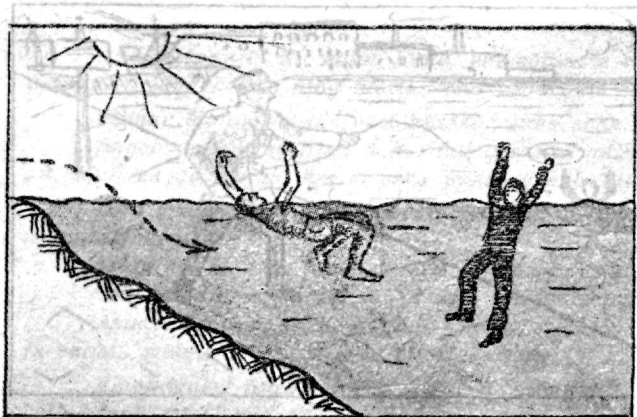
Täies riietuses on abiandmine raskendatud.

Kiiresti riided, saapad maha ja siis appi.

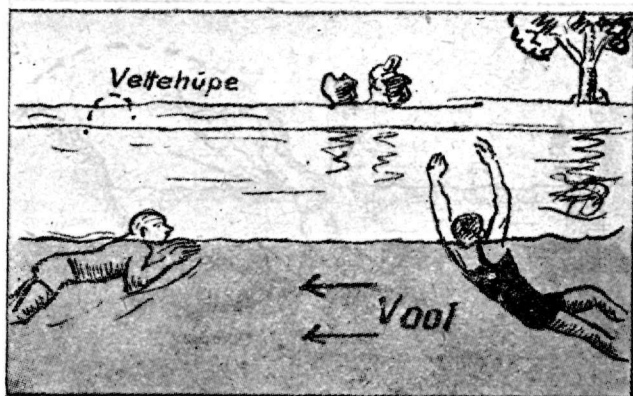
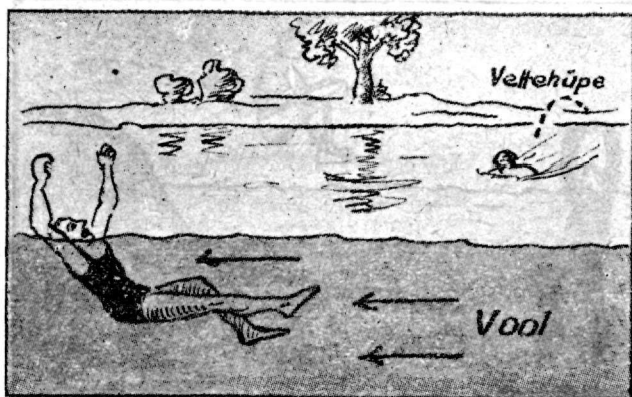
Vale:

Õige:

Kuuma ja higise kehaga külma vette appi tõtates võib päästjat tabada kramp.

On päästja ihu kuum ja higine, tuleb enne vette mine- mist end jahutada kiiresti.

Päriverett lähenemisel uppujale võib juhtuda, et tugev vool abisaaja teist eemale kannab ja seega abi hilineb.

Päästja peab hüppama vette allpool uppujat, siis soodustab vool päästmist, kandes uppujat päästjale lähemale.

Liiga tormaja ja räpakas päästja väsis ruttu ja upub ise.

Tark päästja toimib targu ja ettevaatlikult.

Vale:

Uppujale eest lähenedes võib juhtuda, et ta haarab päästjat ja seega päästmise teeb võimatuks.

Õige:

Vilunud ja zettenägelik päästja läheneb uppujale seljast tagant.

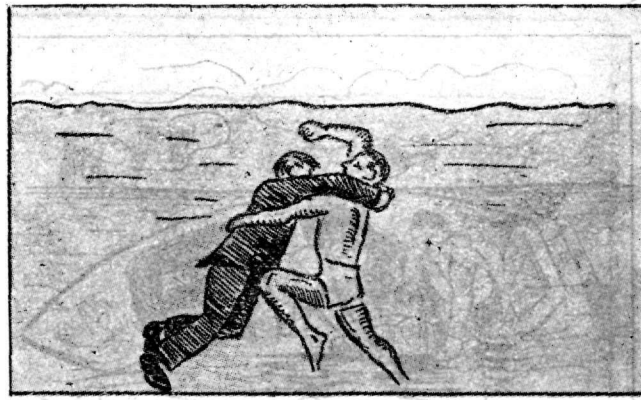
Haarab uppuja päästjat, võib juhtuda, et hukuvad mõlemad.

Uppujat tagant haarates on edukas päästmine enamvähem kindel.

On uppuja päästja ümber haaranud ja see end õigel ajal ei vabasta, siis upuvad mõlemad.

Vabastada tuleb rusikalöögiga pähe, lõuga, põlvega alummisse kehaossa jne.

Vale:

Kui uppuja rabeleb, on raske teda päästa peavõttega.

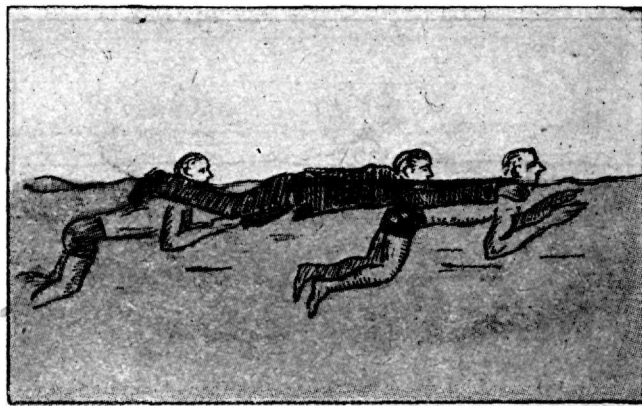
Õige:

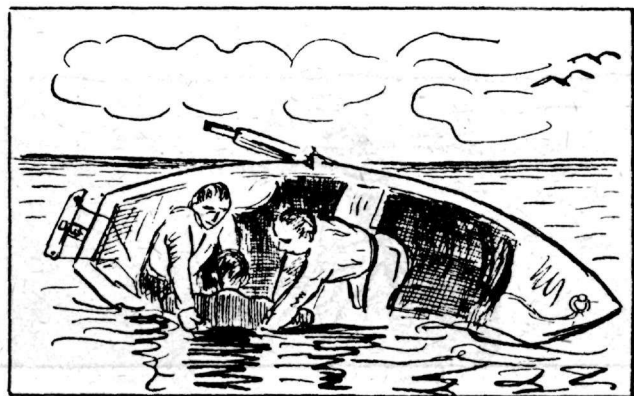
Siin tuleb tarvitada käte klammerdamise võtet.

Kui kaks vilunud ujumat, tõtates appi uppujale, ei asu päästmisele mõlemad ühisel jõul, vaid seda teeb ainult üks neist, siis on toimetatud valesti.

Mõlemad päästjad peavad ühisel jõul ja nõul asuma tööle.

Uppujat külje pealt paati tõmmates toimite valesti.

Ainult paadi otstest tuleb päästetu aidata paati.

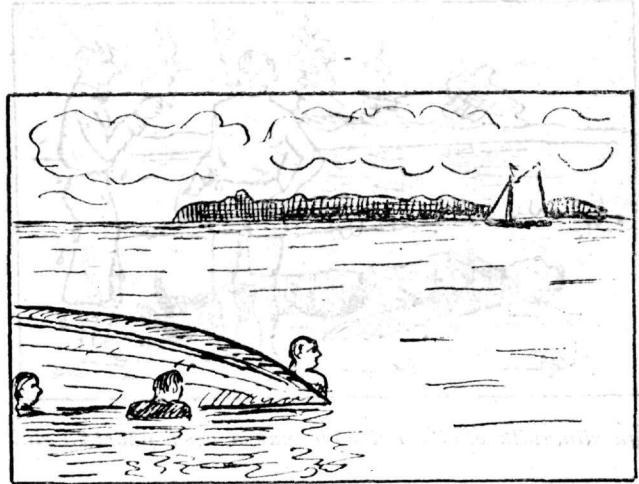
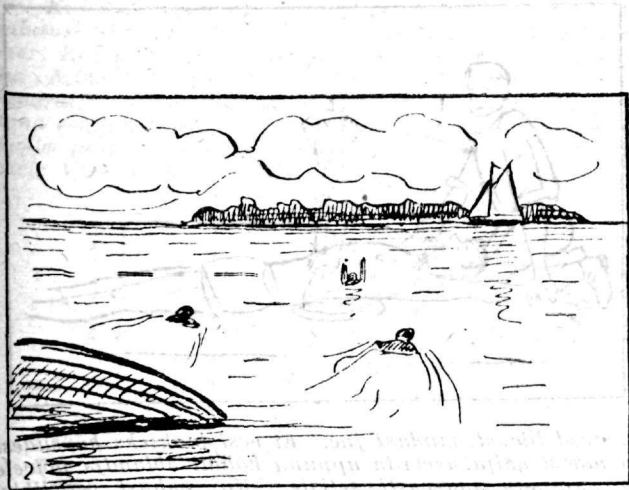
Vale:

Õige:

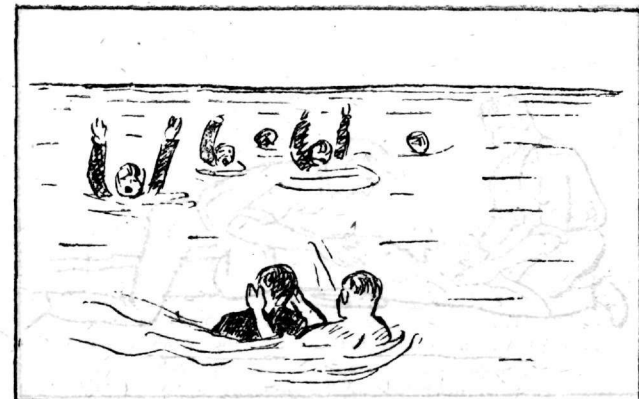
Jäävad mõlemad päästjad paati, võib juhtuda, et nad ei leia uppujat.

Sageli on otstarbekam, kui üks päästjaist hüppab vette ja sukeldudes uppunu toob veepinnale.

Kui vette sattunud vilumatud ujumised eemalduvad ümberläänud paadist, et ujuda kaldale, seavad nad oma elu hädasohtu.

Rahulikult ja tugevasti tuleb paadist kinni hoida abi saabumiseni.

Massilise õnnetuse korral ei tohi päästja seada end uppujate keskele,

vaid peab jääma kõrvale ja sealt algama päästmist.

Vale:

Raske on elutut keha kanda kaenla all.

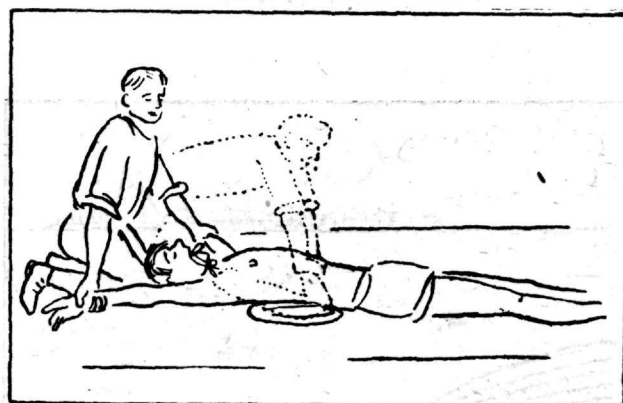
Õige:

Märksa kergem on kanda turjal.

Iga silmapilk viivitamist võib maksa veest päästetu elu.

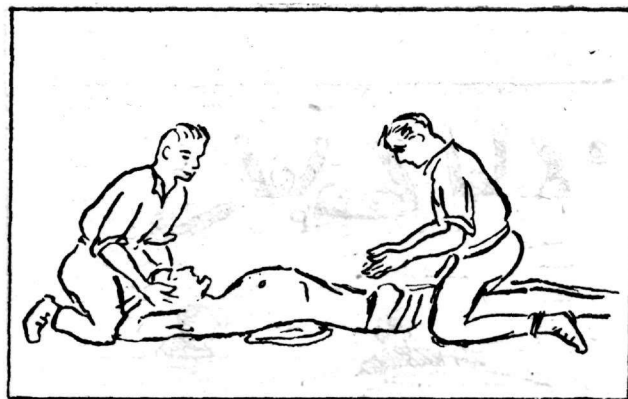
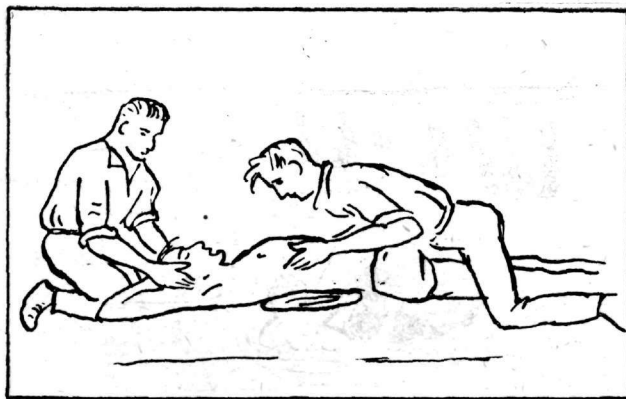
misteed liivast, mudast jne. Et vesi jookseks kopsudest ja maost välja, asetada uppunu kõhuli abiandja põlvele ja vajutada tugevasti seljale. Kui vahust vedelikku suust enam ei tule, teha kunstlikku hingamist, nagu ülal pildil näidatud, 15—20 korda minutis. Sääraselt kunstliku hingamise tegemine on Silvestri meetod. Seda meetodit ei saa tarvitada, kui kaelal või õlal on mingisugune luuvigastus.

Kohe pärast veest väljatoomist asuda kunstliku hingamise tegemisele. On päästetu meelemärkuseta olekus, siis esimeseks ülesandeks olgu tema vabastamine riietest kaela ja rinna ümbruses. Sellejärele puhastada hinga-

1. võte.

ÕIGE HOVARDI MEETOD.

2. võte.

Kunstliku hingamise tegemine Hovardi meetodi järele. Küljeluu murde korral ei saa seda meetodit tarvitada. Kunstliku hingamise võtteid ei tohi teha vahedega, s. o. seisma jätta ja siis jätkata, vaid seda peab korraldama seni, kuni õnnetu täiesti hingab iseseisvalt. Üksikud hingetõmbed ei tohi päästetöö korraldajat rahuldada.

SUPELSAKSA SEIKLUSI

VAMBO VESTE

Sõjas tõmbusin harilikult kangesti jooksukraavi põhja, sellest sain rheuma kehha mis ragiseb. Ega see riku minusuguse mehe tuju. Teadsin, et Haapsalus roogitakse rheuma ropsupealt kerest välja. Nüüd olengi siin kindral Laidoneri nimelises Punase Risti sanatooriumis ja igapäev mulistan kord dr. Aroneti asutuse tervismudas.

Siin sanatooriumis on ravimisel paljudi endisi kaasvõitlejaid, kellega õlg-õla kõrval sai pekstud punaseid ja löödud landeswehri. Me lebame ilusais tubades, maja peal lehvib Punase Risti lipp. Meil on kasutada aed päikesevannide võtmiseks ja päikeseküllane rõdu lugemiseks. Söögisaaali töömehed kasedki ja elame nagu külapulmas. Kahju, et meie kanged ja kõverad koodid seni veel tantsu ei võta, aga küllap see aeg tuleb varsti, kui Haapsalu raadioaktiivne muda teeb oma tervendustöö.

Kui ilm on soe ja päikesepaisteline, siis teen linnas jalutuskäike. Kohtan sageli Tallinna härrasid ja daame. Kaitseleidu ülemgi tuli eile Sadama uulitsal vastu. Mina kohe käsi kõrva ääre ja: „Tervist, härra kindral!“ Tema vaatab ja tunnustab. Ime küll, ega taha esialgu tunda, sest olen siin juba võtnud kenakese kaela peale. Viimaks tunneb. „Eks sa nüe, see ju meie Vambo! Kuidas käsi käib?“

Käed ja jalad, kõik käivad hästi, härra kindral...

„Käed ja jalad, kõik käivad hästi, härra kindral!“

„Kuidas Haapsalus teile müüdi meeldib?“

„Justament nagu raha eestki, härra kindral.“ See-ga meie kõnelus lõppiski. Härra kindral armastab üldse kõnelda lühidalt ja sõjamehelikult, mina samuti.

Ma siirdusin siis lossi varemesse ja vaatasin neid vägevaid müüre ja torne, mis meie esivanemad võoras-

te sunni all üles ehitanud. Süda läks täis, kui mõtlin, et kuidas nad küll neid maailmatu suuri kivimürakaid üles vinnasid ja paigale panid. Süütasin paberossi ja urgitsesin lahti rootsiaegse kahuri süütaegu. Saabus nihuke naljakas mõte, et kui oleks püssirohtu käepärast, laeksin ja teeksin ühe vägeva kõmaka. Oleks tore pilt, kui kahuri roostetanud suu, mis sajanguid vaikinud, äkki purskab puha punast tuld.

Haapsalu on aga sihuke vaikne linn, et vali kõhatuksi kostab ühest uulitsaotsast teise. Ei siin tohi teha mürtsu. Daamid, kes unistavad Suurel promenaadil, ehmuksid ja noorhärade valgeid triikpükse ähvardaks ilmne hädaoht.

Äkki kuulen, keegi hüütleb mind. Vaatan — ja mis sa ütled: Kukerpuu Kaarel! Me olime Kaarliga vabadussõjas suured sõbrad. Skangali mõisa ründamisel olime esimesed mehed, kes tormasid häärberi. Nüüd Kaarel korraga siin ja seletab: „Tore lugu, et leidsin su just täna. Mul tuli noorperemees majja, tahan teise panna nime alla, ega nüüd aita midagi, muudkui tule varrulle! Mul talu sünsamas Haapsalu külje all.“

„Aga kus ma's saan tulla, kui olen siin ravimisel, vannid ja kõik,“ punniti vastu. Ei tema lase rääkida. „Mis pagana ravi, mis vannid!“ pragab tema. „Tule aga meile, kütame sauna kuumaks ja mis puutub ravisse, küll meie Leenu sind ravib! Mul ikka vaadake õllega ka valmis, ega häda pole midagi.“

Ma vaidlen vastu, juhtides tähelepanu sellele, et arst keelas kõvasti alkoholi tarvitamise.

„Mis alkoholi!“ käratab Kaarel. „Minu õlles pole mingit kahtlast asja või alkoholi, on vaid puhas jumalavili.“

Ega Kukerpuu Kaarel jäta. Ta viis mu kaasa. Tal on ilus talu. Kask õues ja allik koplis. Üks tüse neid tuli väravat avama. See oligi Kukerpuu Leenu, teenija-tüdruk ja perenaise parem käsi.

„Perenaine ootaski juba,“ teatas Leenu, „poiss on nii rahutu.“

„Eks ta oota nime,“ naljatas Kaarel ja küsitles: „Kas kirikhärra on juba tulemas?“

Jah, kirikhärra tulevat kella neljaks. Kambris tahtis perenaine väikese Kukerpuu küge juures.

„Noh, kas pole minu nägu poiss või mis?“ rõõmustles Kaarel. Mina kütma:

„Tõesõna: just sinu sinised silmad ja nõgus nina!“

„Ja minu hele kisa, eks ole? Lõugab mis laksus.“

Poiss oli tõesti erakorraliselt hästi hüüles. Ta vaikis vaid siis, kui ema pistis rinna suhu.

Varsti saabusid vaderid ja vaimulik. Lapsele pandi isa nimi, sest niikaua kui seisab Kukerpuu talu, peab tema peremeheks olema Kaarel, rõhutas vana Kaarel.

Pärast hakkasime siis hävitama toidulademeid, mis kanti lauale. Õllekann, see käis käest kätte, vahetu langes nagu värsket lund. Ehkki rahvalaul ütleb, et „õlu oli õrna, taar oli tarka, viim oli viha mürjake“, mis võtab meeled meeste peast, ei hoolinud ma sellest midagi, vaid lasksin „jumalavilja“ hea maitsta. Otsustatud oli õhtuks minna tagasi linna, nüüd kippus aga jalg jääma tõntsiks ja väsimus võttis võimust.

„Kuuri all on värsked heinu, tõmba keha maha!“ ütles Kaarel. „Ülal lakas magab Leenu,“ kisas ta silma pilgutades.

Mis minul nüüd Leenust, peamine asi, saaks hea salmi magada.

Külas haukus koeri, põllul saagis rääk. Uinusin varsti, aga maganud polnud ma kuigi kaua, kui äkki käis hüglama prahvak ja üks inimene oigas laka kartsa all maas.

Mina kohe krapsti asemelt maha. Näen, et aietab poisijõmm, kes oli ennist ristseil üheks peavaderiks.

„Lubage,“ ütlen, „mina olen lõpetanud esimese abi kursused, ma vaatan, kas saan teile olla kuidagi kasulik?“

Poiss katsub küünarnukki ja kirub: „Alla viskas kurat! On see tüdruk: turtsub nagu süil, ära mine ligi!“

Ülalt kuuldi naerukihinat.

„Mine oma Anne juure, ära tule küperdama mind!“ sõnas Leenu. Poiss kirus veel mehemoodi ja kadus.

Jällegi partsatas üks külakangelane kartsa alla.

Uinutasin end uuesti mägama, aga varsti kordus sama lugu: jällegi partsatas üks külakangelane kartsa alla.

„Siin tuleks avada sanitaarpunkt,“ konstateerisin. Poiss ei tarvitanud abi ega midagi. Ajas jahule ja hüüdis üles:

„Kolm korda oled mu visanud alla, neljandal korral võtan su süiski!“

Ma ei heitnud enam pikali. Mõtlin, küll on ikka vahva tüdruk. Linnas pole muud kui lõhverdavad ja lööbivad, avatlevad mehi ligi, tema sin ei tee muud kui loobib luugist alla nagu labakindaid.

Ja siis sähvatas mulle pähe hetkeks patune mõte: kui sina, vennas, katsuksid kord õnne? See mõte kadus kohe. Olen küll sõjas üles näidatud vahvuse eest saanud märke ja riste, olen võitnud kantse ja kraave, aga see viiepuudane talutüdruk, ma tänan! Mul ikka tervisenatuke armas ka.

Ja äkki hakkasin kartma, et kui tema tuleb alla... Kas ei naksatanud juba redelipulk? Tuleb, hakkab mind tuuseldata... Ehk ta minu pärast tegigi teistele nii kange sõidu sisse? Taandumine õigel ajal on hea asi strateegias. Teengi siis aegsasti sääred.

Matkasin siis maid ja tallasin teid, kuni sain Paralepa randa. Siit sõidan otsekohe üle lahe, otsustasin, kui nägin ranna ääres tühja paadi.

Keerasin käised ja kukkusin aerutama. Meri oli laineteta, hämarust ja udu aga laialt. Mina aerutan ja aerutan. Tont teab, kui kaugel see linn täna on? Äkki paadipõhi surtsti liivas. Hüva, olengi kohal. Aga pole näha torne ega maju? Tihe udu muudugi, kus sa näed. Küllap leian oma sanatooriumi.

Viskasin aerud paati ja astusin maale. Vahepeal tõusis pehme tuul. Ah, kuidas silmad kipuvad kimmi... Aga ei ühtki maja? Ega ole ka uulitsaid. Ükskõik, ma puhkan veidi, kuni udu lahtub.

Hommikul ärkasin, keha külma tüis. Avan silma-luugid, näen: Haapsalu oma tornidega ilutseb hommik-päikese süras mitme kilomeetri kaugusel, mind ümbritseb aga meri. Roheliselt irvitav meri. Ma viibin tühjal saarel. Selliseid saarekesi nimetatakse rahudeks. Tore rahu! Mis hakkas siin peale? Paat on läinud ammugi oma teed. Olen Robinsoni seisukorras, vahega, et Robinsonil polnud rheumat. Mul läheb aga kaotsi mudavann, kui lõunani kükitan siin tühjal saarel...

Aga kui häda suurim, siis abi lähidasim. Tuli nähtavale purjepaat, paadis, kas teate, kes? Oi, milline rõõm ja ilus hommik... Aga sellest kirjutame ehk teinekord.

Haapsalus, 30. VI 30.

Laskesportlased organiseerumisele!

Laskesportliku liikumise materiaalse külje korraldamisega tegi kaitseliidu ülem algust. Kohtadel organiseerimistööd läbi viia ja siis asuda „Laskesportlaste liidu“ loomisele

Laskesportlikust liikumisest kaitseliidus on olnud juttu mitte harva nii „Kaitse Kodu!“ kui ka üldajakirjanduse veergudel. Samuti elavat käsitlemist leiab see teem igasuguseil kaitseliitlaste kogunemisel, õppusil, kursusel jne.

Kui liikuda töökamate kaitseliitlaste peres, kes hoolega kogu ettenähtud õppetöö teeb kaasa, siis tahes või tahtmata pöördub jutt sellele elulisemale alale.

Ei või salata tõsiasi: tagajärgi on saavutatud, isegi nimetamisväärseid tagajärgi meie olukorra koha-

selt. Kui meie parimate laskesportlaste üldine tasapind viimaseil aastail on tunduvalt tõusnud, siis ei jää siinkohal üle muud kui ainult soovida, et nende keskmine tasapind jääks ainult püsivaks. Kõikumine 60% kuni 90%-ni, see räägib veel mitte küllalt stabiilsest laske-tasapinnast.

Põhjused, millest säärane kõikumine on tingitud, on juba varem „Kaitse Kodu!“ veergudel leidnud käsitlemisest ja paljude laskurite soovil ilmub selle kohta rida eriartikleid, milles valgustatakse nii sise- kui ka

välismaade tuntud laskesportlaste seisukohti. See käiks laskesporti sisulise arendamise kohta.

Käesolevas artiklis piirdume peamiselt laskesporti välispidise korraldamise küsimusega. Eriti just, kuidas materiaalse ja organisatsioonilise külje korraldamisega parandada üldist seisukorda.

Me teame, et peaaegu iga kaitseliitlane laseb meeldi püssi ja tõmbab jõudumööda õppelaskmisele kaasa. Kuid kust hakkab laskesportlane peale ja kuidas nad kerkivad esile?

Me teame ka, et on rida laskureid, keda harilik õppelaskmiskool oma võimaluste ja nõuetega ei rahulda. Nad laseksid meeleldi veel enam. Siinkohal kriiputan alla „laseksid“, mitte aga ei „paugutaks“. Viimane on küll mõnus pühapäevaküti ajaviide, kuid tüütav peagi iga meest, kes asja võtab tõsiselt.

Nad laseksid selle sõna kauneimas mõttes: teadlikult uprides ennast, oma relva ja teisi laskeasjanduslikku tegevusse puutuvaid küsimusi, tehes vastavaid järeldusi ja parandusi.

Võimalusi neil seni selleks ka on olnud, kuid need võimalused on olnud suuremalt osalt juhuslikud. Seni oli tähtsaim ja peaaegu ainuke neist igasuguseist laskevõistlusist osavõtmine ja ettevalmistamine nendele.

Erilisist laskevõistlusist osavõtjate arv on tunduvalt piiratud, samuti on piiratud ka osavõtt ettevalmistusest. Mis võimalused avanevad aga neile, kes on jäänud väljaspoole võistlejate gruppi? Peaaegu mingisuguseid. Nad loodavad hea juhuse peale laskemoona hankimisel enese harjutamiseks ja arendamiseks.

Kuid asjal on veel teine külg, mis on vahest veel tähtsam kui ülalnimetatud.

Laskevõistlused on oma iseloomult väga mitmekesised. Iga võistluse eel käib sellekohane treening, mis teise võistluse omast tunduvalt võib minna lahku. Nii siis saab mees järjekindla, edasi viiva kooli asemel hüppelise, sisemise siduvusega tegevuse kava. Siit võivad küll kerkida juhuslikud „tähed“, kes meteoroidena vilksatavad laotusel ja siis kaovad jäljetult.

Kui palju on meil igas vabariigi nurgas kerkinud „tähti“, aga kui palju neist on kaheks, kolmeks ja enamaks aastaks jäänud püsima? Neid võib loetella sõrmedel.

Siin ei või süüdistada seevõrra üksikuid laskureid kui üldise korralduse puudumist.

Me oleme juba aastaid rääkinud laskesportlaste organiseerimisest ja laskurite liidu loomisest, kuid ei ole jõudnud kaugemale mõne üksiku laskurite klubi loomisest.

Mis on selle asjaolu põhjuseks?

Kui see küsimus seada ette kohapealseile tegelastele, siis on peaaegu ühemeelne vastus: „Meil puuduvad korralikud relvad, meil puudub korralik laskemoon, et teostada oma parimad kavatsused.“

See on küll ainult osaline vabandus, kuid küllalt kaaluva väärtusega, et sellest küsimusest ei või vaikes mööda minna.

Iga eluline ettevõtte vajab peale muu veel materiaalet alust.

See materiaalne alus, just korrapärane materiaalne alus on meie laskesportlastel seni peaaegu täiesti puudunud.

Nüüd on kaitseliidu peastaap kaitseliidu ülema lahkel vastutulekul asunud selle küsimuse lahendamisele ja esimene samm sel alal on astutud.

Kaitseliidu ülem kirjutab alla käskkirjale, millega organiseeritud laskesportlastele antakse laskemoona peale hariliku ulatuse veel eriliste lisandite järele.

Valmimisel on ka järgmine samm:

Organiseeritud laskesportlased varustatakse ka paremate ja korralike relvadega, muidugi käsitada olevate võimaluste ulatuses ja piirides.

Nüüd, mil materiaalse soodustuse andmisega on tehtud algust, tuleb kohtadel võtta käed rüpest ja täie innu ning agarusega asuda tööle.

Esimeses järjekorras tuleb asuda organisatsioonilise külje korraldamisele. Kui seni veel puuduvad laskesportlikud organisatsioonid (klubid, nende osakonnad, ühingud, ringid j. n. e.) ja kohtadel leidub laskesportlasi, siis tuleb need ka koondada mingisugusesse ühingusse ja sellele anda kindel korraldus.

Üksikute kohapealsete laskesportlaste koonduste olemasolust on veel vähe. Neid tuleb koondada üleriiklikult, luua „Laskesportlaste liit“, kes kogu liikumise juhtimise ja korraldamise võtab enda peale.

Ühenduses on jõud. Kümne asjast huvitatud laskuri koondus saadab korda mitmekordselt rohkem kui need kümme laskurit üksikult omaette töötades. Samuti on ka kohapealsete koonduste viljakas tegevus raskesti mõeldav üleriikliku keskkohata.

Nagu juba kord ülalpool nimetasime, on meil juba terve rida laskesportlaste klubisid, kuid neid ei ole vajalisel arvul, et kõiki elulisi nõudeid rahuldada. Samuti ei võimalda ka nende kõikide põhikirjad vajalise ulatusega arenemist ja tegutsemist. Nii siis, ka juba tegutsevate koonduste põhikirjad tuleksid võtta revideerimisele, kuid sellest allpool.

Nüüd mõni sõna „Laskesportlaste liidu“ loomisest. Siin ei tohi enam viivitada ega asja päevast päeva edasi lükata.

Meie laskesportlaste pere peab astuma kokku ja oma otsustava sõna ütleva. Juba lähemas tulevikus avaneb selleks soodus moment.

Käesoleva aasta augusti alul, Poola vabariigi presidendil Eestis viibimise ajal korraldatakse Tallinnas üleriiklikud laiendatud laskemeister võistlused. Neile võistlusile koonduvad üle kogu riigi meie parimad laskurid.

See on silmapilk, mida ei tohi mööda lasta, ilma et need mehed ei astuks nõupidamisele kokku ega määraks kindlaks laskesportliku liikumise alused ja edaspidise tegevuse suuna.

See võiks ühtlasi olla ka laskesportlaste liidu loomise koosolekuks, mil liidu põhikiri tuleks arutamisele.

Eeltööd selleks teeb kaitseliidu peastaap. Malevate ja teiste staapide ning teguvõimelisemate laskesportlaste ülesandeks jääks seni kohtadel jatkata organiseerimistööd, et esimesel üleriiklikul koosolekul oleks, kelle nimel ja kellele kõnelda.

Laskesportlaste koondised on mul praegu käsitleda olevate andmete järele kutsutud ellu kaheksas malevas (Tallinna, Harju, Viru, Saaremaa, Pärnumaa, Järva, Võrumaa ja Pärnu malevais) ja ellukutsumisel või juba ka ellu kutsutud kahes (Narva ja Valga).

Kõigil neil on kinnitatud põhikirjad, millele järele tegutsetakse.

Organisatsiooniliselt omavad need koondised enamusel järgmise kuju. Malevate staapide juures on loodud n. n. „Laskesportlaste klubid“ oma juhatustega, kes töötavad malevate pealikute ligema järelevalve ja juhatuse all. Kohtadel, kus leidub tarvilisel arvul asjast huvitatud laskesportlasi, kutsutakse ellu klubi osakonnad oma juhatustega, kuid vähemas koosseisus.

Säärane organisatsioon, mis on tingitud liikmete laiast asetusest, on põhimõtteliselt õige ja täiesti vastuvõetav. Kuid ei teeks paha, kui asja saaks viia läbi veel sirgejoonelisemalt.

Klubide põhikirjade revideerimisel tuleks võtta kaalumise alla järgmine seisukoht: maleva klubi koos-

tub kohapealseist osakondadest (ringidest); tegev- ja lihtliikmed kuuluvad klubi koosseisu ainult oma osakondade (ringide) kaudu; vahetult kuuluvad klubi koosseisu ainult au- ja toetajad liikmed. Näited: Viru maleva laskesportlaste klubi Rakvere, Jõhvi, V.-Maarja j. n. e. osakonnad.

Klubi peamiseks otsustajaks võimaks ja üldjuhiks on asemike kogu, mis koostub osakondade poolt valitud asemike arvul vastavalt osakonna liikmete arvule. (Näiteks iga 10, 20 või 25 j. n. e. osakonna liikme peale üks esindaja.)

Klubi tegelikuks asjaajajaks ja juhiks on (muidugi asemike kogu poolt antud võimu piirides) klubi juhatus, kes valitakse asemike kogu korralisel koosolekul.

Juhatus on soovitatav valida enam kui ühe aasta peale, kusjuures igal aastal teatud osa juhatuse liikmeid uuendatakse. Sellega hoitaks ära juhuslikud „kursi muutmised“ ja teised sellesarnased ebameeldivad üllatused.

Teine küsimus, mis tuleks olemasolevaid klubidel veel kord võtta kaalumisele, oleks — klubi koosseis. See küsimus on igal klubil isemoodi lahendatud. Nii võtab üks klubi vastu kõiki kaitseliitlasi, kes malevkonna pealiku poolt soovitatud ja sooritanud klubi kolmanda klassi laskuri katse. Teise maleva kluppi pääsmiseks on tee lahti kõigile kaitseliitlasile, kes on sooritanud vastuvõtukatse. Kolmandasse kluppi pääseb iga laskesportlane ilma erilise katseta ja tsensuse nõudmiseta. Neljas klubi nõuab II klassi laskuri kutset ja kompaniipealiku soovitusi. Viies klubi nõuab malevkonna pealiku ja ühe klubi liikme soovitusi ning I klassi laskuri kutset j. n. e.

Juba neist näiteist selgub, et iga klubi võtab vastu eritasapinnaga liikmeid. Kui veel meeles tada, et vastuvõtukatsed neil klubidel, kus nad on olemas, on võrdlemisi soliidsete nõuetega, siis selgub, et kõik klubid võtavad vastu ainult küpseid laskureid, kes juba seisavad teataval kõrgel lasketasapinnal.

Siin ei või jääda üles kerkimata küsimus, kas meie laskesportlikud klubid tööpoolest tahavad olla mingisuguseiks privilegeritud asutusi, kuhu pääsevad ainult teatavad õigused omandanud kaitseliitlased ja kus on tegemist ainult teatud valminud materjaliga.

Klubi kui laskesportlaste kasvatuslik asutus ei tohiks piirduda ainult niisuguste kitsahuviliste ülesannetega. Meie madalamate klasside, eriti aga algajate klassi, laskurid on igasuguseil võistlusil, välja arvatud „karikavõistlused“, jäetud liigagi tagaplaanile ja neil puuduvad osaliselt isegi need harjutuse võimalused, mida meie kehvades oludes suudame pakkuda kõrgemaklassilistele laskureile ja kütitudale.

Kui neile keelata laskesportlik liikumine, siis satuvad nad küll liiga karmi käsituse alla, millist nad ei ole ära teeninud.

Teisest küljest ka klubid satuvad vastollu oma põhimõtetega. Klubide ülesandeks on ju kasvatada oma liikmeid ja arendada nende laskeosavust, aga mitte noppida kõrgemaklassilisi laskureid ja kütte ning siis neid treeneerida.

Selles mõttes tuleksid klubide põhikirjad küll võtta revideerimisele ja ühtlustada, et tasandada teed tulevasele „Laskesportlaste liidule“.

Klubi ukseid tuleb avada kõigile laskureile, vaatamata sellele, kui kõrges laskeklassis keegi seisab. Kellele ja missugused õigused anda, see on hoopis teine asi.

Mõtteid vahetades paljude juhtivate tegelastega ja tuntuimate laskesportlastega on jõutud alati ühemeelsele otsusele, et klubid peaksid koostuma seniste laskur-, toetajate ja auliikmete asemel au-, toetajaist, tegev- ja lihtliikmeist.

Auliikmeiks valitakse isikuid, kel iseäralised teened klubi suhtes.

Toetajaiks liikmeiks pääsevad kõik korralikud riigikodanikud, kes klubi on aineliselt toetanud põhikirjas ettenähtud määral.

Klubi tuum ja pärisperemehed oleksid tegevliikmed. Neil oleks sõna- ja hääleõigus, nende käes oleks kõigi küsimuste otsustamine.

Vastavalt oma ülesannete tähtsusele võiksid tegevliikmeiks olla täiesti vilunud, enam-vähem pikemat aega laskmise tegemist teinud laskurid. Selleks mõõdupuuks on klubi „katseist“ vähe. Siin peab arvestama ka mehe kaitseliidu üldlaskeasjandusliku teenistuskäiguga.

Mõttevahetusil on selgunud, et üldiselt soovitavaks loetakse tegevliikmeiks pääsmiseks nõuda vähemalt esilaskuri kutset; teiste sõnadega, tegevliikmeiks võib pääseda ainult küps lahinglaskur.

Nüüd veel vastuvõtmiskatseist, ühel pool neid nõutakse, teisel mitte. Põhimõtteliselt küsimusele vaadates nad võiksid ju jääda. Esilaskuri kutse oma poolt tagab küll teatavat lasketasapinda, kuid laskesportlaste organiseerimise põhilauseis on öeldud, et sinna koondatakse mehi, keda ei rahulda ametlik laskekool, kes sellest üle on kasvanud, kes rohkem on õppinud ja harjutanud ja kes veel enam tahavad õppida ja harjutada. Ei ole sugugi paha sisseastumiskatsega selgitada, kuipalju keegi juure on õppinud ja harjutanud, teiste sõnadega, kui suurt huvi tema laskespordi vastu on tunnud. Sellega takistataks „juhusliku“ elemendi juurevool, kes end laseb avatella tasuta lisapadruneist.

Lõpuks mõni sõna soovitusist.

Ei tea, kui sobivad on väljaspool klubi seisvate isikute soovitusel, olgugi juhtivate tegelaste poolt. Laskesportlaste klubi kui teatavate spetsialistide koondis võiks arvestada ainult spetsialistide seisukohti. Eri-teadlased nii-kui-nii koonduvad klubidesse, nii siis võiks olla juttu ainult seisukoha võtmisest klubi liikmete poolt.

Väljaspool klubi seisvate pealike soovitusel näivad olevat täiesti otstarbekohatud: nad võivad olla ainult atestatsioonideks ustavusest või elukombelisest küljest, kuid neil aladel kaitseliidu ridades väärmehe ei tohi olla. Ei suuda pealik oma alluvas üksuses mehi õiglaseks hinnata ja mittesobivast elemendist lahti saada, ei suuda ta ka kedagi laskesportlaste klubile soovitada. Ei ole tema ise laskesportlane (loomulikult organiseeritud), ei oska ta ka teoseskuslikult klubile liikmete valimisel olla abimehes.

Klubi on liha kaitseliidu lihast ja luu kaitseliidu luust ühes selle voorustega ja nõrkustega, ainult organiseeritud erihuvide kohaselt. Seepärast ei ole mõtet klubi liikmete juures erilist sorteerimist ette võtta, välja arvatud sisseastumiskatse ja teatud lasketasapind kaitseliidu lasketeenistuskäigu järgi.

Jääksid järele veel klubi lihtliikmed.

Need on tegevliikmete kandidaadid, kes teatud staaži väljateenimise ja sisseastumise katse järele saavad tegevliikmeiks. Põhimõtteliselt tuleks lihtliikmeiks vastu võtta kõiki asjast huvitatud kaitseliitlasi, vaatamata sellele, millises laskeklassis nad seisavad. Oskuslik tasapind sisseastumise juures mingisugust osa ei tohiks etendada.

Teisest küljest aga sisseastumise võimalusi tuleks piirata, sest avateldud tasuta lisapadruneist võib tekkida massiline juurevool, mille tagajärjel klubid paisuvad liig suureks, nii et edukast tegevusest juttugi ei või olla.

Kuidas siis vastuvõttu reguleerida?

Ülal nimetasime juba, et oskuslik tasapind siin ei tohiks olla mõõduandvaks. Täheandab, tuleb leida mingisugune teine mõõdupuu.

Laskesportlaste klubi on teatud määral ikkagi korporatiivne ühing. Töö edukus oleneb seal suurel määral ühemeelsest ja sõbralikust, õigemini ütelda — vennalikust koostööst. Tõsisest tööst võib juttu olla

siis, kui klubidesse pääsevad ainult tõsiselt laskesportist huvitatud ja sel alal tegutsevad laskurid.

Praegusel, organiseerimise ajajärgul on meil esilaskurite ja küttide arv, tähendab nende meeste arv, kes pääsevad otsekohe tegevliikmeiks, võrdlemisi väike. Iga mees on tuntud. Siinkohal võime tõsiselt meelega alla kriipsutada, et rõhuv enamuse neist on tisedad ja hoolsad töömehed. Kui veel meeletada filtrit sisseastumise juures, s. o. sisseastumiskatset, siis võime täie julgusega oletada, et klubid oma organiseerimise ajajärgul saavad suurepärase tegevliikmete kaadri.

Lihikliikmetega on olukord hoopis teissugune. Materjali valimiseks on liigagi palju, ja mis kõige halvem — tundmatut materjali.

Silmas pidades klubi liikmete ülesannet, koolitada mitte ükski ennast, vaid ka teisi, õpetada ja kasvatada madalamal tasapinnal seisvaid laskureid, oleks vist kõige õigem viis, et tegevliikmed ise juure hangiks lihtliikmeid.

Mitte ükski juure ei hangiks, vaid oma poolt soovitatud lihtliikmed võtaksid oma hoole alla, neid õpetaksid ja kasvataksid ning ühtlasi kannaksid ka vastutust nende tegevuse ja edasijõudmise eest.

Nii siis, iga lihtliige peab olema mõne tegevliikme „õpilane“ või „poeg“, nagu seda mõistetakse üliõpilaste peres.

Loomulikult tegevliikmete poegade arv ei või olla piiramatult. Siin oleks mõõdupuuks nõue, et iga tegevliige suudaks oma õpilasi küllaldaselt kasvatada ja välja õpetada ning küllaldaselt nende eest hoolitseda. Üle kolme õpilase ühe tegevliikme kohta ei võiks kõne alla tulla. Igatahes klubi oma põhikirjas peab selle arvu kindlaks määrama.

Lihikliikmeil klubi asjade otsustamisel õigusi olla ei tohiks, vähemalt tähtsamate küsimuste lahendamisel.

Tegevliikmeiks pääsevad nad pärast esilaskurite klassi jõudmist ja klubisse vastuvõtmise katse sooritamist.

Muidugi tuleb klubide põhikirjades määrata kindlaks igasuguste liikmete vastuvõtmise kord.

Esimesel silmapilgul vaadates paistab vahet, nagu muutuksid laskesportlaste klubid liig kinniseiks ühinguiks, kuhu igal mehel juurepääsu ei olegi.

Sellele esiteks põhimõtteline vastus. Oleksid meil kõik ühevõrra asjast huvitatud, ei oleks klubisid tarviski. Iga kaitseliidu üksus oleks juba omaette ka laskesportlaste koondis.

Kahjuks aga ei ole olukord niisugune. Nagu igal pool, nii ka laskeasjanduse alal on eesvõitlejad, eessammujad ja mass. Neid eessammujaidki on tarvis organiseerida, et nad veel edukamalt saaksid tegutseda ja oma eeskujuga ning eestõoga saaksid paremini mõjuda massi arenemisele.

Loomulikult ei passi nende ridadesse iga mees, vaid sellekohase tahtega ja võimetega varustatud isikud. Kui klubid liig laialiseks paisutada ja sinna tee avada kõigile, ka teguvõimetuile, siis laskesportlaste klubid kaotavad oma mõtte ja nad muutuvad elujõuetuiks rühmitusiks.

Ei pääse mingisugusel põhjusel mõni tõesti vääri-line algaja või madalama klassi laskur klubi lihtliikmeiks, siis võib ta, tehes läbi kaitseliidu lasketeenistuse käigu kuni esilaskurite klassini, astuda otsekohe tegevliikmeiks. Tema töö on küll raskem, kuid vankumatu tahtega takistusi võites, kui see mees eesmärgi saavutab, annab parima tunnustuse oma huvist asja vastu, töövoimest ja töötahtest ning see mees on ter- vitatud klubi tegevliige.

Need oleksid põhilased, millised tuleksid klubide organiseerimisel ja olemasolevate klubide põhikirjade juures kaalumisele võtta. Muus osas on juba kinnitatud klubide põhikirjad vastuvõetavad ja neid võiks eeskujuks võtta uute klubide organiseerimisel.

Nüüd on tarvis kohtadel veel organiseerimistööd viia nii kaugele, et augustikuu alul saaks „Laskesportlaste liidu“ loomise küsimuse lõplikult päevakorda võtta.

Laskesportlaste materiaalse külje korraldamisega tegi kaitseliidu ülem alguse, nüüd tulevad veel teised alad korraldada ja seda peavad laskesportlased ise tegema.

Tähtsamad küsimused ses osas oleksid järgmised:

- 1) Laskesportlaste organiseerimine kohtadel (klubide ja nende osakondade ellukutsumine).
- 2) Laskesportlaste liidu organiseerimine, selle põhikirja vastuvõtmine ja kinnitamine.
- 3) Liidu tegevuse sihtjoonte kindlaksmääramine.
- 4) Liidu klasside moodustamine ja klassinõuete kindlaksmääramine.
- 5) Liidu laskevõistluste korraldamise põhialuste kindlaksmääramine.

Peale selle ootab järjekorras terve rida põlevaid päevaküsimusi. Kõige muuga saab alata tegevust alles siis, kui esimene küsimus, s. o. kohapealne organiseerimine, on enam-vähem läbi viidud.

Selleks head laskesportlaste püsi- vust ja tahet, et augusti alul Tallinna kogunedes saaks astuda järgnevad otsustavad sammud!

A. P.

Juulikuus

suvituse hooaja ja Poola erinumbri ettevalmistamise tõttu

ilmub „Kaitse Kodu!“ kaksiknumbreis.

Järgmine number ilmub seega 26. juulil s. a.

Nõudke ainult tuntud prov. JÜRGENS'i BOR-TYMOLSEEPI

Londonis suure aurahaga kroonitud. — Kaubamärk: „PESEV LAPS“.

Kõrgeimas headuses tualettseep: vistrikude, tedretähtede, päevapõletuse ja liigse higistamise vastu, teeb naha siledaks ja valgeks.

MÜÜK aptekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Naiskodukaitse elust Sakalamaal

Möödunud tegevusaastal arenes naiskodukaitse tegevus Sakalamaal hoogsasti. Asutati juure rida uusi jaoskondi, vanade jaoskondade elu süvenes ja muutus sihikindlamaks.

Erilist tegevuse elustust töid kaasa esinaistele korraldatud kursused.

Ringkond juhtis jaoskondade tegevust kolmes suunas: sanitaar-, kodukultuuri ja rahvuslikkuse propageerimise alal.

Sanitaarala arendamiseks muretseti tervishoiu muuseumilt kogu tabeleid esimese abi alal. Need saadeti jaoskondadesse näitliku õppevahendina samasisuliste tabelite juure. Kuna Saksamaal talud asuvad üksteisest kaugel, ka asundustalud, aleveid aga on vähe, siis on pikemaajaliste sanitaarkursuste korraldamine väga raskendatud. Esimese abi loenguid on peetud 10 jaoskonnas. Sanitaarkursusi korraldasid 4 jaoskonda, missugused õiendasid ka kõik vastavad katsumised. Huvi sanitaarloengute vastu oli elav — keskmine osavõtjate arv loengust oli 40—45 inimest. Loengud olid maksuta, lektoreina esinesid jaoskonnaarstid.

Kodukultuuri arendamiseks koostati kogu lihtsa ja otstarbekohase mööbli mudelid: 3 tooli, voodi, laud, köögikapp, isevalmistatud diivan. Kõik esemed olid värvitud heleda õlivärviga või peitsitud ja kaetud õlilakiga. Värvideks valiti punane, roheline, kollane, sinine, taheti rõhutada nende värvide kaudu saavutatud sõbralikkust ja soojust. Siis veel kogu naiste kui ka meeste tööriideid, tööriideiks sündsate riiete proove. Ka ei puudunud kogus nõupesuvann ja nõude kuivatamise rest, ka esines kogu harju. Kogu varustati vastavasisulise loenguga ja saadeti jaoskondadesse rändnäitusena. Mulle käepärast olevate andmete järgi ja paaris jaoskonnas, kus isiklikult loenguga esinesin, oli huvi selle primitiivse kogu ja loengu vastu ülielav. — Kuulajaid ja vaatajaid tuli kokku nii palju kui ruumid suutsid mahutada.

Naiskodukaitse aate propageerimiseks korraldati 3. jaanuaril naiskodukaitse aastapäeval kõigis Sakalamaa kirikuis kontsertjumalateenistus. Kirikuis oli igal pool rahvast palju ja kontsertjumalateenistused õnnestusid hästi.

Vabariigi aastapäeval korraldas enamjagu jaoskondi vastavasisulise peo. Ka jüri-öö mälestamiseks aitasid jaoskonnad nii mõnelgi pool kaasa.

Liikudes jaoskondades ja külastades neid pidude ja muude ühisetevõtete puhul torkas silma, et jaoskonnad on arenenud sisemise distsipliini suhtes ja et ümbruskonnaga on suudetud luua elav kontakt. Peod on muutunud ettevalmistuselt kui ka kava sisukuselt paremaks (ei puudu, mõistagi, halva ettevalmistusega ja nõrga kavaga peod).

Ka majanduslik seisukord on jaoskondadel paranenud. Möödunud talvel toitlustasid jaoskonnad maleva lendkoolide puhul meeskondi. Samuti langes maleva laagreis kogu toitlustus naiskodukaitse õlgadele. Peale selle on eranditult kõik jaoskonnad veel aineliselt toetanud malevkondi küll laskeradade, mitmesuguse varustuse jne. muretsemisel.

3 malevkonnas (Kolga-Jaani, Pilstivere ja Paistu) annetasid naiskodukaitse jaoskonnad malevkonnale lipu.

Praegusel silmapilgul on Sakala naiskodukaitse 823 liiget. Suurim jaoskond on Viljandi linna jaoskond 99 liikmega (liikmete arv jaoskonnas ulatus üle 150, möödunud talvel aga kustutas jaoskond nimekirjast kõik ebaaktiivsed liikmed).

Maa-jaoskondadest on nii mõnigi juhtivaks organisatsiooniks oma ümbruskonnas.

50% kõigist jaoskondadest töötab hästi, 30% töötab rahuldavalt ja 20% on passiivne.

Jaoskonna elus mängib väga suurt osa esinaine isik. Jaoskondade organiseerimisel on seepärast pandud suurt rõhku sündsate esinaine leidmisele, ka passiivsed jaoskonnad on elustunud esinaine vahetusel.

Ringkonna juhatuse liikmed on, puutudes kokku jaoskondade juhtivate tegelastega, neile alati püüdnud selgitada naiskodukaitse liikumise suunda ja eesmärki. Ka on püütud sama mõtet levitada avalikes kõnedes.

Olen kindlasti veendunud, et naiskodukaitse Sakalamaal on sammumas õiget rada.

Arvestades asjaolu, et kogu naiskodukaitse liikumine on alles 2½ aastat vana (ma mõtlen naiskodukaitse vanadust alates 1. kongressist), ei saa me temalt veel nõuda täiesti kindlajoonelist väljakujunemist, loodan aga kindlasti, et see kord teostub. Edu on selles suunas kindlasti märgata — kõige enam aitavad selleks kaasa jaoskondade esinaine kursused. Nende kaudu sisendatakse juhtivaile tegelastele samad mõtted, samad aated, näidatakse kätte samad tegutsemismeetodid.

Naiskodukaitse liikmete pere on alaliselt kasvamas. Kindlasti jätab see kord jälgi ühiskonda, kui ligi 1000 inimest on juhitud samast mõttest, samast aatest — säevad selle järele oma tegevuse — levitavad sama mõtet oma ümbruskonnas.

E. Oskar,
Sakala ringkonna esinaine.

Antsla malevkonna svilaagris 21. ja 22. juunil s. a. Majanduspealik J. MAIME hernesuppi proovimas.

THOMAS ALVA EDISONI ELUKÄIK

Suuri mehi ja nende tegusid oleme meie alati imetelnud ja jälginud aukartusega. Mitte et me oleksime kadestanud neid, ei — me oleme suhtunud neile austavalt, õppivalt, püüdes teha kõik, et saada murdosaki nende väärliliseks.

Käesolevaga toome suure teadusemehe T. A. Edisoni eluloo Eesti Kirjandus Seltsi kirjastusel ilmunud Stephan Fodori teose järele. See teos — geniaalse leiutaja Edisoni elukäik — on loetavamaid teoseid kirjandusturul. Loodame, et lühike kokkuvõte sellest huvitab ka meie lugejaid.

Kaheksateistkümnenda sajandi lõpul elas Erie järve kaldail Kanadas väikeses Vienna linnakeses farmer John Edison. Tema esivanemad olid olnud Hollandis möldrid ja umbes 170. aastal rännanud välja Põhja-Ameerikasse. Need olid pikakasvulised ja tüsedad mehed, raudse tervisega, kes elasid kõrge vanaduseni. John Edison omas suure maatüki ja tema ainsaks auahnuseks oli kasvatada oma pojad ausaiks farmereiks.

Üks poegadest, nimega Samuel, ähvardas minna ülekaite. Tal oli vähe lusti põllutöödeks ja rohkem tui-kasta veres hollandi kaubitseja vaimu. Ta avas Viennas öömaja, kus andis peavarju raha eest võõraile inimesile oma vanemate suureks kurvastuseks. Ka ei abiellunud ta mõne farmeritütrega, nagu seda soovisid vanemad, vaid nais kohaliku koolipreili Nancy Elliott'i, kes tõi abiellu kaasa vaid palju raamatuid.

Tol korral olid Kanadas rahatud ajad. Kanad-lased tahtsid tõsta oma maad iseseisvaks ja maal puhkes mäss. Vaimustatuna sööstis Samuel Edison revolutsioonilisse liikumisse ja temast sai mässujuht. Vastuhakkamine äpardus ja karistuse kartusel tuli Samuel Edisonil otsida uut kodu Ühendriiges. Pika rännaku järele jäi ta peatuma Ohio osariigis. Milano linnakesse. Seal sündis temale teiste laste järele aastal 1847 poeg, kes vaderite järele sai nimeks Thomas Alva Edison.

Samuel Edison omas taltsutamata töördõmu, väsimata ettevõtlikkust ja püsivat plaanide teostamist, millised omadused ta andis edasi ka oma pojale Thomas Alvale. Milano linnakese palavikulises öhkkonnas, mis imekiirelt oli kasvanud Ameerika viljaväljaveo ladukohaks, veetis Thomas Alva Edison oma esimesed lapseaastad. Ta ei mõelnud kunagi mängimisele, pühendades oma aja tõsisematele asjadele. Thomas Alva tundis huvi töö ja liiklemise vastu ja selle tagajärjel sattus ta elu kolm korda hädaohtu, kust ta ainult juhuslikult päästeti.

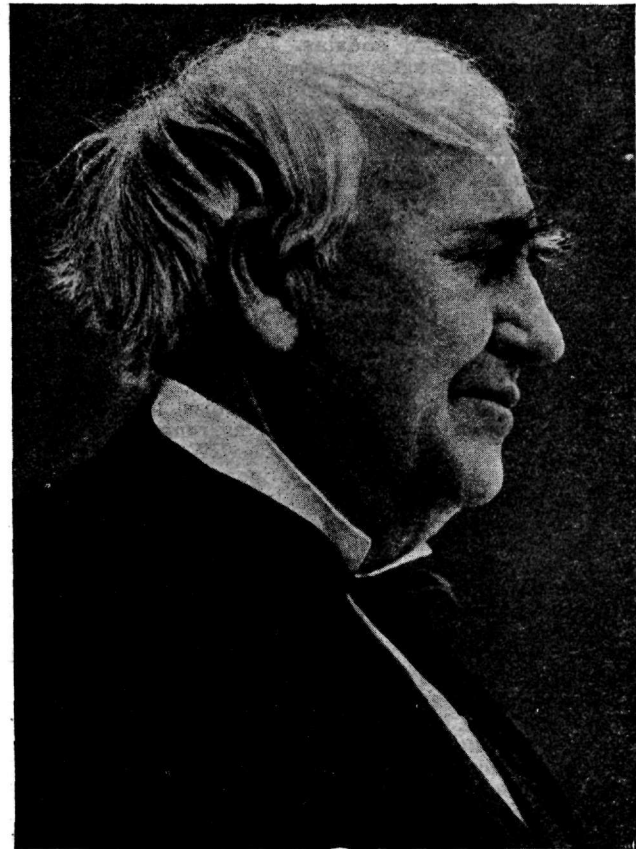
Poiss oli tulnud ilmale ebatavaliselt suure peaga, sarnanedes vardsünnitisele. See viga paranes küll edaspidi, kuid erilist sümpaatiat isa poja vastu ei tunnud. Poiss pimas alati tööst väsinud isa igasuguste küsimustega, mis viisid Samuel Edisoni mõttele, kas pole mitte saatus poisi näol poetanud tema perekonda esmajärgulise lolli. Õrnust külvas tulevasele suurele leiutajale ema, kes oli erakordselt haritud naine, kes põlvenes šotimaalt sisserännanud perekonnast. Ema näis aimavat, mis pesitses tema viimases võsus, ja kulutas kogu oma kasvataja ande poisi arendamiseks.

Avalikus koolis on Edison käinud ainult kolm kuud, osutudes seal halvaks õpilaseks. Opetaja nimetas ta tühipeaks. Seda paremini õppis Edison kodus ja neelas näljasena raamatuid, mis ema talle andis. Kirg raamatute järele pole Edisoni jätnud kogu elu kestes. Edison ise ütleb, et kui temast on midagi saanud, siis ainult tänu emale.

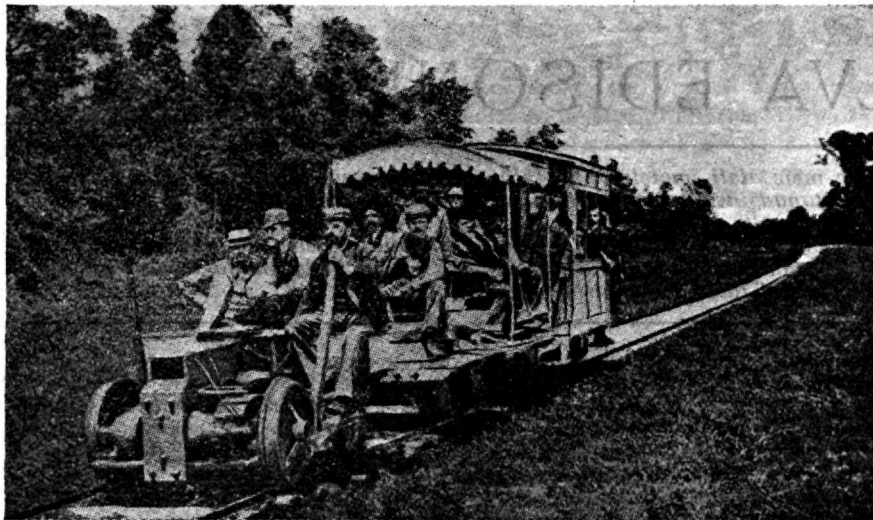
1854. a. kolis Samuel Edison kogu perekonnaga Port Huronisse Michiganis, avades seal vilja- ja ehituspuiuri. Seal algas Thomas Alva Edison elus ajajärk, mis põimitsetud teatud legendiga. Paljudes Edisoni elulugudes leidub pealkiri: „Ajalehepoisist leiutajaks.“ Arvatakse, et Edison jõudis oma päraselise kõrgusele

tänavapoisitüielikust teadmatuses, kuid see on ekslik. Edison polnud vaene poiss. Ta isa teenis äridega rohkesti raha, olles kogukate rahasummade, põldude ja aedade omanik. Edison sai isalt taskuraha, kuid sellest ei jatkunud teadusejanulisele poisile raamatute ostmiseks ja juba varakult otsustas ta ise teenida endale raha.

Keeduvilja-aiandus oli esimene ettevõtte, millega 11-aastane Thomas Alva Edison astus tegelikku ellu. Kellegi teise poisiga kasutas ta oma isa maast üht äärek-kest keeduvilja kasvatamiseks. Sellest ärist saadud kasu tõusis esimesel aastal 300 dollarini, millest Edison poole kasutas raamatute ja kemikaalide ostmiseks, kuna poole andis emale. Hiljem leidis Edison, et kasulikum on aiavilja sisse vedada kõige lähemast suuremast linnast, Detroitist. Äri õitses sel kujul veel paremini ja Edison võttis endale abilitseks veel teisegi poisi kindla-palgalise teenijana. Ärikulude vähendamiseks muret-ses Edison endale ajalehtede müügi loa liikuvus rongis, mille läbi sai prii sõidu Port Huroni ja Detroiti

THOMAS ALVA EDISON.

Edisoni elektriraudtee Menlo Pargis.

vahel. Rongijuhi vastutulekkuse läbi sai poiss nüüd vedada ka oma aiaviljakorve ilma tasuta. Sinna juure võttis Edison endale veel igasuguste ülesannete täitmise, luues väikese kaubandus-transportettevõtte, kuid saatus tegi sellele järsu lõpu.

Poiss tuli mõte asutada Port Huroni ja Detroiti vahel asuvate maakohtade jaoks oma ajaleht. Ta ostis Detroitist kõik tarvilise väikese trükikoja jaoks, õppis trükikunsti ja seadis varsti rongis sisse trükikoja, millele leidis koha rongi pakkvaguni suitsetajate-ruumis. Seal trükkis Edison oma „Weekly Heroldi“, mis ilmus 400 eksemplaris kord nädalas. Edison oli lehel toimetajast ja administraatorist kuni müüjani ja levitajani. Poisi lemmikalaks oli igasugune katsestamine, milleks seadis endale sisse isamaja keldris laboratooriumi. Varsti tuli Edison mõttele jätkata katsestamist ka rongil sõites, milleks kasutas oma trükikojaruumi, viies sinna igasuguseid kemikaale. Kord kiire sõidu juures juhtus õnnetus: pakkvagun hakkas tantsima ja kemikaalid lendasid alustelt. Nende seas oli ka voss-riipulk, mis põrandale sattudes süütas põlema vaguni. Suure vaevaga kustutati tuli.

Järgmises peatuskohas tehti Edisoni sisseseadele lühike lõpp. Trükimasin, raamatud, kemikaalid ja aiaviljakorvid loobiti armutult jaamaesisele ja rongijuhilt sai poiss ägedaid kõrvakiile, mis purustasid ühe kuulmenaha ja millest Edisoni kuulmine jäi kogu elueaks kasinaks. Apardusest ei kaotanud poiss julgust. Talle jäi edasi ajalehemüügi-õigus liikuvast rongist, kuna trükikoja viis üle isamajja, jätkates „Weekly Heroldi“ väljaandmist. Leht tõi kasu ja peaaegu oleks Edisonist saanud ajakirjanik, kui poleks jälle juhtunud midagi. Keegi Edisoni sõber soovitas temale ajalehte laiendada, rikastades sisu linnaklaõiga ja pilkega kohalike suuruste pihta. See ei toonud lehele edu, kuid selle asemel ilmus ühel päeval toimetusse keegi tugev isand, kes kahmas Edisonil pikema jututa kraest kinni ja viskas ta St. Clairi jõkke. Varsti peale seda juhtumist lõpetas Edison ajalehe väljaandmise ja sellest ajast saadik pole ta kirjutanud ühtki rida ajalehtedele.

Edasi pühendas Edison kogu oma mõtlemise tehnilistele asjadele. Seni oli ta vähe tegutsenud elektriga; mida sel ajal kasutati vaid telegraafiasjanduses. Sellele alale pöördus ka Edison. Jaamades oli ta tutvunud telegrafistidega, kuid need ei osanud temale midagi seletada salapärasest jõust, mis pani töötama aparadi. Poiss võttis nõuks probleemi omal viisil lahendada ja ta ehitas endale ise telegraafiliini ühe sõbra majani. Tal õnnestus sõbraga mõtteid vahetada ja see tõstis tema huvi elektriasjanduse vastu.

Mount Clemensi jaamas päästis 15-aastane Edison jaamaülema Mackensie poja kindlast surmast ja õnneliku isa poolt pakutud tasu asemel palus endale õpetada telegrafeerimist. Seda lubati ja nüüd algas Edisoni elutee operaatorina, nagu sel korral nimetati telegrafiste. Kogu innuga töötas ta 18 tundi päevas ja varsti võis ta juba paljast aparadi tiksumises lugeda välja sõnu. Varsti anti talle operaatorina koht 25-dollarilise kuupalgaga. Tal tuli töötada ööseti, kus ärkvel hoidmiseks pidi iga telegrafist tunni järele edasi andma keskjaama signaali „6“. Siin avaldus jälle Edisoni leidlikkus. Ta valmistas vedruga varustatud rattakese, mille vastu löi jaama kella viipus iga tunni järele. Sellest vabanes rattake ja andis signaali edasi ning keskjaamas võidi arvata, et Edison on ärkvel ja istub ise aparadi taga. Pettus tuli avalikuks ja Edison pääsis noomitusega.

Kuueteistkümnepäevast noormeest ei rahuldanud üksluine elu väikeses jaamas ja kohalt lahkudes läks ta reisima. Viie aastaga matkab ta läbi Ühendriigid idast lääne ja lõunast põhja alama telegrafistina. Ajakirjanduse teateid andsid edasi esimese järgu telegrafistid, kes said kahekordse palga, missugusele kohale sai varsti ka Edison. Siiski ei leidnud ta kuskil kohta, kuna ta tublidus ja töötahe olid kõigile pinnaks silmas. Ta pidi lõpetama telegraafiala metsakaupmehena, kui sai koha Bostonis võimsa Western Union telegraafiseltsi juures, millise ajajärguga algab ka Edisoni tõus. Proovitöö uuel kohal lasti Edison vastu võtma sõnumeid kõige kiiremalt New-Yorgi saatjalt. Mees New-Yorgist kaabeldas sõnu pöörase kiirusega, kuid Edison kirjutas kõik maha rahulikult. Proovitöö lõppedes oli Edison parimaks telegrafistik Western Union Co's.

Bostonis võttis Edison oma esimese patendi parlamendis tarvitatavale hääletamisaparadi. Kodu sõda oli Ühendriigist kaotanud kulla ja selle ümber tekkisid pöörased spekulatsioonid. Kursid muutusid minutitega ja väljapaistvamad ärimehed lasksid oma kontoreisse üles seada erilist liiki telegraafiaparadiid kursside edasiandmiseks. Edison parandas seda aparadi ja leidis tublisti parema tüübi, kuid ei saanud seda müüa. Oma leiutiste kallal edasi töötades jõudis ta veendumusele, et tema õige koht on New-Yorgis, kuhu varsti siirduski. Ta läks kõigepealt börsile kullakursside edasiandmise keskparaadi juure, millel oli umbes 500 abonenti. Edison jälgis tundide kaupa aparadi juures ja sai luba seal isegi ööbida. Järgmisel hommikul lakkas keskparaat äkki töötamast, mis sünnitas tõelise paanika. Tuli kohale Gold and Stock Telegraph Co. president dr. Laws, kellele jaama juhataja ei osanud rikke kohta anda seletusi. Nüüd segas end Edison vahele, kes ka kahe tunniga seadis aparadi korda. Järgmisel päeval oli ta jaama juhataja.

New-Yorgis müüs Edison ühe patendi 40.000 dollari eest ja asutas saadud rahaga Newarkis, New-Yersey, töökoja. Järgmisena tegi ta praktiliseks tarvitamiseks kõlvuliseks automaatse telegraafi. Ka leiutas ta mooduse, kuidas korraga üht liini võis kasutada kaheksa telegrafisti poolt nelja saadetise jaoks. See oli telegraafi teguvõime kasvanud neljakordseks ja sellega lõpetas Edison 63 patendi kaudu avaldatud leiutistegevuse telegraafi alal. Kasu ei toonud see talle peaaegu midagi, sest ta langes kellegi Gouldi võrku, kes Edisoni leiutised oma huvides ära kasutas. Laosele lähedal seisev 24-aastane Edison otsib uuesti teenistust Western Union Co-s ja siit peale sammub ta geniaalse leiutaja teed.

Katseid elektri varal helisid edasi anda oli korraldatud juba aastal 1837. Neid jätkas Philipp Reis Sakamaal ja Bourseul Prantsusmaal. Reisi telefoni nägi noor šotlane Aleksander Graham Bell, kes otsustas selle teha praktiliselt kasutatavaks. Belli aparaat töötas lühikestel kaugustel, kuid kaugemale ei läinud asi korda. Wanderpilt ja tema ärisõbrad kutsusid telefoni täiendama Edisoni, kes oli omandanud nõiakuulsuse. Juba lühikese ajaga tegi Edison leiutise, milleta pole võimalik ka praegune telefon. Nimelt kasutas ta telefoni membraanis söeteri, mille abil Belli telefon muutus tarvitatavaks ka kaugematel kõnelustel. Kuigi Edison pole telefoni leiutaja, siiski võlgnetakse tänu temale, et telefon sai hädatarvilikuks läbikäimisvahendiks. Western Union Co. teenis selle leiutisega rohkesti raha, kuid Edison ei saanud ise peaaegu midagi.

Järgmiseks tööks Edisonil oli fonograafi, praeguse gramofoni eelisa, leiutamine, mida ta pidi isiklikult demonstreerima ühendriigi presidendile. Ta ei mõelnud leiutist kunagi kasutada lõburiistana, vaid pidi tooma kõigepealt pöördetöö konesõnade edasiandmise alal. Stenograafia pidi saama ülearuseks. Edison müüs ka seekord patendi 10.000 dollari eest, kuigi ta pahameelega märkas, et oli talitanud valesti, mitte ise oma leidust kasutades.

Edasi asus Edison töötama elektrivalgustuse kallal. Sel ajal oli olemas ainult kaarlamp, milles elektrivool kahe söepulga vahel sünnitas särava helgi. Pikkaeade katsete järele läks tal korda leiutada hõõglamp. Sellele mõttele viis teda järgmine juhus: Edison otsis oma telefoni tarvis peenimat söetolmu, mida lootis saada lambitahmast. Selleks põles tema töökodades Menlo Pargis suur hulk petrooleumilampe. Söetolmu tootmiseks otsis Edison uusi abinõusid, ja nimelt elektrivoolu abil. Ta juhtis elektrivoolu läbi söestunud paberiribade, mis pudenesid tumedas hõõguses. Mõnikord puhkesid nende ribade osad heledalt hõõgvalgeks ja tekitasid säravat valgust. Edisonil oli selge, et kui tal õnnestuks valmistada sääranne lint, mis elektrivoolu tarvitamisel ei puruneks, siis oleks ta söes leitud uue valgustusvahendi.

Ta valmistas pirnikujulise lambi, millesse oli õhukindlalt suletud plaatinaniit. Kuigi lamp oli välselt suletud õhu juurevoolu vastu, oli tal veel sees õhku, mida ei suudetud kõrvaldada tollaegsete abinõudega. 1879. a. oktoobris leiutas ta uue õhupumba, mis võimaldas saavutada õhutühjuse kõrgeima määran, mille abita poleks praegune hõõglamp mõeldav. Raskesti sulavaist metallist olid tol ajal müügil vaid plaatina ja iriidium, mõlemad võrdlemisi kallid. Neid materjale kasutades oleks hõõglamp tulnud liig kallis ja Edison pöördus seepärast tagasi söeniidile. Mis vähegi andis söestada, katsuti läbi ja lõpuks läks korda õhu eraldamisele söestada tükk õmblusniiti hobuseraua kujuliselt. Ettevaatlikult sulatati söestunud niit klaaspirn ja nii sündis 21. oktoobril 1879. aastal hõõglamp, mis pidas elektrivoolu vastu 40 tundi. See oli siiski lühike aeg ja Edison otsis söeniidiks vastupidavamat materjali. Lõpuks jääd peatuma bambusekiududel.

Hõõglambi leiutamiseega oli käidud ainult väike osa sellest teest, mis pidi viima üldisele elektrivalgustuse tarvitamisele. Jäi veel üle leida voolutootev masin, mis võis anda lampide valgustamiseks elektrienergiat suuremal hulgal. Üks väike „dynamoks“ ristitud voolutootja oli Edisoni lakkamatu energia tõttu varsti valmis, mis võis varustada vooluga kuutkümmet 16-küünlalist hõõglampi. See ei rahuldanud aga Edisoni nõudeid, kes tahtis toota elektrit suuremal määdul. Kauase otsimise järele konstrueeriti esimene otse aurumasina ühendatud dünamomasin, mis saadeti 1881. a. esimesele Pariisi elektrinäitusel. Seda imeteldi seal kui maailmaimeet. Nüüd seadis Edison endale eesmärgiks New-Yorgi varustamise elektriga, millele alguses ehitas katseks Menlo Parki väikese elektrijaama maalauste juhtmetega. Selles kavatsuses leidis ta oma kaaslastelt kõige suurema vastuseisu ja Edisonil ei jäänud muud üle kui teostada oma kavatsused oma

Edison oma maja ees.

jõul. Suurte raskustega õnnestus tal asutada selts, Edison Electric Illuminating Co. Ta kolis pealinna ja avas Goerck Street'il hea õne peale uued töökojad, alustades dünamate ja juhtmetorude valmistamist.

Teated hõõglambist olid avaldatud liig vara ja igal pool hakati neid jäljendama. Ameerikasse jõudsid teated võistlejate edust, mis langetasid Edisoni ettevõtete väärtpaberite hinnad. Edison seisis tõelise pankroti lävel, kui tuli abi viimasel silmapilgul. Pariisis ärapeetaval rahvusvahelisel elektrinäitusel saavutas Edison suure menu ja ettevõtete väärtpaberite hinnad tõusid kümnekordseks. 4. septembril 1882. a. pandi käima ühes New-Yorgi kõrvalises tänavas esimene elektrikeskjaam maailmas. Oli täiesti loomulik, et Edison elektrivabriku koostamisel mõtles ka elektrivoolu kui mootorse jõu kasutamisele. Nendeks katseteks ehitas Edison 1880. a. Menlo Pargis väikese elektriraudtee.

Jäab ka tõsiasjaks, et Edison pani aluse tänapäevasele kinotehnika, vähemalt selle algkujul, mida endast mõistetavalt teiste poolt täiendati ja arendati. Samuti on tal teeneid rauamaagi sulatamisel ja portlandi tsemendi valmistamisel. Ka on Edisoni valmistatud esimene raudbetoonmaju, mille kujul püstitatakse praegu pilvelõhkujaid. Tema leiutatud on ka raudnikkel-akumulaatorid, mis erilist tunnustamist leidsid raadio võidukäigu puhul.

1875. aastal avastas Edison juhuslikult traadita telegraafi jaoks vajalise energia, mis tänapäev raadiolainena läbibastab eetrit suurte kaugusteni, kuigi ta ei tunnud selle energia iseloomu. Edison ehitas isegi aparaadi, millega Pariisi elektrinäitusel demonstreeriti seletamatult eetrilist jõudu. Kuid Edisonil ega õpetasmaailmal polnud mahti tol ajal järele mõelda uue energiaaju üle, kuna sel ajal käis vaidlus elektrivalguse üle kõige tugevamini. Nõnda läks Edison seekord hoolimatult mööda oma salapärase energiaaju tarvitamisest, mille tähtsust taipas alles siis, kui Hertz teoreetilisel alusel uuris elektromagnetiliste lainete iseloomu ja Marconi nad oma traadita telegraafis viis praktiilisele tarvitusele. Patent, mille Edison oli võtnud oma traadita telegraafi süsteemile, toetus induktsiooni tar-

vitamisele kitsas mõjupiirkonnas. Edison pidi tunnustama, et Marconi on teda ületanud, ja 1903. a. müüs ta oma patendi, mis sisaldas ka mõningaid Marconile väärtuslikke nõudlusi, Marconi Wireless Telegraph Company'le.

Edison inimesena on tõesti vaatamisväärseid tüüpe. Ta on tagasihoidlikumaid inimesi maailmas ja tal pole olnud kunagi tegemist kõmupüüetega. Neist rohketest anekdootidest, mis kõneldakse Edisoni kohta, pole kolmandikki tõi. Edisonile ei meeldinud kunagi tikkuda avalikkuse ette, ainult tema leiutiste kasutajad sidusid tema nime reklaamitrummidele. Ta on olnud alati selle vastu, et teda ülistatakse geeniuseks. Tema ise väljendab selle kohta: „Geniaalsus on üks sajandik annet ja üheksakümmend üheksa sajandikku higi! Geniaalsus koosneb pingutatud tööst, tervest inimhõimustest ja püsivusest, millega hoitakse teatud mõttest kinni. Et kellelgi mõnikord tuleb õnnelik mõte, see pole mingi teene.“

Kõigis oma harjumustes on Edison lihtis mees, kuid eksitakse põhjalikult, kui seda lihtsust tahetakse kanda hariduse puudusele, sest Edison on põhjalikult haritud inimene. Arvutud katsed on teinud temast rakendatud loodusteaduse meistri, pole olemas füüsikalist või keemilist seadust, mille tõelisust ta poleks proovinud. Edison ei jäta ühtki päevasündmust tähele panemata, mille kohta ta ise ütleb: „Ma ei ela minevikule, vaid olevikule ja homsele. Mind huvitab kõik, mis tähendab edu, olgu see teadus, kunst, rahvamajandus või poliitika. Ma elan mulle omasest, liikvel olevas maailmas ning naudin sellest iga minuti.“

Edison pole olnud kunagi prassija. Rännanguaastail olid kohv, koogid ja puuvili talle peaaegu ainiks toiduks. Pikal elueal on Edisonil olnud palju seltsimehi ja anduvaid kaastöölisi, kuid ainult vähe tõsiseid sõpru. Üks neist oli telegraafioperaator Adams, kes talle muretsetes koha Bostonis, mis oli Edisoni edasisele arengule suure tähtsusega. Teine tema usaldatuist oli inglane Charles Batchelor, osav tehnik, kellele ta hiljem usaldas kõige tähtsamad ülesanded. Edison ei armasta avalikku seltskonda ja vihastab, kui tema nimi kistakse avalikkuse ette. Aumärkidest ja medalitest pole tal mingit arusaamist. Esimese aumärgi sai ta 1881. aastal rahvusvahelisel elektriinstitutsel Pariisis, kus ta tehti Prantsuse aulegioni ohvitseriks. Selle austuse jaoks oli tal vaid irooniline naeratus. Vihmana sadas temale hiljem ordineid, aumedaaleid ja diplomeid, kuid nii vähe pani ta neid tähele, et kord koguni unustas ühe kuldmedali üleveopaati. Ka heldust jätkub Edisonil, kellele paljud võlgnevad tänu heategude puhul, mida ta teeb kõige suuremas saladuses. Kuulsaks saades tulid tema juure mõned endised joomise ja mänguga allaläänud ametivennad. Edison keeldus neile raha andmast, kuid pakkus tööd, millega säärased poisid igavesti eemale peletas. Päevavargaid vihkab Edison kõige tugevamini. Menlo Parkis oli ainult üks inimene, kes seal tohtis liikuda tööd tegemata. Selleks osutus Mackensie, Mount Clemensi vana jaamaülem, kes Edisonile omal ajal õpetas telegraafierimist.

Edisoni headust tõendab järgmine juhtum. Elektrivalgustusüsteemi arendamisel andis Edison patendiametile edasi üle 70 tähtsa leiutise. Ametnik, kelle kätte need tulid, ei annud soovivaldusi üles ja andis kirjeldused teistele isikutele edasi, kes võtsid patendid välja võõraste nimede all. Kui tuli avalikuks kelmsus, palus mees leiutajat kaebusest loobuda, mida ta ka tegi. Ka hiljem pole avaldanud ta mehe nime. Ta tähendas: „Oleks asjatu tuua seda avalikkuse ette. Mees on surnud, kuid tal jäi maha perekond...“

Edisoni esimese abielu kohta kõneldakse, et ta vaadanud üht oma naistöölist ja ühel päeval küsinud temalt otsekohele, kas ta ei tahtvat tulla tema naiseks. Tütarlaps olnud õnnelikuna nõus. Lauluspäeva õhtul aga unustanud Edison juba, et ta on abielus, ja teda tulnud juhtida pruudi tuppa. See lugu on väljamõeldis, kuid tegelikult sündis Edisoni abielu-

mine palju romantilisemalt aastal 1871. Edison elas tol ajal Newargis, New Yorgi lähedal asuvas vabrikulinnas. Kord halva ilma ajal tagasiminekul oma töökodadesse kohtas ta maja eeskojas kaht noort tütarlast, kes olid otsinud sealt varju vihma eest. Üks tütarlastest, silmatorkavalt ilus blondiin, oli eriliselt võluv, ja Edison, senine naissoo põlgaja, võttis kohe tuld. Kuna Edisoni oli tol ajal vallutanud leiutispalavik, kutsus ta tütarlaste ajapuudusel oma töökodasid külastama, lubades õpetada talle telegraafierimist. Juba esimese õppetunni järele jooksis kõrvuni armunud Edison vanast New Yorgi perekonnast põlvneva papa Stillwell'i juure ja palus tütre Mary kätt. Mary oli alles kuueteistkümnepäevane ja isa ei tahtnud anda kuidagi nõusolekut, kuid Edisoni kangekaelsete pealekäämistest tõttu saavutati lõpuks siiski luba. 1871. aasta jõulupühil laulutati ilus Mary 25-aastase leiutajaga.

Noorpaar jäi elama samasse Newarki neljaks aastaks, kus neil sündisid poeg Thomas ja tütar Marion Estelle. Perekonnale parema kodu otsimisel peres Edison väikeses Menlo Parki alevikus New-Jerseys, kuhu ta 1876. aastal ehitas oma laboratooriumi ja uued töökodad. Seal arenes tegevus, mis tegi Edisoni kuulsaks meheks. Seal sündisid praktiline telefon, fonograaf, hõõglamp, elektrivalgustusüsteem. Seal tehti ka esimesi katseid suurte elektrilokomotiivide ja traadita telegraafiga. Menlo Parkis sündinud Edisoni truu eluseltsiline talle veel teise poja William-Leslie. Kuri tüüfus riisus Edisonilt 1884. aastal armsa eluseltsilise 29 aasta vanaduses. Surres teadis ta, et mees oli võitnud raskeimad heitlused, kuid nende vilja ei saanud ta ise maitsta. 1886. aastal sõlmis Edison uue abielu Mina Miller'iga, tuntud Ameerika konstruktori ja sotsiaalpoliitiku tütreaga. Teine abielu oli Edisonile samuti õnnelik, millest võrsusid kolm last: pojad Charles ja Theodore ning tütar Madeline. Kõik Edisoni lapsed on praegu abielus, kuid Thomas Alva Edisoni sugu võsa näib surevat välja meeste poolest, kuna lapsi on sünnitanud ainult tütar Madeline. Ükski Edisoni neljast pojast ei ole pärinud isa leiutajavaimu.

Praegu elab Edison New Yorgile lähimas osariigis New-Jersey — West Orange'is, Llewellyn Parki veeur, Orange'i mägedes. Näib, nagu oleks Menlo Park, tema esimeste võitude sünnipaik, kaotanud esimese naise surmaga kogu oma võluvuse Edisoni jaoks. Jõukaks saades täitis Edison oma lemmikunistuse, ehitades Orange'i kõige täiuslikuma laboratooriumi. Seal asuvad ka tema 104-sse hoonesse paigutatud vabrikusisseseaded, kus valmistatakse peamiselt fonograafe ja akkumulaatoreid. 80-aastane Edison töötab endise inuuga, katsetades probleemide kallal, mille lahendamisel on aeg temast ette jõudnud.

Edison ei mõtlegi veel surmale, sest ta on saja-aastaste tõugu. Tema vana-vanaisa Thomas lugesi oma elupäevi 104 aastani, vanaisa John 102 aastani ja tema isa suri 98 aasta vanaduses. Vahete-vahel teeb Edison katseid ka oma lemmikleitusega — fonograafiga. Ta on hiljuti valmistanud aparraadi, mis võimaldab 40 minutit vältavaid etendusid. Fonograafide avanevad seega uued kasutusvõimalused, kuna võidakse kuulata terveid kontserte, oopereid oma kodus heas ettekandes ja neid tarbekorral korrata.

Edison töötab ka raadioasjanduse arendamisega. Kuidas ei peakski ta seda tegema, kuna tema leiutisest on välja arenenud elektroontoru, ilma milleta poleks raadio mõeldav. Edison pole avaldanud raadio vastu sallimatust, ta väljendas ainult oma pahameelt selle kaose kohta, mida sünnitavad Ameerikas ligi 300 plaanitult töötavat raadiojaama. Et midagi kuulda, peab muretsema endale kalli ja selektiivse aparraadi. Edison näeb raadioküsimuse lahendust lihtsast, ilma koormavate lisandusteta aparraadis, milleks tema laboratooriumis järgnevad katsed üksteisele.

On meil veel midagi oodata üle 80-aastase vana-mehe väsimatust tegevusest? Küll aeg seda näitab. Kuigi ta enam midagi ei annaks, on ta juba nii palju inimkonnale loonud, et tema nimi igaveseks püsima jääb.

Ägedamaid kaitselahinguid

(„Kaitse Kodu!“ nr. nr. 8, 10, 12, 14, 17, 19, 21, 23/24 ja 25 järg)

„Kaitse Kodu!“ avaldatud lahingülesannete paremaid lahendusi on saatnud ja omandavad preemiad:

13. ülesanne: I preemia 10 krooni — leitn. Kost Pärnumaa malevast; II preemia 5 krooni — Rea malevlane Kusti Tallinna malevast; III preemia 3 krooni — R. Bunder Tartumaa malevast.

14. ülesanne: II preemia 5 krooni — Rea malevlane Kusti Tallinna malevast; III preemia 3 krooni — R. Bunder Tartumaa malevast.

15. ülesanne: II preemia 5 krooni — Reservlane; III preemia 3 krooni — R. Bunder Tartumaa malevast.

16. ülesanne: I preemia 10 krooni — Rea malevlane Kusti.

„Kaitse Kodu!“ avaldatud kaitselahingu kirjelduses on järgmised eksitavad vead, mis ülesannete lahendamisel on sünnitanud arusaamatusi:

1. „Kaitse Kodu!“ nr. 21 (lk. 520, 20-es rida alt). Lühikeste valangutega tulistab kapral Kruustük...; peab olema — ...tulistab kapral Rosenberg...

2. „Kaitse Kodu!“ nr. 23/24 13. ülesande lahenduses (lk. 589, 18. rida alt). Oja talu metsasalga edelapoolses nurgas...; peab olema — ...loodepoolses nurgas...

3. „Kaitse Kodu!“ nr. 23/24 15. ülesande (lk. 590, 16. rida alt). Kell 0635 pani malevlane Neuland tähele...; peab olema — kell 0635 pani malevlane Kütt tähele... Samuti lugeda „Kaitse Kodu!“ nr. 25 lk. 617 15. ülesande lahenduses malevlase Neulandi asemel malevlane Kütt.

4. „Kaitse Kodu!“ nr. 25 — (lk. 619, 33. rida alt). 29. oktoobri asemel lugeda 29. august; sama nr. (lk. 623, 3. rida ülalt) 30. oktoobri asemel lugeda 30. august.

Toimetus palub oma lugejailt nende eksitavate vigade eest lahket vabandust.

1. kompanii II rühm vallutab uuesti oma vastupanupositsiooni. 2. ja 3. laskurjao vasturünnak.

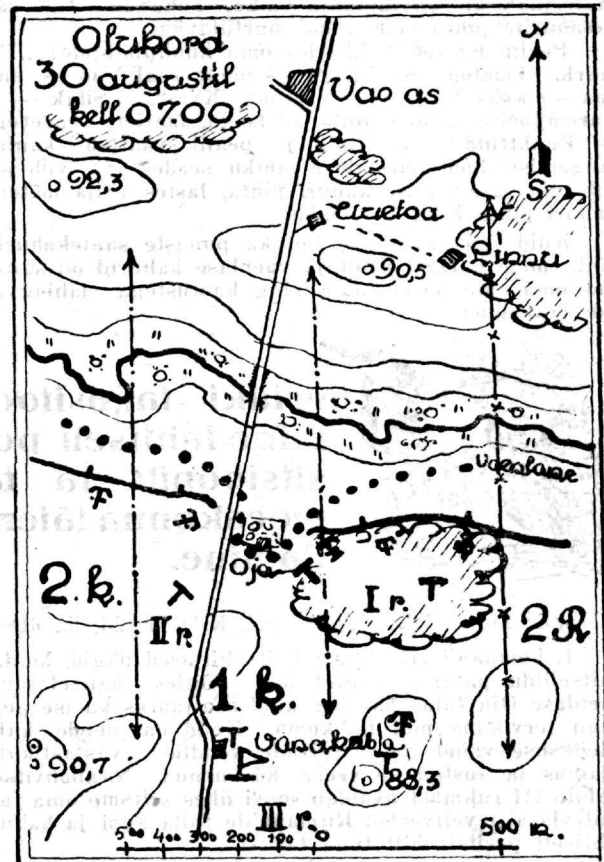
30. aug. kella 0700-ks olid punaste võitlusosad vallutanud II rühma 1. k-k. jao positsiooni ja jõudnud välja Oja talu ning viljapuuaiad lõunapoolsele servale, kus nende edasilükkumine pandi seisma 1. raskekuulip. ja 2. ning 3. laskurjao tulega. Mujal püüsid 1. kompanii osad oma endisil seisukohtadel, välja arvatud 2. raskekuulip., kes oli punaste tule läbi tehtud võitlusvõimetuks ja kelle meeskond taandus Oja talu metsasalga loodepoolsesse nurka. 1. k-k. jagu oli hävitatud, ka 4. k-k. jaos olid kaotused tunduvad, teised 1. kompanii osad olid lahingus vähem kannatanud.

Selline oli pilt lahingu käigust, mis sai kompanii pealik kapten Hirt. Ta andis III rühmale, kes asus teises järgus kõrg. 88,3 ja Vanakubja rajoonis, käsu vasturünnakuga punased Oja talust ja viljapuuaiast lüüa välja. Aga veel enne kui III rühm jõudis astuda tegevusse, läksid II rühma pealiku korraldusel 2. ja 3. laskurjagu vasturünnakule.

J. E. § 605 ütleb: „Kui vastasel on korda läinud kusagil vastupanupositsiooni sisse murda, kas hävitades sel kohal asuva vastupanupesa või tungides sisse kahe pesa vahekohta, rühmül kannab hoolt, et kõrvalasuvad pesad jääksid püsima oma kohtadele, võttes

sissemurdunud osad flankeeriva tule alla ja võimaluse korral vastast välja visates vasturünnakuga. Sissemurdest rühmül teatab viibimata kompüüle.“ Nende põhimõtete kohaselt tegutses ka 1. kompanii II rühm.

17. ülesande lahendus: 2. laskurjao ees oli punaste rünnak löödud tagasi, seepärast otsustas jaopealik (jagu asub Oja talu metsasalga loodepoolses nurgas, v. skeem 1) ilma, et rühmapealikult oleks käsku oodanud, viivitamata tule kanda üle Oja talu ja viljapuuaiade sissetunginud punaste pihta, takistades seega neil arendada edu või jälle organiseerida kaitset. Samal ajal avas ka 1. raskekuulip. ja meie patarei tule Oja talu viljapuuaiade sissetunginud punaste pihta. J. E. II § 516 kolmas lõige ütleb: „Kõige soodsam hetk vastulöögi alustamiseks on siis, kui vastase edasitung on seisma pandud kaitsejate tulega ja vastane veel ei ole suutnud vallutatud maa-alal organiseerida tulikaitset ja oma esiosi toetada varudega.“ Seda täiendab § 517 teine lõige: „Ka kõige väiksema osaga etteviõetud ootamatud ja hõrgsad vastulöögid võivad anda otsustavaid tagajärgi.“ Seda soodsat silmapilku otsustab kasutada 2. laskurjao pealik ja punased Oja talust ja viljapuuaiast lüüa välja. Ta määrab rünnakpunktiks Oja talu viljapuuaiad kagupoolse serva keskkoha, sest rünnates seda kohta ei saa punased viljapuuaiad edelapoolset ründavat jagu tulistada ja vaenlase poolt veski suunas meid varjab viljapuuaiad kirdenurk. Jaopealik otsustab minna vasturünnakule viivitamata. Ta annab

Joon. 1.

käskluse: „Jagu vasturünnakule. Rünnaku punkt Oja talu viljapuuaias kagupoolne keskpai. Hurra!“ Et jao asukohast punasteni on 100 m, siis viiakse rünnak läbi joostes peatumatult. Patarei ja raskekuulip., kuni tulistades Oja talus ja viljapuuaias asuvaid punaseid ründavat jagu rohkem toetada ei saa, kannavad tule üle punaste teiste osade pihta, kes 2. jao rünnakut oma tulega võivad takistada.

Samal ajal läheb vasturünnakule tee suunas 3. laskurjagu ja annab löögi Oja talu viljapuuaias edelapoolse serva pihta. 2. ja 3. laskurjao vasturünnak õnnestub ja punased lüüakse välja Oja talust ja viljapuuaiast.

22. ülesanne: Missuguse otsuse edaspidiseks tegevuseks teeb 2. laskurjao pealik, jõudes välja Oja talu viljapuuaias kirdepoolsele servale, ja kuidas viib ta oma otsuse täide?

R.-kuulipilduja tulistab punaste jalaväe saatekahureid.

18. ülesande lahendus: Sel ajal, kui 2. ja 3. laskurjagu läksid vasturünnakule, nägi 1. r.-kuulip. pealik kapral Kruustük, et Uuetoa talu juure sõitsid kegressil kaks saatekahurit, kes asusid sinna positsioonile ja avasid tule Oja talu juure meie ründavate jagude pihta. Kapral Kruustükil oli vaja kiiresti reageerida saatekahurite ilmumisele, sest nende tabav tuli võis takistada ja saada ka saatustlikuks laskurjagude vasturünnakule. Ta otsustas viivitamata kanda tule üle punaste saatekahurite pihta ja ka teatada nende ilmumisest kuulip. läheduses metsa servas asuvale suurtükiväe vaatlejale, paludes avada vaenlase kahurite pihta suurtükitule. R.-kuulip. tuli võib küll tabada ja sünnitada kaotusi saatekahuri meeskonna koosseisus, kuna materjaalosal on ta mõju väike. Tõhukama tule saatekahurite pihta võib anda suurtükivägi.

Pealik Kruustük käskles oma kuulipildujale: „Uus märk. Uuetoa talu juures — näete seal Vao as. suunas — kaks kahurit.“ Vastus: „Käes“. „Sihik — 8. Paremoolse kahuri pihta 50 lasku, lahtiste seadetega. — Punkttuld!“ Kuulipilduja pealik vaatleb kuulide langemist, teeb paranduse sihiku seades ja viib siis tule üle vasakpoolse kahuri pihta, lastes välja mõlema kahuri pihta kuni 200 lasku.

Kuid juba avatakse tuli ka punaste saatekahurite pihta meie patarei poolt ja vaenlase kahurid on sunnitud oma tule katkestama ning kaotustega lahingväljalt lahkuma.

Suurtüki tagasitoomine lahtiselt positsioonilt ja ta meeskonna täiendamine.

Ülesande nr. 19 lahendus (v. „K. K.“ nr. 25, lk. 618).

1. kompanii III rühma kaitseliitlased nägid, kuidas kaitseliidu patarei saatekahur võitles kangelasena, vaenlase Oja talus hävitas, kuid sealjuures ka ise pea-aegu tervikuna pidi hukkuma. Nüüd on nende kahe väeüksuse vahel pidev relvade vendlus, vastastikune usaldus ja austamine veelgi kõvenenud. N.-allohvitser Vainlo III rühmast avaldab soovi ühes seitsme oma jao malevlasega veltveebel Riimann'ile tulla appi ja kahuri lahtiselt positsioonilt tuua tagasi.

„Liikuge oma meestega ükshaaval ning laialipaisatult kuni põosasteni, kus asub kahur, ning koguge end

kahuri läheduses, kuid hästi varjatult. On tingimata tarviline, et vaenlane meid enne ei märkaks, sest muidu avab ta tule uuesti kahuri peale ja meil on võimatu teda tagasi tuua.“ „Plk. Türk, teie toote eeliku kuni kruusaangu kaldani, kuivõrra seda võimaldab mäehari. Niipea kui kahur on haagitud eeliku külge, ajate ta ajaviitmata sügavamale kruusaangu.“ „Kui meil on kahur kõrgustiku pealt ära, siis on ka raskem osa ülesandest täidetud. Seepärast — veel kord ettevaatust! Niipea kui oleme kogunenud suurtüki taha, hüppavad neli meest kahuri ratastele, kaks meest lafeti juure, kaks võtavad istepinkidest.

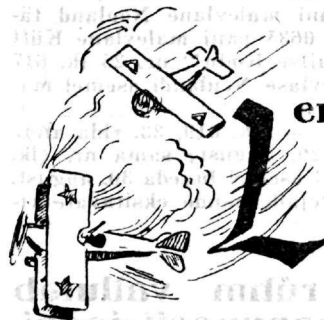
Minu käskluse peale: „Saba suunas otse!“ veeretage kahur mäe tipult alla ja haakige ta ootava eeliku külge.“

„Kas on kõik arusaadav?“ „Just nii, h-ra veltveebel!“ — „Siis tee!“

Kõige eel hüppab kruusaangust välja veltveebel Riimann ja jookseb hüpetena kahuri suunas. Ülejäänud mehed ronivad mitmest kohast üle kruusaangu serva ja liiguvad edasi.

Vaenlase tuli on raugenud. See on veltveebel Riimanni ettevõttele eriti soodus. Vahejuhtumisteta kogub meeskond end kahuri taha põosastesse, ja enne kui vaenlane sai avada tule, veeretasi nad kahuri mäeharjalt tahapoole, kus eelik ootas. Kahuri külgehaakimine eelikule läks kiiresti, ehk küll üks moment kulus pöörise mahalaskmisele, mis vilumata kätes väikese viivituse tõi esile. Kahur eeliku külge haagitud, on ta ka kruusaangu kadunud.

Jõudes eeliku juure saabab ta otsekohe ühe ratsakäskjala laengukasti juure, mis asub kõrgustikust 88,3 ida pool metsas, ja käsutab sealt kahuri juure 4 numbrit.

Lennuk kukkus vaenlase eesliini taha.

Ülesande nr. 20 lahendus („K. K.“ nr. 25, lk. 619).

Ltn. Känd oli sunnitud maabuma mootori rikke tõttu vaenlase eesliini taga. Nähes liginevat vaenlast ja saades aru, et pääsmist ei ole, jäi ta siiski külma-vereliseks. Vaatamata põrutusele, mis ta lennuki kukkumisel sai, oli ta kaine arusaamise juures, tal oli kohusetunne esikohal — ta oli sõdur, kes väärts seda nime.

„Lennuk hävitada!“ — see oli ülesanne, mis tuli täita minutitki viivitamata. Seda võis teostada ainult lennuki põlemasüütamise abil. Bensiin! Bensiinipaak üheistmelisel hävitajal asub lenduri istme ees, mootorist tahapoole. Kiire otsustamine — ja paugu paugu järele saabab ltn. Känd bensiininousse. Veel lendavate mürsud üle pea ja lõhkevad läheduses. Meie patarei tulistab, sähvab veel mõte vapra mehe peas. Püstolikuulidest tekkinud aukudest voolab bensiin. Süüdates korraga pihutäie tulitikke viskab ta neid voolavasse bensiini ja sel momendil kergib ka tume suits ja tuli kõrgele. — „Paberid, mida vaenlane võiks kasutada!“ Känd toimib palavikulise kiirusega: avab kuuepõue, rebib sealt välja taskuraamatu ja paberid; paberite vahel paistab talle veel silma sõbra kiri, mille ta hiljuti sai, — ka selle heidab ta tulle, sest vaenlasele on lähtis iga teade ja iga väike asi. „Hävitatud!“ — käib veel viimne mõte ltn. Känd'i peast läbi. Sel momendil kukub ta ettepoole seljatagant lähenenud vaenlase piüssipära hoobi all.

Sideratsanikud.

Ülesande nr. 21 lahendus
(v. „K. K.“ nr. 25, lhk. 620).

Hommikuvalge saabudes kutsus allohv. Meekler sideratsanikud enda juure, viis nad suure tee ääre kõrgemale kohale, et sealt neid maastikuga tutvustada niipalju, kuipalju seda lubab maastik.

Allohv. Meekler seletab: „Praegu asume Põllu talu juures metsa ääres. Suur maantee, mis meie eel, on tee, mida mööda eile õhtul Tamsalust siia sõitsime. Otse üle tee meie ees umbes 300—400 mtr. — see on „Saariku“ — seal asub kolmanda pataljoni staap. Samas suunas on ka „Sepatõnne“, kus asub esimese pataljooni staap. „Saarikust“ kahe sõrme jagu vasakul paistab katus, kas leidsite? — Käes! — See on „Loo“. — Kapral Riismann, teie ees on maastik, siin on kaart — missugust teed kasutate I-sse pataljoni sõites?“

Kapral Riismann uurib hoolega kaarti, siis maastikku ning arvab: „Sõidan läbi „Saariku“ ja „Tooma“ ja jõudnud välja teele, liigun edasi kirde suunas 500 meetrit ja siis mööda teed kõrg. 92,5 juurest läbi kuni Kadrina maantee ja edasi maanteed mööda kuni „Sepatõnne“. — „Olen nõus!“ vastab allohv. Meekler, „kuid nüüd, malevlane Ellert, tee II pataljoni staapi, mis asub „Lepiku“ talus, on järgmine: sõidate mööda suurt maanteed, „Huntaugu“ ja „Kruusamäe“ talude juurest läbi, 400 meetrit „Kruusamäe“ talust loode poole pöörab tee kirde poole, siis seda teed mööda kuni „Lepiku“ taluni, kus asubki teise pataljoni staap.“ — „Sain aru!“ — „Hüva! Nüüd hobuste juure!“

Seal käsutatakse üks ratsanik adjutandi juure. Allohv. Meekler määrab kapral Riismann'i. Viimane saab adjutandilt järgmise käsu: „Telefoniside I pataljoni niga lakkas töötamast. Siin on pakett I pataljoni ülemaale. Toimetage see kiiresti kohale.“

Kapral Riismann kordas käsku ja tõttas oma hobuse juure. Kiire käsk! Kaugus 2 kilomeetrit! — Tempo — galopp!

Jõudes üle suure tee vähendab Riismann natuke kiirust, sest põld on auklik. Äkitselt paneb ta tähele sügavat kraavi põllult — võsastikku, mis kaardil on täiesti tähendamata. Kraavi kaldale oli loobitud suuri kive. Kraav oli hüppe tegemiseks ebasoodus; pealegi oli näha põllu veerul soo alates umbes 40 mtr. kaugusel trummi. „Tuleb ümber sõita,“ arvab Riismann, ja sõidab üle trummi. Ei ole soovitatav erilise tarviduseta sooritada hüppeid, eriti siis, kui need hobuse jalgadele on hädaohhtlikud.

Liikumisel peab sideratsanik kõik nägema, kõike tähele panema: vaatama, kus lähevad telefoniiniid, kuhu kukuvad vaenlase mürsud, peab ennast varjama, peab maastikku hindama ja endale valima parema tee. Maa-alal, mis vaenlase tule all, ei tohi ükski kaitset pakkuv maastiku vort, ükski puu ega põõsas jääda tähele panemata ega kasutamata.

Vastuseks Reamalevlasele Kustile.

„Kaitse Kodu!“ toimetuse arvustab heameelele oma lugejaskonna soove ja soovib oma poolt, et neid rikkalikult tuleks. Toimetus on teile väga tänulik teie tähelepanekute ja soovide eest, eriti mis puutub taktikaliste ülesannete lahendamisse, kuid kõiki teie väiteid ei saa võtta tõena, kritiseerimata.

1. On ju tunnustatud tõde, et taktikalise ülesande lahendust ei saa võtta kui mõnd matemaatilise või maleülesande lahendust ja öelda, et ühel on õige, teisel vale. Üks lahendab ülesande rohkem loogiliselt, rohkem olukorra kohaselt, teine vähem; ei saa aga öelda selle ülesande lahenduse kohta, mis on vähem olukorra kohane, et see vale oleks. Sel seisukohal asub ka „Kaitse Kodu!“ toimetus ega ütle ühegi toimetusele saadetud lahenduse kohta, et ta pole õige.

Toimetus ei saa avaldada oma lugejaskonna poolt saadetud ülesannete lahendusi ja veel oma seisukohti ning märkusi. See on ruumi puudusel tehniliselt võimatu. Ka ei saa toimetus saata tagasi oma märkustega neid lahendusi, mille eest on määratud preemiad. Need lahendused jäävad dokumentideks.

2. Teie väidete kohta „Kas moraal või tehnika?“ ei saa toimetus võtta pikemalt sõna, pealegi, kui teie kaldute äärmusse. On ju see igivana ja vaieldav küsimus. Juhin ainult teie tähelepanu sellele, mis teil on ka väga hästi teada, milline tähtsus antakse sõjalises ettevalmistuses väljaõppele ja vaimu kasvatamisele. „Kaitse Kodu!“s toodud artiklid on ju sama sõjalise ettevalmistuse eesmärgiga ja miks ei peaks siis siin kõrge väljaõppe, võidutahte, tugevate närvid ja üldise moraali, kui seda nii võib nimetada, tähtsust kriipsutada alla? Iseasi oleks, kui toodud artiklid oleksid teaduslik töö moraali ja tehnika tähtsusest lahingus.

3. Ei ole midagi katki, kui suurüksikväge vaatleja kompanii kaitseõiguse oma tähelepanekuist informeerib kompanii pealikut. Vastastikune informatsioon lahingus on alati kasulik.

4. Kompaniipealiku asukoht. Teie asuksite vastupanu-positiooni eelserval ja liikumata. Mina küll mitte. Asuksin teises järgus varurühma läheduses. Seal saaksin vajalisel korral mõjutada lahingkäiku ja käsutada varu, vastupanu-positiooni eelserval see võimalus puudub. Ka Vanakubja talu juures vasakul pool teed asuva maja juurest on head vaatlusvõimalused. Teate, kui tähtis ja mõjuv on, kui kompaniipealik vahel lahingu langaajal või ka lahingu tulipunkti ajal oma võitluses olevate meestega puutub kokku. Seda ei tohiks jätta kasutamata ükski kompaniipealik, see aga ei tähenda, et ta jookseb ühest kohast teise ja et tal puudub kindel asukoht.

Toimetus on väga tänulik, kui ka edaspidi oma märkustest „Kaitse Kodu!“ informeerite, ja palub ka teisi lugejaid seda teha.

Tänases numbris: H. Schwarz: Igaüks on oma õnne sepp. / V. N.: Noorkotkluse arenemise põhjapanevaim küsimus — juhid. / Järva maleva 5.-aastapäeva laskevõistlused. / K. L.: Ilusamaid kaitseõidude suvilaagreid. / A. Michelson: Sakalamaa põhja-laager. / Järva maleva Koeru-Rakke eskadroni ratsavõistlus. / Leenart Sanglepp: Häire! / Mõnd Läänemere mererõõvle. / Mõnd uppujate päästmisest. / Vambo: Supelsaksa seiklusi. / A. P.: Laskeportlased organiseerumisele. / Oskar: Naiskodukaitse elust Sakalamaal. / Thomas Alva Edison elukäik. / Ägedamaid kaitselahinguid.

EESTI RAHVAPANK

(asutatud aastal 1920)

Tallinnas, S. Karja t. 19, oma majas. Telefonid: 2-02, 24-13 ja 28-28.

Telegr. aadress: Rahvapank, Tallinn.

Ühistegeliste Asutuste Keskpank.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone. Oma laialdase korrespondentide võrgu kaudu otsekohene ühendus kõigi kodumaa linnade, alevite ja rahvarikaste kohtadega.

1. aprillil 1930. a. oli Keskpanga liikmeiks 258 ühistegelist ja omavalitsuse asutust.

Arvete seis 1. aprillil 1930 Kr. 4.677.452.41.

Põllumajandusline Keskühisus

„ESTONIA“

Tallinn, Jaani 6. Telegr. aadr. „Zentrestonia“

Suurim ühistegeline keskorganisatsioon Eestis.

Omakapitalid . . . 850.000 krooni.

Läbimüük 1929. a. 24.897.000 krooni.

Liikmeid-piimaühinguid: 230.

Ostab: liikmeilt ja mitteliikmeilt võid ja piimasaadusi ja maksab kõrgeimat hinda ühistegelise põhimõtte järele.

Müüb: piimatööstusmasinaid ja -tarbeid, pakkimismaterjali, jõusöötta.